

Deneme

GECE İSİLTİSİ

Mutlu Özülk

GECE İŞİLTİSİ

Mustafa ÖZÇELİK

MUSTAFA ÖZÇELİK

1954 yılında Eskişehir'in Günyüzü ilçesinde doğdu. Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yüksek öğrenim gördü. Ortaokul ve liselerde öğretmenlik yaptı. Özel öğretim kurumlarında çalıştı. Dumlupınar Üniversitesinde Türk Dili Öğretim görevlisi olarak dersler verdi.

Edebî hayatı Maverâ dergisinde yayımladığı yazı ve şiirlerle başladı. 1976'dan bu yana şiir, deneme, makale, biyografi, öykü, masal, günlük türlerinde çalışmalar yaptı. Bunlardan büyük bir bölümü kitaplaştı.

1984'te Suffe yayınlarınca yılın şairi, 1997'de Gençlik dergisinde yılın şairi, 2004'te Edebiyatçıları Birliğince yılın çocuk romancısı seçildi.

Çalışmaları daha çok, Maverâ, Yönelişler, İlim ve Sanat, Dolunay, Düş Çınarı, Dergâh, Kayıtlar, Kültür Dünyası, Kırağı, Kardelen, Kitap Dergisi, Bu Meydan, Güneysu, Kubbealtı Akademi, Edebiyat Ortamı, Taşra Edebiyat, Yedi İklim, Yitik Düşler, Ay Vakti dergilerinde yayımlandı.

YAYIMLANMIŞ ESERLERİ:

Şiir: *İfşa* (1985), *Güle Yağmura ve Bahara Selam* (1992), *Serenat* (1995), *Dünyanın Tenbasında* (1996), *Güneş ve Ayna* (1997), *Diriliş Türküsü* (1997), *Gül ve Hançer* (2002)

Deneme: *Şiir İklimi* (1998)

Biyografi: *Yunus Emre* (1984), *Samiba Ayverdi* (2003), *Sunullah Gaybi* (2004)

Hikâye: *Kelile ve Dinme* (1990), *Balıkçıl Kuşu İle Yengeç* (1990), *Papağan Hikâyeleri* (1990), *Gülün Sırrı* (1995), *Son Günün Sevinci* (1999), *Denizdeki Hazîne* (2004), *Tales Form Mevlâna-(Mevlânâ'dan Hikâyeler) Türkçe-İngilizçe* (1996), *Bir Testi Su* (2004),

Roman: *Şebütlar Tepesi* (1992)

İnceleme: *Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı* (2003)

Kaynak kitap: *Türkçe - Edebiyat Bilgileri* (1992)

Antoloji: *Şairin Duası - Dua Şiirleri Antolojisi-* (2002)

GECE IŞILTISI

Mustafa ÖZÇELİK

GECE İŞLİTİSİ

Copyright © Sütun Yayınları, 2005

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Mustafa OĞUZ

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj
Sedat YAZILITAŞ

ISBN
975-9089-07-6

Yayın Numarası
08

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Nisan 2005

Genel Dağıtım
Gökkuşaklı Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Sütun Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 01
www.sutun yayinlari.com

İçindekiler

Sözün başlangıcı	7
------------------------	---

Birinci Bölüm

Okumak ve Yazmak

Niçin yazıyorum?	13
Okumak ve yazmak	15
Dostluk çağrısı	19
Yazar deyince	23
Okuyucu olmak	27
Okurla buluşmak	29
Okumada bağınazlık	31
Yeniden okumalar	33
Yunus Emre'yi yeniden okumak	37
İnsanı besleyen kaynaklar	43
Okumanın temel güçlükleri	47
Mevlâna yolunda	53
Aragon'u okurken	55
Mavisini yitirmiş yaşamak	57
Rozalya ana	59

İkinci Bölüm

Şiir ve Şair

Şiir ve hayat	63
Şiir kalbin dilidir	67
Şair ve dünya	71
Şiiri anlamak	75
Susmak	79

Kelimelere sığınmak.....	83
Can kulağı.....	85
Mevlâna ve Yunus	87
63 yaşında ölmek	91
Hamidullah Hoca	95
Hamidullah Hoca'nın ardından.....	97
Yaşayan Âkif	103
Zarifoglu'nu hatırlamak.....	105
Alâeddin Özdenören	107
Halide Nusret Zorlutuna	109
Aşkın şairi.....	111

Üçüncü Bölüm Şiir, Şehir ve Hayat

Şehir ve insan.....	115
Kütahya: “Bir eski zaman güzeli...”	121
Bir gülü anmak	125
Sokağın dili.....	127
Gül yorumu.....	129
Bahar çağrısı.....	131
Su sesi	133
Selâm.....	135
İlk olmak	137
Uyumlu olmak	139
Şehre yabancı olmak.....	141
Yağmur ve sabah	143
Ölüm dersi	145
Gece ışıltısı.....	147
Aşure günü.....	149
Gül yahut diken.....	151
Türkülerimiz	153
Mürsel Hoca	157

Sözün başlangıcı

Çalışma odamda, yazılarımı yazdığım masanın karşısında-ki panoda bir kartpostal var. Görüntüde sırtı çantalı bir adam... Bir kayanın üzerine çıkmış denize bakıyor.

Güneşin kızıl renkleri sarmış denizi...

Tam da Ahmet Haşim'in tasvir ettiği manzara...

Sanki sular yanmış.

Adamın gözleri denizde, dalgalarda, kıvıllıkta ve uzaklarda...

Ama eminim ki, kafasında da geldiği şu anda bulunduğu ve birazdan gideceği yere ait duygu ve düşünceler var.

Bunu hissediyorum.

Bu adamın neler düşündüğünü anladığımı sanıyorum.

Neyi mi düşünüyor?

Kendi varlığını, sırtındaki ağır yükü, üzerinde durduğu kayaları, geçmişini yani, geldiği yeri, kabaran dalgaları, muhtemelen dünyayı ve denizin ötesini, geleceğini düşünüyor olmalı...

Mutlaka bir karar verecek ve bu yerde bulunmasıyla ilgili bir anlam arayışına girecek, bir hedef belirleyecek.

Tabii ki düşünmekten ve hissetmekten vazgeçmediği sürece...

Bir yazarın yazma amacı ve çabası da bu adamınkinden farklı değildir.

Dolayısıyla benim yazma amacım ve çabam da kendimi, dünyayı, öncesini ve sonrasını anlamak şeklinde özetlenebilir. Bütün bunları anlayarak ve bütün bunlara anlam katma çabasıdır beni yazmaya sevk eden şey.

Ardından da bunları yaşama çabası başlıyor.

Böylece yazmak, hüsrân'dan kurtulmanın bir yolu olarak çıkıyor karşıma...

Bir kulluk eylemi olarak algılıyorum bu hedef ve çabayı.

Anlatılması gerekenleri anlama çabası ilk durak, ama mesele burada bitmiyor doğal olarak. "Hakk ve sabır" kavramları çerçevesinde duygu ve düşüncelerimi bir yürekte başka bir yüreğe taşımak "hüsrân"dan kurtulmanın bir başka yolu olarak görünüyor bana.

Bu kavrayış, bir sorumlulukla yüz yüze getiriyor beni.

Anlıyorum ki, aklım da kalbim de dilim de sorumludur.

Zira, insan, tabiat ve hayat gerçeği olarak karşımda duran tabloda gördüklerim var: Aşklar, ölümler, zulümler, bazen yükseltilmesi gereken bir çığlık, bazen mutlaka söylenmesi gereken bir türkü yahut bir destan...

İnsan, hayat, eşya ve tabiat...

Bunları anlatmam gerekiyor. Çünkü onları anlamanın ve anlamlandırmanın bir yolu da yazmaktan geçiyor.

Sonra nasibim oranında alabileceği, içinden devşirebileceğim sır ve hikmet levhaları...

Doğum öncesi ve ölüm sonrası...

Böylece asıl gerçeğin alanına giriyoruz burada.

Böylece içerden dışarıya; dışarıdan içeriye sürekli bir yolculuk, sürekli bir alış-veriş...

İşte bu yolculuğun imkânları şiir oluyor, hikâye oluyor, roman oluyor. Onlarla bir yürekte bir yüreğe hatta bin yüreğe taşıyor.

Bir bebeğin ağlaması, bir ölünün son nefesi, bir şehidin al kanı, bir ihtiyarın duası, bir gencin hayâli, bir mazlumun imdadı oluyor kelimeler...

Anlatırsanız, anlıyor; anlıyorsanız anlatıyorsunuz. Böyle gayret içerisinde oluyorsunuz.

Ama acziniz var.

İnsansınız ve âcizsiniz.

Kudret sahibi olan ise O'dur.

Bunu anlayıp, buna iman ederek secdelere kapanıyorsunuz.

Artık söz'ün bittiği yerde ve vakittesiniz şimdi.

Kalbinizde ancak O'nun kelimeleri vardır ve o kelimelerle artık şükcrünüzü eda edebilirsiniz.

Mustafa ÖZÇELİK

Kütahya/2005

BİRİNCİ BÖLÜM
OKUMAK VE
YAZMAK

Niçin yazıyorum?

1.

Her şeyi yarattığı gibi “söz”ü de yaradan’a şükürler olsun! Bize verilen her şey, nimettir. Ama “söz” bütün her şeyin birer nimet olduğunu kavramamızı sağlayan en büyük nimettir.

İçimizdeki sır yumağı, onunla çözülüyor.

Artık, şairin konuşma vaktidir.

Tâ ki içindeki fırtına sakinleşinceye, dininceye kadar.

Derken bir kelime, bir kelime daha doğar bir yürekte bin yüreğe taşınmak için.

Onu taşıyacak olan söz’dür.

Sözlerimiz, böylece “hamd” makamında söylenen, söylenmesi gereken ve söylenmiş olan sözlerdir.

Çünkü her kelime, bir nimet olduğu için bir emanettir dile!

Kelimeyi iyi ve doğru kullanmak kadar, korumak da görevimiz olmalı değil mi?

2.

Sonra kutlu bir çağrı ve bir uyarı:

“Ey örtülere bürünen. Kalk ve korkut

Ve artık Rabb’ini ulula...”

Otur Kible’ye doğru ve gözlerini kapa.

Fani bedeninde ölümden soğuk bir esinti duy ve tekrar kalk.

Mirac'ına çık ve Rabb'ini ulula...
Çünkü, gündüzden çok gecedir sana dost olan.
Ardından O'nun adıyla kalemi eline al.
Kelimeleri sev ve okşa...
Kendini onlara kat.
Emanet zırhını kuşan.
Kasrında Şirin ağlayıp dursun ve sana Şirin görünen her
şey.
Sen, İbrahim'i çağır.
Kelimeleri çıkar sofrandan bir gönüle daha girmenin sır-
rını bilenlerden olarak.
Sözlerin ki, müminler yanında yere yakın, müstekbirler
katında ise mağrur ola...
Söze böyle başla, böyle al kalemi eline!

Okumak ve yazmak

Okumak ve yazmak... Biri olmazsa diğeri de olmuyor. Burada yazmayı konuşmak olarak da düşünebiliriz. Yazmak da konuşmak da iki kutlu eylemdir. Yeter ki, hakkını bilelim ve verelim.

Yeter ki, söylenmeye değer sözümüz olsun.

Şair ki, kelimeleri kendisinin yapandır. Onları kendisine katandır. Onlarla başkalarına bir ışığı, bir umudu, bir serinliği, bir sıcaklığı ulaştırandır.

Kelimelerin bir de tarihi, kaderi, kederi sevinci, geçmiş ve geleceği vardır. Usta bir mimardır ki şair, onlara şekil verir. Bununla da yetinmez; ruh üfler kelimelere...

Böylece canlanır kelimeler...

Böylece sadece var olmanın değil direnmenin ve karşı koymanın da adı olur konuşmak ve yazmak.

Ama okumak, ikisinden de önce gelir. Bunun içindir zaten kitaplara doğru koşuşumuz...

Ne var ki, sadece kitaplarla da yetinmeyiz.

Tabiata ve hayata da bakarız.

İnsanlara ve cümle yaratılmışlara...

Çünkü amacı bilgiyle sınırlandıramayız.

İnanmak, bilmek ve yaşamak...

Hepsi bir arada düşünülür, değerlendirilir.

Bilginin amacı da zaten önce kendimizi bilmek değil midir?

Yunus'un Şu sözü heh aklımızdadır:

*"İlim, ilim bilmektir
İlim, kendini bilmektir.
Sen kendini bilmezsen,
Ya nice okumaktır..."*

Bu arada "Ben kimim ve bu hal neyin nesi?" diyen Necip Fazıl da hiç çıkmaz aklımızdan.

Dolayısıyla "okumak", "kendini bilmek"ten sonra "Hakk'ı bilmek"e dönüşür.

Aksi takdirde "kuru emek" olur okumalarımız.

Tabiata ve hayata da bakarız demiŐtik bilgi kaynağı olarak...

Çünkü onlar da birer kitaptır.

Sayfaları heh açıktır, görene, iŐitene...

Her birinde nice hikmet dersleri vardır. Ezel ve ebed sıraları...

Böyle dağ deyince aklımıza Hz. Musa gelir. Kızıldeniz'in sırrını çözeriz.

Hz. İbrahim, bize ateşin ve gln geometrisini öğretir.

Hz. İsa ile göklere uzanırız.

Bir çöl gecesinin bereketli nefesini Öncü Resul (s.a.s.) ile ruhumuzda hissederiz.

Hz. Nuh, bize sabır ve teslimiyet dersleri verir suların diliyle.

Hz. Eyyüp ile sabır sınavlarından geçeriz.

Hz. Yakup'la hasreti, Hz. Yusuf'la iffeti öğreniriz.

Saba rüzgarı kâh Hz. Davut'un kâh Hz. Süleyman'ın haberlerini getirir bize.

Sonra kendimize yöneliriz.

Ellerimiz, ayaklarımız, gözlerimiz...

Evimiz, ailemiz...

Bizi nefisle savaşın sıcak iklimine sokan oruçla sabrı, namazla kıyamı öğreniriz; zekâtla paylaşmayı...

Hac ile evrensel soluğu çekeriz içimize.

Önümüzde sayfalar açılır.

Ne bereketli sayfalardır ki onlar bir türlü bitmezler okumakla... Söylenecek sözler sona ermez.

Kendimizi bilmek, kendimizi bulmak için,

Kelimeler, kelimeler düşer yüreğimizin toprağına.

Sonra her biri birer yediveren gülüne dönüşür.

Gönülleri gülistan yapar.

Sağanak sağanak yağmur yağar içimize.

Dostluk çağrısı

Dostluk kitabının sayfaları da açılır önümüzde... Fırtınalardan geçmiş, denenmiş, iyi ve kötü günlerin sınavlarını alın aklıyla vermiş dostluklar... Günlük alışkanlıkların, sıradanlıkların ötesine ulaşmış birliktelikler...

Maddî ve manevî paylaşmayı içine alan ilişkiler...

Bizi uyaran, yüreklendiren, aşkı, sevdayı, hoşgörüyü, fedakârlığı bir destana çeviren dostluklar...

Dostluklarımız.

Dostlarımız kitaplar olduğu kadar insanlardır da... Her yaştan, her renkten birbirini tamamlayan, zenginleştiren, farklılıkları âhenge çeviren dostluklarımız, dostlarımız...

Bir anıt dostluktan Hz. Ebubekir'in mağara dostluğu... Kutlu çağın çağımıza ulaştırdığı bir yürek serinliği ve genişliği...

Hiz. Ebubekir, değil miydi bize Erdem Beyazıt'ın mısralarıyla seslenen:

*"Bir orman gibi büyür içimde sevmek
İçimde insan, bir mahşer gibi kabarıırken
Ay her suçta ortak çıkan kalbim..."*

Kalbimiz... Önce onu koruyalım. Aklın ve bedeninin sağlığı da ona bağlı çünkü..

Kalp, özge bir mekan... Tecelli orada gerçekleşir.

Orası bir hükümdarlık şehridir, ağıyâre yer olmayan.

Kalbi olanın dostu vardır.

Dost O'dur ve O'nunla olandır, olanlardır.

Dost isek ve dostumuz varsa yolumuza haramiler de çıkacaktır.

Olsun...

Yeter ki dostumuz, dostlarımız olsun.

Ferhat ki dost diye kazmasını kayalara değil, artık kalplere vuruyor.

İçimizdeki şarkı yeniden başlıyor.

Şarkısız yaşayamayız biz.

Şarkımız "Dost"a "dost"la ulaşmak.

Bir selâm yeter kalp denizlerindeki yolculuğumuz için.

"Ey Allah'ın kulları kardeş olunuz..."

Önce bu bilinci taşıyoruz yüreklerimize... Küçüğümüzle, büyüğümüzle, yazarımızla, okurumuzla, yakında ve uzakta olanımızla "kardeş" olmanın bilincini...

Bu bilinçle ve sorumlulukla kalem ele alınınca görülür ki, dostluk, kardeşlik, arkadaşlık salt kelimelerden ibaret kalan şeyler değil.

Bir çiçek gibi ilâhî ölçüler içerisinde birbirine uzanan eller, birbirine seslenen diller, birbirini gözeten gönüller, gönüllere ekilen sevgi tohumları kabuğunu çatlatmak, toprağı yarmak, boyunlarını güneşe uzatmak, sonra da sağlıklı bir biçimde büyümek, çiçek açmak, meyve vermek istiyorlar.

Bunun için uygun hava, uygun su bekliyor.

Her şey gibi bu da bir iklim meselesi...

Böylece "selâm" kardeşlik sözleşmesine atılan bir imzadır.

Yetmiyor elbet bu kadarı...

Bir'den bin'e, binlere ulaşmak, sağlıklı bireylerden sağlıklı topluluklara gitmek...

Samimiyet ve güven en temel şart.

Dostluklarımız ki evrensel yapımızın temel taşlarıdır.

Bu bilinçle ele alınıyor kalem. Böylece bir Őir, bir hikâye, bir deneme, bir roman bir mektuptur kardeŐler için, dostlar için.

Bir mesajdır, umuttur, cesarettir.

Yazar, okuyucunun; okuyucu da yazarın dostudur.

Yazarı, salt üreten, okuru ise salt tüketen olarak görmek ve kitabı metalaŐtırmak ne kadar ilkel bir anlayıŐtır.

Yazar deyince

Bir dostla İstanbul yolundayız. Bana bugünlerde neler okuduğumu soruyor. Verdiğim cevap tatmin etmiyor onu... Biraz da savunma telâşıyla kitap alabilmenin zorluklarından söz ediyorum ona. Bana hak verir gibi olsa da bir okur, üstelik ciddi bir okur olarak yazarlarımızdan çok şikâyetçi... Özellikle de kimi coğrafyalardaki zulümlere ilgisiz kalmakla suçluyor yazarları.

Doğrusu etkileniyorum söylediklerinden. İnsan acılarına karşı duyarlılıklarımızın gözden geçirilmesi gerek...

Rahmetli Cahit Zarifoğlu'nun Afganistan hassasiyeti geliyor aklımıza.

Hama için yazdıklarını düşünüyoruz.

Afganistan, Hama, Filistin...

Yarın şurası veya burası...

Bir de bakmışız ki ateş her yanı sarmış.

“Bunları da yazın...” diyor. “Endülüs’e Ağıt”tan söz ediyor.

Güneydoğu'daki ateşi anlatıyor içi yanarak.

Susuyorum ama bu suskunluk, susmanın eylem olduğu bir an değil.

Evet, konuşmak ve yazmak gerekiyor.

Ama bu ülkede aydına, sanatçıya biçilen konum o kadar farklı ki...

Bu, biraz da kişilerin kabahati ama siyasi bir m¼cadeleyi aydınsız, sanatçısız yapabileceklerini sananlar, aydınları, sanatçıları kitlelerin göz¼nde çok farklı bir yere hapsediyorlar.

B¼y¼k d¼ř¼nmeye, doğru d¼ř¼nmeye o kadar ihtiyacı-mız var ki!

Oysa edebiyat, bir nesil yetiştiriyor. Bug¼n edebiyata gi-ren Şeyler, yarın hayata girmekte gecikmiyor.

Yazılanlar çok ge¼meden yaşanır h¼le geliyor.

Burada yazara da okura da d¼řen önemli görevler var. Her Şeyden önce bir bilinç eksikliğidir yaşadığımız.

Yazma amacımızı, okuma amacımızı kendi d¼nya gör¼ř¼m¼z¼n doğrularını belirlemeli...

Yazmanın, okumanın ve yaşamanın bir sorumluluk olduğu asla unutulmamalı. Aksi halde farkında olmadan yaptığımız yanlışları savunmak zorunda kalabiliyoruz. B¼ylelikle okur, yazardan; yazar okurdan kopmuş oluyor.

Yazarın hayat karşısındaki duruşu, hakikat karşısındaki duruşuyla s¼rekli test edilmeli...

Yanlışlarımız varsa bunları tashih etmeliyiz.

Yanlıştan kendini arındırmayan, hakikat karşısında duruşunu s¼rekli olarak kontrol etmeyen elbette yanıştadır.

Bu konuda Mehmet Akif'in en iyi yakın örnek olduğunu söylemek gerekiyor. M¼cadelesinin sonucu ne olursa olsun onun haksızlık ve zul¼m karşısında aldığı tavır çok önemli...

O Mehmet Akif ki, yazdıklarında asla kendi olmadı. B¼t¼n mazlum ve mağdurları dile getirdi Şiirlerinde.

Kalemi onları yazdı. Bu y¼zden "Safahat" baştan sona toplumsal bir acı tutanağıdır.

Yazmanın sorumluluğunu en iyi o öğretti, sonradan gelenlere...

Ne var ki Şimdilerde Afganistan'ı, Hama'yı yazmak kimi yazarlarımızın ilgi alanlarına asla girmeyen bir mesele... Üste-

lik de bunları yazanları yazar olarak görmüyor ve eleştiriyorlar, edebiyatın meselesinin bunlar olmadığını savunuyorlar.

Kalem, insanı, onun meselelerini, acısını anlatmayacak da neyi anlatacak?

Kalemlerimiz, hakikatin tercümanı olmayacaksa neye yarar bunca şiir, bunca yazı.

Okuyucu olmak

Nitelikli bir okur olmanın hakkını vermek, gereğini yapmak gerçekten de çok zorlaştı günümüzde... Hemen her gün, nitelikli eserler yayımlanıyor ve biz bunların çok azına ulaşabiliyoruz. Hem zaman hem de imkân meselesi bir engel olarak duruyor karşımızda... Çünkü yazarlığı hiç birimiz aslî bir iş olarak sürdüremiyoruz. En verimli çağlarımız, bürolarımızda, iş yerlerimizde geçip gidiyor günlük telaşlar arasında.

Her şeye rağmen direniyoruz. Evet, kitaplar, hâlâ en yakın dostlarımız... Yenisiyle eskisiyle hayatımıza anlam katan besin kaynaklarımız.

Yeniler, yeni oluşlarıyla heyecanla katılıyorlar kitaplığımızdaki eskiler arasına...

Ya eskiler, daha doğrusu öncekiler, önceden okunanlar?

Sık sık onlara da dönüp bakmalıyız diye düşünüyorum. Hiçbir kitabın hakkı bir kere okunup bırakılmak olmamalı... Üstelik biz, değişiyoruz. Yıllar önce okuduğumuz bir kitabı, yıllar sonra tekrar okumanın bize kazandıracığı çok şey var.

Ya dergi okumaları... Hele eski dergiler?

Doğrusu keyifle yaptığım işlerden birisi de budur. Biraz nostalji tadı vermesinin ötesinde “dün”ü unutmamayı, “bugün” için gelenen yeri göstermeleri açısından da önemlidir dergi okumaları...

Çünkü edebiyatın kalbi hep dergilerde atmıştır.

Doğrudur, yazının, Şirin tazeliği, sıcaklığı en iyi dergi sayfalarında hissedilir. KitaplaŐan yazılar, Şiirler bize bu tadı vermezler. Farklıdır onların tadı... Onlarda daha çok oturmuş, durulmuş bir yapı görülür.

Öte yandan, kitaplar, yeni baskılarıyla yeni okuyucularla tanışma Őansına sahiptirler. Dergilerin ise böyle bir özelliği yoktur.

Oysa geçmişin en önemli tanıklarıdır onlar. Bu yüzden onları da okuma konusu yapmak gerekir diye düşünüyorum.

Şahsen benim böyle dostlarım var: Yeni İstiklâl, İttihad, Büyük Doğu, Diriliş, Edebiyat, Yeni Sanat, Deneme... Şüphesiz, bundan sonra yenileri de eklenecek bunlara...

Çünkü dergilerin kaderidir bu...

Asla uzun ömürlü olamazlar. Mevsim çiçekleri gibidirler. Zamanı gelince, vaktine eriŐince açılırlar ve solarlar.

Yeni okurlar, yeni dergilerin kıymetini iyi bilmeli. Onların yeni baskıları olamayacağı için onlara zamanında sahip olma konusunda duyarlı hareket etmelidirler.

Cemil Meriç'ti sanırım dergiler için "Hür tefekkürün kaleleridir." diyen, Bu kalelerden hayata, insana, olaylara bakmanın çok özel bir anlamı olsa gerektir.

Okurla buluşmak

G eçen yaz katıldığım şiir şölenlerinde yadırgadığım, hiç onaylamadığım bir şey de şair biyografileri idi. Usule uyarak aynı hatanın ben de kurbanı oldum ne yazık ki. Birlikte olduğum şairler de bu durumdan şikâyetçiydiler ama “usul” olmuştu bir kere. Sunucu sahneye çıkacak ve şairi tanıttacaktı. Şurada doğdu, şu okulları bitirdi, şu unvanlara sahip, askerliğini şurada yaptı vs.

Düşünüyorum da ayrıntıların hayatımızda bir yeri olabilir diyelim. Ama bir şairin şairlik hayatında ne önemi var ki?

Çünkü önemli olan eserdir ve şairin biyografisi şiirdedir.

Hiçbir şeyin bunun önüne geçmesi doğru değil, ama geçiyor işte...

Sanki unvanımız profesörlük olunca daha mı iyi şiir yazmış olacağız?

Diyelim ki üç yabancı dil biliyorsak, izleyici için şiirimiz daha mı önem kazanacak?

Bu durumda, olan şaire ve şiire oluyor.

Bir tür “star” sistemi bu.

Bunu kast sistemi, reklam, propaganda, sanatın sektörleşmesi ve eserin tüketim metana dönüşmesi izliyor.

Böylece eserle okur arasına belirleyici başka faktörler giriyor.

“Harman” dergisinin son sayısında aynı kaygıları dile getiren bir yazı okudum. Yazının konumuzla ilgili kısmı şöyle:

“ Kapitalist s¼reç içinde ne yazık ki, d¼Ő¼ncenin de sanatın da paranın etki alanına sokulduğunu gözlelemekteyiz. Bug¼n bir sanat çevresinden çok, sanat sektöründen söz edilir oldu. Piyasa ekonomisi mantığıyla sanat, ticari metaya dönüŐ¼tür¼lmüŐ¼tür. Yakında sanat ve d¼Ő¼ünce yapıtları için etki, anlam gibi nitelermeler yerini rant kavramına bırakabilir. Pratikte gözlenen de odur. Yayıncı eserin derinliğine, d¼Ő¼ünsel, estetik değerine bakmıyor. Çok satar mı ona bakıyor...”

Yazarlarımızın, Şairlerimizin bu mesele üzerinde d¼Ő¼¼nmeleri, hassas olmaları gerekiyor bence. Şairin halkla buluşması, bütünleşmesi güzel, ama bu durum, birilerinin rant kavgasının aracı olmamalıdır.

Şiiri de kendimizi de bundan korumamız gerekiyor. Aksi halde ortalığı niteliksiz Şairler ve eserler doldurur.

Peki, kimdir bunun sorumlusu? Elbette bu çarpık anlayıŐa ortak olanlar, destek verenler...

Şair, yazar okuruyla buluşmalıdır. Kimsenin buna bir diyeceği olamaz. Ama bunun Şiirin haysiyetine ters düşecek yanlış tutumlara, uygulamalara dönüŐ¼memesi gerekir.

Ç¼nk¼ sanat, her Şeyden önce haysiyet gerektiren bir iŐtir.

Okumada baĝnazlık

İnansın veya inanmasın hiç kimse (Kur'an'a) ilgisiz kalamaz ve onu hiç deĝilse bilgi planında olsun bilmeyen kimse kendini yazar, şair vb. kimliklerle tanımlayamaz. Kabul edilsin veya edilmesin tarih boyunca insanı ve hayatı bu kitaplar şekillendirmiştir. Var olan bütün eserler.. Özellikle de edebiyat eserleri bu kitapların ikliminde ortaya çıkmıştır.

Yeni eserler verme durumunda olan birisi de beslenme kaynakları konusunda titiz olmak zorundadır. En başta da ilâhî kitabımızı bilecek, bunu o toplumun dünya görüşünü, kültürünü, sanatını şekillendiren diĝer eserler takip edecektir. Ama görünen manzara hiç de öyle deĝil... “Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmak... Bu durum, yazarlarının pek çoğunun en belirgin özellikleri arasında görünüyor.

Bir dergide soruşturmacı, yaşlı şaire soruyor: “Beslenme kaynaklarınız kimlerdir?” diye. Sorunun muhatabının cevabı şöyle: “.....Başta Lorca, Neruda, Mayakovski, Yannis Ritsos, Elitist ve diĝer Yunan şairleri...”

Türk edebiyatından söylediĝi isimler ise şunlar: “Nazım Hikmet, Oktay Rifat, M. Cevdet Anday, Turgut Uyar, Ece Ayhan, Cemal Süreyya ve İlhan Berk.”

Bunları okuyunca aklıma Rilke'nin “Genç Bir Şaire Mektupları”ndaki şu satırlar geldi: “Kitaplarımdan bir kaçını yanımdan hiç ayırmam. Hele iki tanesi nerede olursam ola-

yım, hep eőyalarımın arasındadır. Bunlardan biri İncil'dir. Öteki de Danimarkalı Şair Jens Peter Jacobsen'in kitabıdır.”

Kuőkusuz, kimin neyi ve kimi okuyacađı kendi meselesidir. Ama bu ũlkede yaőayan bir Őairin Kur'an'a, Yunus'a, Mevlana'ya, Fuzuli'ye, Őeyh Galip'e, M. Akif'e, Necip Fazıl'a, Sezai Karakoő'a ilgisiz kalması dűőünebilir mi?

Benim söylemek istediđim iőin bu tarafıdır. Kendi ũlkesinin Őairlerine yabancı Őairlerin halkın yűređiyle ne ölçűde bađ kurabildikleri ortadadır.

Gerisi onların meselesi?

Őükür ki, bu tür bağnazlıklar bizlerden çok uzaklarda... Biz, bir değer ifade eden her yazara çeviriyoruz dikkatimizi... Görűşlerine katılmasak bile aynı ũlkede yaőayan insanlar olarak onların dűnyasını tanımayı, bilmeyi bir sorumluluk sayıyoruz.

Irmağımızın suları giderek çoğalıyor. Kim neyi okursa okusun ama biz bir değer ifade eden herkesi okumaya kararlıyız.

Hele Kutsal Kitap'a ilgisiz kalmak...

Eğer bu hatayı iőliyorsak kıralım kalemlerimizi... Çünkü kimseye söyleyecek sözümüz yok demektir.

Başkalarını okumayanlar ya da okuyup da bunu gizleyenler öncelikle kendi dűşüncelerinin doğruluğundan emin olamamıő kimselerdir.

Bunca baskı, bunca bağnazlık neden oluyor dersiniz?

Yeniden okumalar

1.

Rahmetli Ahmet Süheyl Ünver Hoca, araştırma ve yazma faaliyetinin gayesini bir yazısında şöyle ifade ediyor: “Ben, dünyaya bir rüya görmeye getirildim. Fakat bunu ebedi uykuya bırakamam. Dünyanın malı dünyada kalır.

Bir zaman gelecek, benim gördüklerimi, bildiklerimi, duyduklarımı kimse görmeyecek, bilmeyecek, duymayacak, O halde onları tespite mecburum.”

Kitapların büyüğü yanı bence buradadır işte.

Okur olarak kitaplarda bizi çeken şey, sadece yazarın gördüklerini görebilme, hissedebildiklerini hissedebilme çabası...

Zıra, böyle zenginleşebiliriz hem bilgi hem fikir hem de duygu olarak.

Kitapların bu anlamda önümüzde gizemli bir dünya olarak durdukları bir gerçektir. Hayat, aktüalite, bizi ne kadar teslim almak istese de biz, yine bir fırsat bulur bu gizemli dünyanın kapılarını çalarız.

Bu, öylesine zengin bir dünyadır ki, her şeyi bir anda görmemiz, anlamamız mümkün değildir. Bu yüzden, gerçekten okur sıfatı taşıyan her insan, okuma konusunda kendini sınırlamaz. Aynı kitapları defalarca okuma ihtiyacı hisseder.

Çünkü her okuyuş, ona yepyeni tatlar verecek, güzellikler gösterecektir.

Kitapların sayısındaki hızlı artış, tekrar okumalara pek fırsat vermek istemese de biz yine kitaplığımızdaki yerinde elimizin sıcaklığını sırtında duymak isteyen önceden okuduğumuz kimi kitaplara yönelir, ilk okumanın heyecanı ile olmasa bile tekrar okumanın farklı heyecanlarıyla bir kitabı elimize alır ve sayfalarını çevirmeye başlarız.

Belki çoğu kelimeler, cümleler âşinâmımızdır. Altını çizdiğimiz satırlar, sayfa boşluklarına yazdığımız notlar vardır. Bütün bunlar, bizi ilk okumaya götürür. Şimdiki okumayla kıyaslar yapmamızı sağlar, yeni duygu ve düşünceler ilham eder.

Kıyası yeniden okumamız, asla boşuna bir çaba olmaz.

2.

Yeniden okumalarda belki de en şanslı kitaplar şiir kitaplarıdır. Şiir kitapları hiç solmayan güller misali, kokularıyla renkleriyle bizi hep kendilerine çekerler.

Diyelim ki mevsim bahardır. Sizin aklınıza gelmez mi Sezai Karakoç'un şu dizeleri?

*"Bahar dediğin de ne
bulutun içinde kaybolan kuş
cibetsiz serçe sesleri..."*

Kuş sözcüğü sizi bu defa "Artık Kuşlarını Uçur" diyen bir başka şaire, Adem Turan'a, götürür, uzanır kitaplığınızdan bu kitabı alır ve başlarsınız okumaya:

*"Benim hiç balonlarım olmadı dostlar
urumeli masallarıyla yaşadım çocukluğumu
darmadağın ve korkulu rüyalarımın
anam yetiştirdi hep
sonra korkmazdım."*

Bu defa da o sınımsız ana kelimesi aklınıza şu dizeleri getirmez mi?

*“Ne güzel hayatı analarla yaşamak
Yüreklere temiz, alınları ak
Duyguları bile baramdan uzak
Sıcak analar bilirim.”*

Böylece ana kelimesi sizi Yavuz Bülent Bakiler’e götürür. Ardından kitap, kitabı getirir. Eliniz bu defa M. Atilla Maraş’ın Şehrayin’ine uzanır.

*“İşte çoğalıp geliyor çocuklar
Bu karton dünyanın zulmünü boğmak için
kendi dünyalarını kurmak için
artıyor güçleri
aydınlanıyor sabahlar sabırla
başa tac ederek bir kitabı
ve bismillah diyerek
yola çıktılar çünkü.”*

Artık şüristandasınız ve cümle şair dost bahçesinin bül-bülü olarak şakımaya başlar:

*“Sen öyle güzel ben böyle naçar / seni seviyorum haberin var mı
/ nasıl söylesem nasıl açıklasam”* (Nurettin Durman),

*“Yel önünde gelin giden bulut kız / sizi ağzımızdan öpen sıynun
adı ne...”* (Şaban Abak), *“Sen geliyorsun ayak seslerinden belli /
ayaklarının yerleri öpüşünden belli / ki o öpüşler deniz dalgalarına
vergi / Ayaklarında menekşelerden bir sergi / Menekşeler mi seni ba-
na getiren..”* (Alaaddin Özdenören),

*“İntizarım, intizarım sevgilim / Zaman yağmuruna tutulmuş
kimsesiz bir kelime.”* (Arif Dülger),

*“Gülün rengi kırmızıdır ülkemde / delikanlı yanağına yakışır /
sevince çiçek açar elinde / ellerinden gül dökülür kadının.”* (Süley-
man Çelik)

Unutmayın, sizin kitaplarınız da sizi bekliyor.

Yunus Emre'yi yeniden okumak

1.

Dün, Anadolu insanı Yunus'ta birleşti. Yunus, ilahîleriyle bütün bir Türk-İslâm coğrafyasına aynı inancı, ideali, ümidi aşıladı.

Yunus, yaşadığı devirde nasıl, “mânevî bir tabip” olarak halkın ruh yaralarını, metafizik yaralarını sarıp iyileştirmişse, sonraki dönemlerde de halk, maddî ve mânevî sıkıntılarını onunla giderdi. Kendini onda buldu.

Çünkü Yunus, onlardan biriydi. Sade bir Türkmen köylüsüydü. Halk gibi ümmiydi. Menkıbe, ona halkla bütünleşebileceği bir kimlik ve hayat verdi.

Dini halkın dini; dili, halkın dili idi.

Anadolu insanı, o derin inancını, sade yaşayışını, Allah, insan ve tabiat sevgisini Yunus'un diliyle ifade etti.

Söz, kelimedede kalmadı, davranışa, harekete, yaşayışa dönüştü. Müsamahası, insaniyetçiliği sadece kendi ırkdaş ya da dindaşlarına değil cümle âleme; hattâ sadece insanlara değil, bütün mahlukata yayıldı.

Böylece Anadolu, barış, esenlik ve sevgi yurdu oldu. Zaman zaman kara bulutlar kaplasa da semasını o hep rahmet bulutlarına çevirdi yüzünü. Yunus'un rahmet eseri sözleri camide, tekkede, tarlada, bahçede hep bir şifa oldu.

2.

Divan edebiyatı muhiti, Yunus'u Őâirden saymadı. Zaten Yunus'un da böyle bir iddiası ve beklentisi yoktu.

Ama kendi edebî geleneği içinde Yunus, halk nezdinde hep var oldu. Gerek divan edebiyatı, gerekse Tanzimat, Servet-i Fünûn devri Őâirleri, Yunus'la tanışıp biliŐmemenin faturasını ağır ödediler.

Yazdıkları ve söyledikleri, diliyle de muhtevasıyla da dar bir muhitin içinde kaldı. Hiç biri bütün bir toplumu kucaklayacak seviyeye gelemediler. Adları gönüllerde değil, kitaplarda anıldı.

Kim ya da kimler ki Yunus'la tanıştı biliŐti, ancak onlar Yunus gibi kalıcı oldular. Yunus'un çeŐmesinden kim su içtiyse âb-ı hayâta kavuŐtu. Hem kendi için Şifa oldu bu buluşma hem de toplum müşterek bir değer etrafında toplanabilmenin nimetleriyle yüz yüze geldi.

İŞte Fuad Köprülü... Eğer Yunus'u tanımamıŐ ve tanıtmamıŐ olsaydı ne kalırdı ondan geriye?

Ya Burhan Toprak? Ruhunun karanlık bir gecesinde Yunus'la buluŐmasaydı "Ballar balını buldum" diyebilecek miydi?

Necip Fazıl, onu tanımasaydı Şiir ve ruh toprağında nasıl bereketli bir sanat ve fikir çiçekleri yetiŐtirebilirdi?

Mehmet Kaplan diyeceksiniz. Doğrudur, felsefenin çıkmaz sokaklarında gezinirken onun elinden ve gönlünden tutan da Yunus olmadı mı?

Eğer bu gün ma'Őeri Şuur hâlâ onca tahribata rağmen saf, sade bir inancı koruyor ve bu ülke ne sanayisiyle ne eğitimiyle değil de bu inancın değerleriyle ayakta durabiliyorsa, bunu Yunus'a borçlu değer miyiz?

Çünkü hâlâ sanatımızı da, kültürümüzü de dolayısıyla hayatımızı da besleyen bu zengin madendir. Türkçemiz bile onun şiirlerindeki güzel duruşuyla bizi hâlâ ümit vadediyor. Hiç bir kitaptan almadığımız edebî tadları bize bir mısra ile Yunus getiriyor. Yunus'un mısraları çocuğa ninni, cemaate ilahî, âşığa türkü ya da şarkı olarak aynı kutsal duyguları aşıyor, hem de onları yüreklerinden yakalayarak...

Yunus, öylesine bir zenginlik, öylesine vazgeçilemez olandır ki, batılı bile kendi insanıyetçi yönüne ondan bir imkân arıyor. Yunus'u hümanist bir iklimde değerlendirerek meşruiyet kazanmak istiyor. Panteist ona sığınıyor, varoluşçu kendini onunla izaha kalkıyor.

3.

Herkes Yunus'la...

Bir dağ misâli Yunus... Kimimiz eteğindeyiz, kimimiz zirvesine çıkmaya çalışıyoruz. Onu tarif edişimiz de niyet ve duruşlarımıza göre değişmekte.

Olsun.

Yeter ki Yunus'la buluşma, bilişme, tanışma, sevişme çabamız sürsün.

Gün gelir, kabuğunda dolaştığımız bir mısra ile, birden içimizin pencereleri açılır ve Tabduk'un ifadesiyle "Bizim Yunus"la karşılaşırız. O engin sabrı, hoşgörüsü ve sevgisiyle herkesi etrafına topluyor. Bu, iyiye işarettir. Hangi niyet, bilgi ve ilgiyle olursa olsun yeter ki insanlar onun eteğinden tutsunlar. Kabuk soyulur ve öz, yani gerçek Yunus ortaya çıkar. Kurtuluşumuz, o zamandır.

Çağın kirliliği ve çirkin sesleri bizi bunaltmışsa, bunu fark etmişsek Yunus'la tanışıklığımızı artıralım. Yunus, yeniden girsin hayatımıza...

Her evin kütüphanesini bir Yunus Divanı süslesin. Yunus ilahileri yeniden söylensin her yerde... Her gün bir Yunus şiiriyle başlayalım güne... Akşamı onunla karşılayalım, sabaha onunla çikalım.

Yunus, yeniden beşikteki bebemize ninni, âşığımıza türkü, cemaatimize ilahî olsun. Şiirlerimiz, onunla şu mekanik seslerden ve dünyalardan kurtulsun. Romancılarımız onu anlatsın. Dillerimiz onu söylesin, kulaklarımız onu duysun.

4.

Bunalıyoruz...

Hepimizin ortak derdi bu... Dünya ve dünyevî olan, hep toprak yanımızı besliyor, bedenimiz doydukça ruhumuz acı-kıyor.

Bu ruh açlığıdır ki, bizi bunca yıllık insanlık tecrübemize rağmen kötüden, çirkinden kurtaramıyor. Kirli bir ırmak, her gün biraz daha derine çekiyor bizi.

Dün, insanlar nasıl bir Yunus nefesiyle dirildilerse; biz de bu nefese içimizdeki son iyilik yönümüzü, son umut penceresimizi açalım.

Bizi inanmıyorsak, inanca; şekilci isek öze, bunalmışsak ışığa; çaresiz isek çareye, cahilsek bilgiye o ulaştıracaktır.

Kendimizi, insanımızı, insanlığımızı ve Allah'ımızı kaybediyoruz.

Eşyanın dilini unutmuş, solan çiçeğin, kuruyan ırmakların feryâdını duyamıyor hâle gelmişiz.

Ve birleşemiyoruz hiç bir noktada...

Bu durumda Yunus'tan başka kimin eşığıne yüz sürebiliriz?

Düşünelim:

Birleşemeyenler “bir”e nasıl gidecekler?

İşte Yunus, bu birleştiriciliğin “bir”e gitmenin de imtihanını vermiş bir insan.

Öyleyse onunla beraber, önce tövbe ederek, sonra “bismillah”la birlikte söylemeye başlayalım:

“Dağlar ile, taşlar ile, çağırayım Mevlâm seni.....”

İnsanı besleyen kaynaklar

1.

Bilmek, öğrenmek, bildiği ve öğrendiği ile amel etmek insana özgü bir niteliktir. Bilmek, inanmaya; inanmak da inanılanla hareket etmeye götürür insanı. Bilginin temel kaynağı kitaptır. İnsan, bilgi konusundaki ihtiyacını doğrudan ya da dolaylı olarak kitaplardan gidermektedir.

İnsan, zihninin besinini ya kitaptan ya da kitaptan hayata geçmiş söz, davranış ve hareketlerden temin etmektedir.

Bilme susuzluğu, insanı hep kitaplara götürmüştür.

İnsanlık, çağlar boyunca sayfalarda akşamlamış, sabahlamış, ömrünün nice vakitlerini bilme uğraşısıyla doldurmuştur.

Hakikat, insanlığa ilk Peygamberin yanısıra kitapla duyurulmuştur. Hakikatin elçileri, insanlığa ya bir kitapla gönderilmiş ya da kendinden önceki bir peygamberin kitabıyla amel etmekle görevlendirilmişlerdir.

Hakikat, kitapla da konuşmuştur.

Kitabın konuşması, insanı hakikate götüren bir konuşma olmuştur.

İnsan zekâsının, çalışmasının ürünü olan kitaplar, okuyucuyu ilâhî kitapların götürdüğü hakikate çağırdığı, onunla çelişmediği sürece bir kitap olma onurunu korumuşlardır.

2.

İnsan, hakikatin çağrısına kitapla muhatap olurken, zaman zaman onunla arasına mesafeler sokulduğu da olmuştur.

Kitapla arası açılmıştır insanın. İnsan, Mutlak Kitab'ın çağrısına, konuşmasına kulak vermez olmuştur.

Böyle zamanlarda, nasıl hakikatin sözcüsü olma görevini son yol göstericiden sonra diğer müminler üstlenmişlerse, aynı misyonu nice bilginler, yazarlar, şairler de nice bir gönüle girmenin kitaplarını yazarak üstlenmişlerdir.

Besmelelerle kalem ele alınmış, insan, sürekli olarak hakikate çağrılmış, insanın gönül ve zihin yaraları kitaplarla sarılmış, insanın kafa ve gönül eğitimi kitaplarla gerçekleştirilmiştir.

Hakikat, yeni topraklara, yeni insanlara ulaştırılırken toprağı fetheden kılıç olmuş, fakat fethi sürekli, kalıcı ve anlamlı kılmak için kılıç yerini kaleme, kılıç ehli yerini kalem ehline, dil ehline, gönül ehline bırakmıştır.

Bir toprağı hakikat adına ilk adım kılıçla atılmış, ama kafalar, gönüller bilginlerin, yazarların, şairlerin kitaplarıyla gerçek fetih hareketine sahne olmuştur.

Bugün bile bütün canlılığını koruyan bir Mesnevi, bir Yunus Divanı, bir Müzekkinnüfus, bir Mevlid, yazıldıkları dönemlerde nice gönüllerde ve kafalarda hakikat şimşekleri çaktırmış, inkarı, şirki, nifakı, isyanı silip götüren zihni ve gönlü inanca hazır hâle getiren eserler olmuştur.

Nice kılıç ehli bugün anılmaz, hatırlanmaz olmuş, ama bir Mevlâna, bir Yunus, bir Eşrefoğlu, bir Süleyman Çelebi insanı hakikate çağırın isimler olma sıfatıyla hâlâ bir kurtuluş iksiri gibi değerlerini, canlılıkların korumakta, nice bin zihni ve gönlü aydınlatmaya devam etmektedirler.

Hakikat sözcülüğünü üstlenen bütün eserler elden ele; dilden dile, gönülden gönüle geçerek, insanı hepsi bir yoldan giderek Kur'an merkezinde toplamışlardır. Yine hepsinin

meydana getirdiği yazılı ve şifahi kültür, çağlar boyunca insanı, İslâm inancına göre yenilemiş. İslâm ruhuyla yağurmuş; ona yeni bir kimlik, idrak ve bilinç kazandırmıştır,

3.

İnsana egemen olmak isteyen yalanın kültürü, yoz ve yabancı bir kültürdür. Ve insan, bu kültürü bir süre kabul etmiş gibi görünse bile, sonunda reddetmektedir. Yoz ve yabancı kültürün eserleri insanın içini doyurmaya yetmemektedir. Hakikat susuzluğunu gidermemektedir. Gazeteyle, dergiyle, kitapla, radyo ve televizyonla insana egemen olma kavgası veren çağdaş kültür eserleri, hep bir redde ve protestoya mahkûm görünmektedir. Hesaba çekilmelidir bu kültür. Bilim ve sanat adına, insanı aldanıştan aldanışa sürükleyen bu kültürün eserleri ruhları ve zihinleri karartmıştır.

İnsan, bu kültürün karanlığından kurtulmak, kirlerinden temizlenmek borcundadır. Hakikate şu veya bu şekilde yol bulmuş insan, yeniden hakikat kitabına, onun çağları aydınlatan ışığına koşmak istemektedir. Mağaradan kurtulmak istemektedir.

Bütün bir geçmişin hakikate köprü olan eserleri hâlâ bâkir birer kaynaktır. Yüz yıllarca okunmuş olmaları onların değerinden hiçbir şey kaybettirmemiştir. Her evi yeniden bir Mesnevi, bir Yunus Divanı yenileyecek güçtedir. Hepsi, insanı zihninden ve gönlünden yakalayarak Kur'an merkezinde toplayacak gücü içlerinde taşımaktadır.

İnsanlığı çağlar boyunca aydınlatmış bu eserler, buldukları tozlu kütüphane raflarından, rutubetli mahzenlerden çıkarılacakları ve günümüz kültür ortamına taşınacakları zamanı beklemektedirler.

Hakikati anlatan kitapların, insanı hakikate çağıran kitapların girdiği evlerde meydana gelecek yeni ve taze havayı teneffüs edecek zihin ve ruhlar yoz ve yabancı kültürün etki-

lerinden sıyrılıp hakikatin sesini bütün canlılığı ile duyacakları bir gücü içlerinde bulabileceklerdir.

Hakikat, her zaman bir gönül aramıştır. Her gönül de kendini arayan ve kendisinin de aradığı hakikatin sevdalıdır. Bütün mesele açılan arayı kapatmak, birbirlerini bulabilecekleri şart ve imkânları hazır edebilmektedir.

Okumanın temel güçlükleri

1.

Özellikle çağdaş toplumlarda bireylerin okur-yazar olmaları, o toplumun gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi sayılmaktadır.

Bu durum, ülkemiz için de böyledir. Nereye gitsek, kiminle konuşsak okumanın öneminden, faydalarından söz edilir. Okuma bayramları, kitap kampanyaları yapılır. Vatandaşların okur-yazar hâle gelebilmeleri için ilköğrenim zorunlu kılınır. Bundan çeşitli sebeplerle yararlanamayanlar için okuma-yazma seferberlikleri düzenlenir.

Bütün bu çabalara rağmen okur-yazar sayımızı yeterince artırdığımız söylenemez. Öte yandan kişilere okuma-yazma öğretilse bile, bu onların okur-yazar olmalarını sağlamamaktadır. İlk, hatta orta-lise öğrenimini tamamlamış olanlar arasında bile okuduğu metni anlamayan, duygu ve düşüncelerini doğru ve düzgün bir şekilde yazılı ya da sözlü olarak anlatamayanların sayısı hayli fazladır. Kitap deyince akla sadece ders kitapları gelmekte, kitap, gazete, dergi okuyanların oranı genel nüfusa göre hayli düşük düzeyde bulunmaktadır. Bu defa da “okumuyoruz!” şikayetleri duyulmaktadır.

Eğer bir toplumda, en kolay anlaşılır okuma metinleri diyebileceğimiz gazetelerin satış oranları nüfusun yüzde onunu dahi bulmuyorsa, bu ülkede şiir kitapları bin, romanlar iki bin civarında satıyorsa, dolayısıyla bilgi ve fikir düzeyi bakı-

mından ortalığı halkın güzel ifadesiyle “diplomalı cahiller” kaplamışsa, ortada okumayla ilgili çok ciddi ve önemli meseleler var demektir. Bu sorunlar çözümediği sürece de ne kadar yakınsak okur-yazar oranını artıramayız.

2.

İşe önce okumanın mahiyetinden, amaçlarından ve yöntemlerinden başlamak gerekiyor sanıyorum. Zira okumak, en basit tanımıyla “basılı ya da yazılı malzemeleri (kelimeleri) duyu organları yoluyla algılamak, bunları anlamlandırmak ve kavramak “çabasıdır. Bu tarif, tabii ki kelimenin bir tür sözlük anlamıdır ve asla okuma kavramının bütün mahiyetini kapsamaz. Okumak, bu manasıyla başlar, ama bu manayla devam edip bitmez. Ama bu toplumda okuma, harfleri tanıma, sökme becerisi olarak kabullenildiği için bundan daha ileri bir etkinlik haline bir türlü getiremiyor, bu beceriyi gösteren herkesi okur-yazar görme eğilimini benimsiyoruz. Oysa yukarıdaki o basit tanımda da belirtildiği gibi kişi, okuma sürecinde harflerden hecelere, hecelerden kelimelere, kelime gruplarına, paragrafa ve oradan metnin tümüne ulaşarak algılamayı, anlamlandırma ve anlama sürecine sokmak zorundadır.

Bu amacın gerçekleşmesi kuşkusuz okumayı bir bilgi, bilinç ve beceri hadisesi olarak görmemize bağlıdır. Bu anlayış bizi, metinlerin mahiyeti, özellikleri dolayısıyla onları nasıl, hangi amaç ve yöntemlerle okuyacağımız noktalarına götürecektir. Bunun için de doğrusu, okuyucu olmayı seçen kişi önce okuma konusunda bilgilenmek ihtiyacı içinde olacaktır. Yani okur olmanın ön şartları ve donanımları söz konusudur. Başlangıçta bu yapılmadığı için kişi okusa bile, yaptığı faaliyetten zevk almamakta, bilgi edinememekte, okumanın sonuçlarını devşirememektedir. Dolayısıyla bir süre sonra kitaplarla arasına mesafeler sokmakta, giderek bu etkinlikten iyice uzaklaşmaktadır.

3.

Evet, okuyucu olmak bir sanattır. Bundandır ki, eğitim-öğretim kurumlarında “Okuma Sanatı” gibi kitaplara; hatta derslere yer verilmektedir. Bu sanatı kavramada en önemli nokta ise yazarı bir verici, okuru bir alıcı dolayısıyla ikisi arasındaki meseleyi bir iletişim olarak görmeyi gerekli kılmaktadır. Bu iletişimin gerçekleşmesinde ise yazarla okur arasında bir “ortak dil”in olması zorunludur. Çünkü iletişim dille gerçekleşecektir. Yani anlatmanın aracı dil olduğu gibi anlamının aracı da dildir. Dolayısıyla bu müştereklik sağlanmazsa ana dilimizle yazılan bir metin bile okur için sanki yabancı dille yazılmış bir metne dönüşecek, okur, okuyacak fakat anlamayacaktır.

Günümüz okurların çoğu böyle bir durumda genellikle yazarları anlaşılabilir olmakla suçlarlar. Doğrusu yazarın bu noktada anlatmak istediklerini okuyucunun anlama düzeyine göre şekillendirme, söylediklerini ilginç kılma gibi sorumluluklar söz konusuysa da okuyucunun da yazarı bilgi, ilgi, dikkat ve sabırla anlama gayreti gösterme gibi görevleri vardır. Diyelim ki, bir metin sağlam surlu, tunç kapılı bir kale gibidir. Okur, eğer kalenin içini merak ediyorsa onun kapılarını açma, surlarına tırmanma cehdi göstermek gibi bir sorumluluğu söz konusudur. Bu noktada okur, yazardan kapısını tamamen açmasını bekleyemez. O zaman, eğer her şey görüldüğü, bilindiği gibi anlatılacaksa okumaktan beklenen sonuçlar asla gerçekleşmez.

Bir kitap niçin okunur? Bir makale ile bir şiir kitabının farkı nedir? Ana dilimizi bilme düzeyimiz nedir, kelime hazinemiz yeterli midir? En azından bu gibi sorular karşısında müspet cevaplara sahip değilseniz, okuma faaliyetine ilk adımlarımızı dahi atmış sayılmayız. Kısacası niçin ve nasıl okuyacağız? Hiç değilse işin başında bu sorular cevaplandırılmış olmalıdır.

4.

Öte yandan kitapların kapak düzeninden sayfa düzenine, yani estetik boyutuna, fiyatlarının okurun alım gücüyle oranısına, okura ulaşma imkânlarına kadar bir dizi sıkıntı daha vardır ortada. Bunlar da okurun okuma problemleri arasında görülmelidir. Yine kitabı hazırlayanların yani yazarların cephesinden olaya bakacak olursak o noktada da karşımıza pek çok sorun çıkar. Okur olmadan yazar olmak, ana dilini yeterince bilmemek ve kullanamamak, okurun dünyasıyla kesişme noktalarını yakalayamamak, hitap ettiği kitleyi tanımamak ve belki de en kötüsü, okuru duygu ve düşünce yönünden sömürmek, bir seviyesizliğe, zevksizliğe, kalitesizliğe mahkûm etmek, yanıltmak, aldatmak gibi olaylar da karşımızda maalesef birer mesele olarak durmaktadır.

Yine ebeveynlerin bu konuda yeterince bilgi ve bilinç sahibi olmamaları, çoğunun çocuklarının okumasını bir okul bitirme şeklinde anlamları, devletin bu konudaki yanlış politikaları, kitabın suç aracı gibi gösterilmesi, iletişimin özellikle yaşadığımız yıllarda iyice görselleşmesi, ezberci anlayış, düşünce-den uzaklaşma, geleneğin getirdiği kimi olumsuzlukları da yine okumanın önündeki başka ciddi engeller olarak görebiliriz.

Düşünmekten, araştırmaktan, soru sormaktan, cevap vermekten ve bulmaktan çekinmek, korkmak... Belki de okumayla ilgili asıl sorun budur. Dolayısıyla diğer sorunlar, bu asıl sorunun birer uzantısıdır. Burada gelenek de, yaşadığımız çağın ve yönetimin anlayışları da ciddi bir biçimde sorgulanmalıdır. Bunlar yapılmadığı sürece sorunun asıl kaynağından uzaklaşacak ve ayrıntılarda boğulup kalacağız demektir.

5.

Bütün bunlara bir de şunu ekleyelim: Okur adaylarının okumaya yönelmesinde okuyanların, bu işi bildiğini iddia

edenlerin söz, davranış ve eylemlerinin de çekici yahut itici sonuçları olmaktadır. İnsanlar, okur-yazar olandan diğer insanlara göre daha farklı sözler duymak, daha farklı davranış ve eylemler görmek istemektedirler. Kuşkusuz bu, onların en doğal hakkıdır. Toplum olarak, bu konuda da iyi örneklerle sahip olduğumuz pek söylenemez. Okuyanların pek çoğu okudukça adeta daha da cahilleşmekte, küstahlaşmakta ve okumak bir bakıma insanî fıtrattaki tabii saflığı bozmaktadır. Böyleleri bilgili olmayı, bilgiç olmakla karıştırmaktadırlar. Bu da okur adayı için olumsuz bir örnek olmaktadır.

Bir yazı kapsamında genel hatlarıyla sıraladığımız bu sıkıntıları mutlaka yeni yazılarla açmak ve açıklamak gerekmektedir. Eğer, bir konuda problemin varlığını kabul etmişsek, onu çözmeye ilk adımı atmışız demektir. Evet, okumamak bu toplumun çok ciddi bir sorunudur. Unutmayalım, hayatı şekillendiren duygu ve düşüncelerdir. Onların neşet ettiği yer ise kitaplardır. Durumu böyle görürsek, okumama meselesinin bütün sosyal problemlerin merkezinde duran asıl dert olduğunu da görmüş oluruz.

Mevlâna yolunda

Erkan'la otobüste tanıştık. Sekizinci sınıfa geçmiş. On üç yaşında... Akşehir'e geldiğimizde ona Nasreddin Hoca'yı soruyorum. "Biliyorum." diyor. "İşte" diyorum "Hoca burada yatıyor." Erkan bunu bilmediğini ve yeni öğrendiğini söylüyor.

Ondan bir Hoca fıkrası anlatmasını istiyorum.

Bana, benim daha önceden bilmediğim alma (elma) fıkrasını anlatıyor.

Birlikte tebessüm ediyor, Hoca'nın ruhuna fatihalarımızı gönderiyoruz.

Erkan, babasını geçen yıl kaybetmiş. Ona ölülerimiz için dua okumanın, Kur'an okumanın öneminden söz ediyorum.

Beni onaylıyor ve bunları yaptığını söylüyor. Zira, buldukları Aksaray'da bir zatın kendisine Kur'an öğrettiğini ve namaz kılmayı da bildiğini söylüyor.

Seviniyorum.

Sohbetimiz okul, kitap okuma konularında sürerken artık Konya'ya iyice yaklaşıyoruz.

Ona Mevlâna'dan bahsediyorum. Bu defa deminki gibi rahat değil. Benim: "Mevlâna kimdir, biliyor musun?" soruma uzun bir sükuttan sonra tam bir çocuk saflığıyla "Mevlâna..." diyor. Araya giren kısa bir fasıladan sonra cümleyi tamamlıyor. "Mevlâna, Allah'ın sevgili kuludur."

Bir çocuk gönlünde ve mantığında ulu pirin böyle bilinmesinden hayrete düşüyorum. Şimdi Akşehir'deki tebsümün yerini tefekkür alıyor.

Erkan, pencereden dışarı bakarken ruhum Mesnevi rüzgârıyla adeta sermest oluyor. İşte o anda hatırladığım iki mısra:

“Seviyoruz ve hayatımızın iyiliği bu yüzden / İnanıyoruz ve yaşamımızın güzelliği bu yüzden...”

Aragon'u okurken

Aragon, benim ve neslimden çoğu insan için o ünlü şiiiriy-
le Elsa'nın Gözleri ile bilinen bir şairdi. Bahadır Gül-
mez'in Aragon'la ilgili biyografik çalışmasını okuyunca şairi
-aynı zamanda yazarı ve romancıyı demek gerekiyor- bütün
yönleriyle tanıma imkanı bulduğumu söyleyebilirim.

Kitap hakkında çok şey söylenebilir, ama ben şimdilik
orada rastladığım bir ayrıntıyı belirtmek istiyorum:

Aragon, Elsa'nın Mecnunu isimli kitabını yazmadan ön-
ce Arapça'yı, Arap Edebiyatını ve İslâm dinini, doğal olarak
da Leyla ve Mecnun öyküsünü yoğun bir biçimde araştırır.
Eser, bu araştırma sonunda bu meşhur öyküden ilhamla or-
taya çıkar.

Doğrusu bu tavra günümüzde bu birikimlerden haberi-
siz, adı şaire çıkmış insanları gördükçe saygı duymamak,
önemsememek mümkün değil. Aynı zamanda Cezayir Sava-
şı dramatikliğini şiiirsel çerçevede yeniden canlandıran bu
eserden iki dize:

Aşk bir deniz değildir ne de bir yakarış dili

Gözümüzün dibinde ölür Cezayir menekşesi ezgiler...

Evet, çiçekler de dahil her şey ölüyor. Yeni bir Afganis-
tan savaşı öncesinde, Afganistan'a dair ne biliyoruz diye çok
düşündüm.

Eğer Zarifoğlu ve arkadaşları olmasaydı, herhangi bir ülkeydi bizim için de Afganistan, o Rusya'ya karşı direniş verdiği yillarda...

Müşterek inancı, kaderi ve kederi paylaştığımız İslâm uluslarıyla sınırları hiç değilse şiirle, edebiyatla yıkamaz mıydık?

O Afganistan ki nice velinin, bilginin toprağıdır. Afganistan ve Cezayir...

İki trajik destan hem dünüyle hem de bugünüyle...
Dilerim yarınları böyle olmaz.

Mavisini yitirmiş yaşamak

Yazmak, bir bakıma sorulara cevap arama çabasıdır. Bu çaba sonunda ortaya çıkan cevapları, okuyucusuyla paylaşma arzudur yazılanlar.

Yazılan her eseri bu niyetle okumak, yazara ve yazdıklarına gösterilecek saygının ilk işareti olacaktır. Bu saygı, sizi yazarla bütünleştirecek, o zaman da yazılan her yazı, yazarından size gönderilmiş bir mektup olacaktır.

Bu nitelikteki kitaplardan birisi de "Mavisini Yitirmiş Yaşamak"tır. Bu kitap Ali Çolak'ın ilk deneme kitabı... Her deneme, sizi seven, önemli gören, iyiliğinizi isteyen, mutluluğunuzu dileyen, kederlerinizi paylaşan, sizi yüreklendiren birer mektup gerçekten. Zaten kitabın yazarı da "Bu kitaptaki her denemeyi kendinize bir mektup görebilirsiniz." diyor.

Kitabı açıyor ve size yazılmış mektupları okumaya başlıyorsunuz. Dikkati çeken ilk özellik, daha kitabın adıyla başlayan şiirsel yoğunluk. Şiirde nesir kokusu, ne kadar şiirin aleyhine ise, düz yazıda şiirsel koku ve tad, o kadar düz yazının lehine bir durumdur. Bu denemelerde de öyle... Her cümleyi bir mısra güzelliği ve heyecanı içinde okumanız mümkün... Dolayısıyla her kelime, bir kapı açıyor yazarın o güzel ve özel dünyasına... Sizi bulduğunuz yerden alıp incitmeden, örselemeden, suçlamadan bir yanlışı sorgulamaya götürüyor.

Nedir bu sorgulanan gerçek?

Modernizm elbette. "Mavi"nin düşmanı olan modernizm... Peki, mavi nedir? Bunu yazardan dinleyelim:

"Yitirdiğimiz mavi... Benim çocukluğum, kır çiçeklerim, köyümün çeşmeleri... Sizin hayâlleriniz, anılarımız... Yağmurlar, gökyüzü, dağ havası ve deniz ve ağaç ve su... Ve tarih... Ak vefa, sevdâ, tevazu, hicret, inanç... Kalbimiz..."

Gönlümüzdeki Kâbe..." Ve bu tabloya ekleyebileceğiniz güneş, ay, yıldızlar, eski fotoğraflarımız, yaşadığımız şehir, eylül, nisan, hüznün, muhabbet, şiir, kısacası insanı insan yapan, hayatı ve ölümü anlamlı ve güzel kılan her şey..."

Modernizm bir bir almaya başlamış bunları elimizden. Böylece hayatımızın "mavi"si kaybolmuş. Üstelik çoğumuz bunun farkında bile değiliz. Kaybedilen "mavi"ye yarın yeni renkler eklenecek. Bu tehlikeyi gören yazar, bunu bize de göstermek istiyor ve "Kendi kalbiyle giriştiği küçük söyleyişlere bizi de konuk ediyor. Yitirdiklerimizi aramaya, henüz yitirmediklerimizi korumaya çağırıyor.

Bu çağrıya, hiç birimiz ilgisiz kalamayız. Öyleyse yazarın önümüze tuttuğu ışıqla hayatımızın kaybolan renklerini aramaya başlayabiliriz. Varacağımız hedefi de gösteriyor yazar ve şöyle diyor: "Nerede ve nasıl olursak olalım, savaşta ve acılarla olalım, şarkımızı söyleyelim. Bir kapı açıp Allah'a gidelim. Hadi açın kalbinizin perdelerini..."

Kalbimizin perdelerini açmaya bu kitabı okuyarak başlayabiliriz.

Rozalya ana

Sevinç Çokum'un "Rozalya Ana"sından daha çıktığı ilk günlerde haberdar olmuştum. Okumak kismet olmamıştı geçen haftaya kadar. Bir arkadaş içindeki "Kütahyalı kız" hikâyesinden bahsedince daha fazla geciktirmedim ve okudum. Rozalya Ana, yazarın bu kitaptaki en iyi hikâyelerinden birisi bence. Böyle değerlendirdiğim için olacak sonraki zamanlarda her dönem öğrencilerime ödev olarak verdim. Bu hikâye ile yaşadığımız şehre ve insanlarına farklı bir gözle bakmayı öğrenirler diye ümit ettim. Öğrencilerimden çoğu Anadolu gençleri ve orta halli hatta yoksul ailelerden geliyorlar. Seyfi'nin kaderi bir bakıma onları da bekliyordur. Füsunlar ise karşılarında en büyük tehlike.

Rozalya Ana denilince bir başka anayı, Erdem Beyazıt'ın anlattığı anaları da hatırlamadan edemiyorum:

"Kadınlar bilirim ülkeme ait
Yürekleri akdeniz gibi geniş, soluğu afrika gibi sıcak
Göğüsleri çukurova gibi münbit
Dağ gibi otururlar evlerinde
Limanlar gemilerini nasıl beklerse
Öyle beklerler erkeklerini
Yaslandın mı çınar gibidir onlar
Sardın mı umut gibi..."

Rozalya Ana da bu tür analardan biri işte... Bir Özbek kadını... Zulüm görmüş, sürgün yaşamış...

Ama hâlâ ayakta tıpkı bir çınar gibi. Erkekleri çalışmak için başka diyarlara giden kadınlar, kimsesiz çocuklar ona emanet.

Hele “evcik”lerini yıkmaya gelen Rus milislerine karşı direniş tam bir destan örneği... Zaten bütün Kafkasya, Orta Asya hep bir direniş örneği değil midir yıllardır?

Şimdi haritada Çeçenler var. Şeyh Şamil’in torunları...

Bu bölge insanının yaşadıkları, çileleri edebiyatımıza yeterince girmedi. Onların destanları yazılmadı. Türküleri söylenmedi hatta bir ağıt bile yakamadık. Edebi eserler yoluyla bir duyarlık oluşturamadığımız için bugün Çeçenistan’a ve zulüm gören diğer coğrafyalara ilğimiz olması gereken seviyede değil.

Oysa ateş büyüyor... Sorumluyuz bütün zulümlerden... Olup bitenleri televizyon ekranlarından izlemek ve kahrolmak meseleyi halletmiyor.

Şair Süleyman Çelik, bir yazısında “Çocuklarınızı öpemeceksiniz.” diyordu hepimize. “Bir gün çocuklarınızı öpemeyeceksiniz. Sınır tanımayan savaşın yalımları, okul yolunda ya da çocuk bahçesinde bizim çocuklarımızı da bulabilir, tıpkı Saraybosna’da olduğu gibi. Eve döndüğümüzde yuvalarımızın çatılarının söküldüğünü ya da çöktüğünü görebiliriz, tıpkı Güneydoğudaki gibi...” diye de ekliyordu.

Burada müşterek elemlerimize tercümanlık yapan bu yazıyı okurken Akif’i hatırlıyorum. Onun Yunan istilasası günlerinde yazdığı “Bülbül” şiirinden kimi mısralar geliyor dilimin ucuna. Çizilen tablo, bugünkünden farklı değil. Zulme duyar-sız kalırsak manzara yarın da aynı olacak. Akif ki çağımızdan, ülkesinden, insanından sorumlu bir şair olmanın örneğini vermişti bize. Bu dersi tekrarlamamız gerekiyor.

Aydına yakışan vasıf: Ahlaklı ve yiğit olmak.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİR VE

ŞAİR

Şiir ve hayat

1.

Şiir, direnmenin ve karşı koymanın da adıdır. Çünkü şair, hayatla; hayat, şairle asla barışık değildir. Olamazlar da... Bu nedenle hep kavga vardır aralarında... Şairin konuşmasıyla başlayan bu kavgada hayat, onu hep yenik düşürmek ister. Şair ise direnir. İstiraplarla bilenir. Belalarla tanışır. Heva ve heves üzere kendini biçimlendiren hayat, şairin sesinden sürekli rahatsız olur.

Çünkü uyarıcıdır şairin sözleri...

Kimi kez, serinlik sunar yüreklere, kimi kez kurşuna dönüşür kelimeleri...

Durmadan, en emin görünen yere, etrafındakilere bir avuç toprak serpererek girer. Bir gönüle girmenin heyecanını şairden başka en iyi kim bilebilir ki...

Bundandır ki, Hassan b. Sabit, onurlu bir örnektir şairin önünde. Aşağılanmaya boyun eğmeyen, zulme karşı çıkan, sesini yükselten, mazlumun yüreğine ümit, zaliminkine korku salan bir örnek...

Ne var ki, aykırı bir konuma tutsak oldu şairlerimiz. Şairi susan, haykırmayan bir millet, ne yapsa boşunadır. O zaman bir aldanışın ve aldatışın sesi olur şiir.

O zaman şiir, hayata yenik düşmüş demektir.

2.

*“Yürür rahmana doğru binler
Binler bilinir
Bedenleri kurşun bahçesidir...”*

Bu mısralar, hayata karşı duran bir şaire, Mevlüt Ceylan’a ait. Şair, zulme, aşkla, umutla, inançla karşı çıkmanın ülküsünü dile getiriyor.

Edip Gönenc de aynı tarzda şiirleri olan bir şair. Söyleyişleri farklı olsa da söyledikleri aynı ikisinin de... Onda da Afganlı dile geliyor ve şöyle diyor:

*“Biz ki kurşunların yırttığı
Yabut zulmün sıyrıldığı bir semada
Küfre başkaldırmanın erdemini
Sığınak eylemişiz vicdanımıza
Cephenin gerisinde
Yaşamayı kurşun gibi ağırlaştırmış
Hatıralar infülâke
Teselliye muhtaç bir dünyada
Külfettir
Kurşuna misâl olan bakışlarımızı...”*

3.

Şairlerimizin yüreklerinde yeni Endülüs acıları... Öyleyse şiir konuşacak ve hayat susacak demektir.

4.

Burada konuya bir başka açıdan şöyle de bakabiliriz. Mesela kelimeleri, kavramları konuşabilir, bizim için ne ifade ettiklerini, ne ifade etmeleri gerektiğini sorgulayabiliriz.

Çünkü kelimelerle düşünüyor, konuşuyor ve yazıyoruz. Davranış ve eylemlerimize biçim ve yön veren, muhteva kazandıran da onlardır.

Soralım şimdi, sanat, edebiyat, uygarlık, aşk, kin, demokrasi... Ne ifade ediyor bu kelimeler bizim için?

Mesela, Bosnalı bir çocuğun dilinde “gündüz” ne anlama gelir, “gece” ne demektir?

Çeçenistan’da evlerin balkonlarında hanımelleri açar mı?

Pazar filelerinde babalar ne taşır evlerine?

Gazeteler hangi haberleri yazar?

Fotoğraf makineleri, kameralar utanç duyarlar mı?

Sahi, Keşmir’de bir çocuk nasıl bakar Ay’a, yıldızlara?

Gülün kırmızısını mı görür daha çok yoksa kanın kırmızısını mı?

Irmaklar yas tutar mı içinde taşıdıkları şehit cesetlerine?

Sabah ne zaman başlar, akşam ne zaman olur? Aradan bir gün değil de asırlar mı geçer?

Yıkılan sadece Mostar köprüsü müdür, evler, camiler midir?

Bosnalı çocuğun şarkısı bize emanet...

Böylece hayat ve ölüm şürleri ne anlama geliyor, bir daha düşünelim. Bakın ne diyor Bosnalı çocuk Erdem Beyazıt’ın dilile:

“Ben Bosnalı çocuk: Müslümanlar!

Siz’e şarkımı emanet ediyorum

Bir de uçsuz denizlere akan nebrin

Sularına salverdiğim ellerimi

Bileklerinden kesilmiş...”

Şiir kalbin dilidir

Şiir, kalbin dili, içimizin sesidir. Bu yüzden beş duyu ile dışarıdan alınanlar, kalbin aynasına yansımadağı sürece asla şüre dönüşmez. Malumdur ki, beden gözünden bahsedildiğı gibi bir de kalp gözünden bahsedilir. İşte bu gözün imkânlarına sahipsek, içimizden dışarıya bir pencere açabilmişsek, bu pencerenin, bu gözün imkânlarını maddî âlemi sadece fiziksel gerçeğı ile değil, metafizik gerçeğı ile de idrak etmiş oluruz.

Böylece içimizin sesi konuşmaya başlar.

Konuşan, kalptir.

Hadise, tersinden de aynıdır.

Hız. Mevlâna: “Çölü kumlardan ibaret görmek, kertenkele bakışıdır.” derken bizi eşyanın ötesinde bir yolculuğa çağırmaktadır.

Böyle bir bakış imkânını bize ancak gönül gözü verebilir. O zaman her şey, ilâhî bir işarete dönüşür ki, asla gözümüzün gördüğü, kulağımızın duyduğu ile yetinmez, daha ötesine geçmek isteriz.

Dış âlemde gördüğümüz her şey, içimize nüfuz etmenin bir yolunu bulup kalp aynasında yansır. Kalp aynası ne kadar saf, yani parlak ise, dışarıdan geleni kendi gerçeğı içinde alır ve aynı şekilde dışarıya yansıtır.

Şiiri, sanatı böyle görenler için bütün bu faaliyetler, Ali Şeriatî'nin de dediğı gibi “Bir Miraç arzusu”na dönüşür.

Gözlerimiz bunun için hep gökyüzüne bakar, ellerimiz oraya açılır. Kuşlarla, gözün görme alanının dışına çıkmak istememiz bundandır.

Nasıl maddi varlığımızın özü balçık, ilâhî nefesle mana kazanmışsa, ses ya da harf toplamı olan kelimelerin de mana kazanması onlara bu ruhu yüklemekle mümkün olur. Ancak, bu şekilde olan kelimeler, muhatabımızın kalbine tesir eder. Onu gaflete karşı uyanık tutar ve gafletin mekânı olan dünyaya karşı kıskırtır.

Bu noktada şiir, ilham ve deha işi olmaktan çıkıp Aristo'nun ifadesiyle "hikmetin bilgisi"ne dönüşür.

O zaman, dünyaya bakışımız da bu çerçevede olur ve "Duvardaki sülüs yazıdan / Bakarsın ay doğar içine.."

Böyle diyor "Odalar" şiirinde A. Vahap Akbaş.

Bu durum kalbin aydınlanması safhasıdır.

"Şu halı çayır çimen/
Rengi ferah vurur içine..."

Kalp, artık mutmain olmuştur. Aydınlanmış ve mutmain olmuş kalbin dilinde ise "Meleyen kuzular olur söz / ezgi ezgi döner içinde..."

Kuzunun melemesi bir sevk-i ilahîdir. Doğal içten ve içimizde ezgi ezgi dönerek, yapısını önce içerde kurar, sonra dışarı çıkar.

Böylece " Bir nehir boşalır pencerenden / Suyu göğe ağar / sesi akar içine"

Artık zahirin her işareti bir hikmet levhasıdır. Dışarıyı içi beslerken iç de dışarıya hikmet gözüyle bakmanın verimleriyle donatılır.

O zaman dışla iç arasındaki perde ortadan kalkar. "İçeri bazen dışarı sayılır / örülmemişse duvarlar içine"

Şiiri böylesine rahmaniyet vasıtası olarak görmemiz hâlinde, o bizi kalbin uyarıcı sesi olarak gaflet hâline karşı hep uyuracak, sürekli bir şuur hâlinde tutacaktır.

Rahman'ın içimize kendi sıfatlarından bahşettiği imkânlardan birisi olan sanat, böylesine soylu bir gayenin vasıtası olmak durumundadır.

Onu kalbin değil de nefsin sesi hâline getirmek ise sadece beden diliyle konuşmak olur ki, göz, kulak, maddi gerçeklerin ötesinde olan metafizik alana asla açamayacak ve şiir, ne yazık ki inşirahın değil, gafletin vasıtası olacaktır.

Şair ve dünya

Şairler, dünya ile dost mudur, yoksa düşman mı? Bu sorunun cevabı elbette ki şairin dünyaya bakışı ile ilgilidir. Ne anlama gelir şair için dünya ve neyi ifade eder? Eğer, dünyayı âhiret için bir ekim yurdu ve onda olanları birer tecelli fotoğrafları; hatta onu fizikî gerçekliğinin ötesinde bizim için metafizik bir çevre olarak görüyor ve anlıyorsak şair olarak bizim dünya ile bir problemimiz yok demektir.

Dünyayı bu anlamda değerlendirirsek onunla barışık yaşarız. O zaman dünyanın bizimle, bizim de onunla fazlaca bir alıp vereceğimiz olamaz.

Dünya, bu yönüyle bizim için sonsuz imkânlar tablosudur. Cümle mahlûkat, Yaradan'ın eserleri onun altında ve üstündedir. Biyolojik varlığımız gibi ruhî varlığımız da dünyada olanlarla sıkı bir ilişki içindedir.

Biz, bu ilişkinin sınırlarına tutunarak ilâhî ahengi hissedebilir, mutmain bir kalple huzur sularında yelken açabiliriz. Her zerresine sinmiş cemal sıfatının tecellileriyle ezeli ve ebedî gerçeklerin peşinde ve izinde oluruz.

Sularla denizlere akar, yıldızlarla karanlıklara göz kırparız. Baharda diriliş muştularını, kışta ölümsüz sonsuz beyazlığı hissedebiliriz.

Her şeyde derin bir yaşama sevinci, var olma mutluluğu duyarız.

Bu bakış, idrak ve duygu âlemimizi zenginleştireceği için var olan her şey, birer âyet hükmündedir.

Onları okumaya çalışır, bütün varlıklarla beraber ilâhî hamd korosuna katılır, biz de şair olarak gülün kokusuna, bülbülün ötüşüne denk zikrimizi şiirimizle yaparız.

Böylece yaratılmış olmak bir saadete dönüşür. Bunun verdiği huzurla dünyayı anlamanın ve aynı zamanda anlamlandırmak manasına geldiğini idrak ederiz. Şiirimiz, bu esaslara göre bina edilir. Sözümüzün içine ötelerden bir koku sinner.

Ama dünyanın bir başka yönü, metafizik olmayan yönü vardır ki, problem dünyanın bu yönüyle olan ilişkilerimizde ortaya çıkar.

Eğer, dünyayı Tecellî ve Cemâl gerçeklerinden soyutlayarak maddi bir perspektifle ele alır, dünya maceramızı doğum ve ölüm olayı ile sınırlandırırsak işte o zaman dünya ile ciddi bir problemimiz ve kavgamız var demektir.

Dünya, bu yönüyle önümüzde bir tuzak, kirli bir ırmak, bizi Rahmanî olmayan ölçülere çağırın bir uçurum, bir fitne ve fesat yurdu haline gelir. Üstelik, bir yol bulup içimize girerek kendine çeker, bağlar.

Artık karanlık bir kuyudayızdır. Bu durumda bizi fitri olandan uzaklaştırır, gafletin perdesiyle gönül gözümüzü örtebilir.

İşte şairin savaşması gereken dünya, bu nitelikteki bir dünyadır. Bu dünyada her şey, gaflete bağlı olarak gerçekleşeceği için fitrata ters olan her şey karşımızdadır. Ölümler, zulümler, haksızlıklar... Ayrıca bize birer nimetmiş gibi sunduğu mal, mülk, ün, şan vs...

Eğer, bunlara takılıp kalırsak dünyaya tutsaklığımız başlamış demektir. Bu durumda üstelik vefalı bir dost da olmayacaktır dünya... Bizi batağın çekecek, boğacak, çirkinleştirecek sonra da fırlatıp atacaktır.

Şairin böyle bir dünya ile savaşı kaçınılmaz üstelik kazanılması gereken bir savaştır. Yine bu savaş, dünyanın ve insanın selameti adına yapılacaktır. Yani aslı ve fitrî olana dönme savaşı... Sonuç, zafer olduğunda ise dünya o zaman yine hayırlı amellerin tarlası, güzelliklerin yurdu olacaktır.

Bu savaşta şairin karşısında dünya ve dünyada olan her şey, yani dünyevî olan her şey vardır. Dünya saltanatı, şöhretin dayanılmaz cazibesi, kalabalıkların kışkırtıcı alkışları, diplomalar, servetler ve bütün bunların gerçekleşmesi için yapılan yanlışlıklar, sapmalar, fitrî ve tabii olanı bozmalar...

“İyiliği emr, kötülüğü yasaklamak...” dünya ile savaşmanın anahtar cümlesidir. Bu görev, söz ehline de düşmektedir.

Sözle şifa bulacak olan gönül yurdumuz, sevgiye uzanan elle, güzelliği anlatan dille dünyayı da dünya ve insanlık adına mamur kılacaktır. Solan her çiçeğin hüznünü bundandır ki şairler en iyi duyan insanlardır ya da küçük bir ırmağın denize katılma coşkusunu içimize taşımaları yine bu amaçla ilgilidir.

Kâinat, insan, hayat ve Yaratıcı...

Bunlar arasındaki tabii âhenk, mutlak gerçeklik sırrı... Şairin asıl meselesi bunlardır. Bu da dünyada gerçekleşecektir.

Aslında dünya ile barışmak mümkün değildir. Ona mahkûm ya da hâkim olmaktır söz konusu mesele...

Şair, dünya ile meselesini halletmeden asla görevini yapmış olmayacaktır.

Şiiri anlamak

1.

Kelimeler birer semboldür. Dolayısıyla karşıladıkları varlık ve nesnelerin kendisi değildir. Bu bakımdan kelimelerin anlam dünyalarına girebilmeyi zor bir iş olarak görmek gerekecektir. Hele şiir dilinde bir de bunlara şairin şahsi tasarruflarını ekleyecek olursak, bu zorluğun ölçüsü daha da artacak demektir. Bu tespit ise, bizi şiirin dünyasının oldukça muğlak bir alan olduğu sonucuna götürecektir bizi. Böyle bir noktada karşımızda duran soru ise şudur: Şiir anlaşılabilir mi?

Bu mesele şiirin tarihi boyunca tartışılan bir konudur elbette. Soruya iki farklı yaklaşımın olduğu da bilinmektedir. Benim cevabıma gelince, ben de şiirin anlaşılabilir olduğu kanaatini taşıyanlardanım. O zaman da şu soru akla gelmektedir. Öyleyse şiiri, yani ne yaparsak yapalım anlaşılması imkânsız bir metni okumak bize ne sağlayacaktır? Böylesi bir çaba abesle iştiğal etmek olmaz mı?

Öncelikli olarak şiir karşısındaki duruşumuzun belirlenmesinde fayda vardır. Doğrusu bana göre okur, şiirin karşısında bir buluta, bir ağaca ya da bir dağa bakan insanın durumuyla aynı kaderi yaşamaktadır. Peki bir ağaç, bir bulut, bir dağ insana neler söyler ya da bir şey söyler mi? Bu durum, kişinin o varlıklara verdiği, yüklediği anlamla ilgilidir. Yani biz onlara bir anlam yüklemekteyiz ki onlarda bizi çeken şey da

aslında bizim onlara yüklediğimiz bu anlamdır. Yani varlıkları biz anlamlandırmaktayız.

Peki, varlıkların kendi başlarına bir anlamı yok mudur? Bu soruya olumsuz cevap vermek tabii ki mümkün değildir. Zira yeryüzünde hiçbir şey anlamsız değildir. Anlamsızdır diyorsak bu bizim körlüğümüzle ilgilidir. Her varlığın elbette ki bir anlamı vardır. Fakat bu anlamla, bizim onlara yüklediğimiz anlam bir bakıma iki insanın konuşması gibidir ki, eğer karşımızdakiyle lisan ortaklığı içindeyse elbette anlaşıyoruz ya da anlaşacağız demektir.

Evet, dağların da ırmakların da bir dili vardır. Ama bu dille bize söylenen şey, bilgi kabilinden bir şey olmayıp duygu ve düşünceyle ilgili bir durumdur. İnsan, yürek damarlarındaki boşluğu bunlardan aldığı izlenimlerle doldurarak özellikle duygu ve düşünce açlığını giderir. Tabiatın gizli dilini keşfetme gayreti yoksa, bir insanın kalbi duyarlığını yitirdiğini söylemek gerekecektir. Ama unutulmamalıdır ki, tabiatın dilini anlamak, bizim dilimizle de ilgili bir hadisedir. Biz, ona bakmazsak elbette bir şey göremeyeceğiz. Ona bir şey söylemezsek o da bize bir şey söylemeyecektir.

2.

Buradan tekrar şiire dönecek olursak, şiirin de bize bir şey söylemediğini, sadece hissettirdiğini, bir yaşantı içine soktuğunu, işte bu duygu ve yaşantı içinde elde ettiklerimizin şiirin anlamı olduğunu ifade etmeliyiz. Yani biz, şiir karşısında susadığımızı anlar da su aramaya koyulabiliriz, fakat şiir bize su vermez. Çıplaksak şiir, bize örtünmemiz gerektiğini hatırlatır o kadar. Gerisi bizim farklı gayretlerimize kalmıştır.

Şiir karşısında böyle bir duruş sergilemeyenler, doğrusu hüsrana uğrayacaklardır. Şiir, onlara bir şey söylemeyecektir. Böyle olması da normaldir çünkü onlar da şiire bir şey söylememektedirler. Yani birbirini dilleri müşterek olmadığı için an-

layamayan iki insanın hâli gibidir burada okurla şiirin hâli... Şiirin muhkem kapılarından içimize bir ışık sızmasını istiyorsak, onun bu tabii özelliğini bilerek yola çıkmalıyız. Bu da bir bilgi donanımından çok bir yürek donanımını gerekli kılmaktadır.

Şiirin başlangıcından bugüne bir tanımının yapılamaması, bir şiir karşısında her okurun izlenimlerinin farklı olması bir bakıma bundandır. Çünkü insan bir şiir karşısında bir eşyanın karşısında durduğu gibi duramaz. Neticede insan, eşyaya beş duyusuyla bakacaktır. Beş duyu ise eşyayı dışardan kuşatabilir. Mesela göz gösterir, el tutar o kadar. Şiir ise beş duyu ile başlayan yolculukta öteye, esrarlı bir alana yolculuktur. Aslında böyle bir duyarlığı geliştirenler eşya karşısında da şiir karşısında durdukları gibi dururlar. Eşya da böylesi yaklaşan biri için bir şiire dönüşür. Bu ise kâinat ve varlık kitabını en azından hecelemeye başlamak demektir.

Bu faaliyet, bizi giderek şiirin esrarlı alanına çekeceğinden artık okur da şairin kaderini yaşamaya başlayacaktır. Yani şiirin içindeki şey, onun da inandığı, hissettiği, yaşadığı bir cevhere dönüşecektir. İçinde böyle bir ışığı uyandıran okurun kalbi şiirin dilini çözmeye başlayacaktır. Ama bu noktada bile şiir, yine bir bilgiye dönüşmeyecektir. Bu defa da okur, şair gibi hislenecek, duyacak, yaşayacak, ama bütün bunları o da bir bilgi halinde aktaramayacaktır. Bir şiir okuyup ağlayan insan, bize olsa olsa okuduğundan etkilendiği için böyle yaptığını söyleyebilir. Daha ötesinde söyleyecek bir sözü yoktur. Şiir ki bir su kuğusudur. Olsa olsa suların serinliğini getirir bize... Bu serinlikten anladığımız şey ise bize şiirin anlatmak, daha doğrusu hissettirmek istediği şeydir.

Susmak

1.

Konuşmak ve yazmak... Anlamli ve insani faaliyetler ikisi de... Ama susmak daha anlamlıdır. Üstelik zor bir iş-tir. Çünkü susmak bir iç konuşmadır ve zor ve anlamlı oluşu da buradan gelir.

Kişi, susma vakitlerini iyi değerlendirmelidir. Çünkü bu vakitler, kendimizle olduğumuz zamanlardır.

Böyle vakitlerde her şeyin bittiği yerde, bitmeyen ve hep var olan bir şey başlar: Kendimizi bulmak...

Kendimizi bulmak da O'nu bulmak değil midir zaten?

Susma vakitleri birer muhasebe fırsatlarıdır. Çünkü “dış”a yönelen, çokça yönelen bakışımız, dikkat yeteneğini, keskinliğini çabuk kaybediyor.

Böyle zamanlarda insan, ayrıntılar içinde boğulup kalıyor.

Oysa “iç”in unutulmaması gerekir.

Susmak böyle bir imkân taşıyor içinde.

Önemli olan kalbimizdir. Bir “yüce mekân ve makam” olarak konuşması gereken orasıdır.

Dil susmazsa, gönül de konuşmuyor. Oysa gönlümüzü de konuşturmalı, asıl onun konuşmalarına dikkat kesilmeliyiz.

Yazar, bu anlamda öncelikle kalbiyle konuşan insandır. Kendisi olmak istiyorsa böyle olmak zorundadır.

Susmak, bu anlamda aktif bir faaliyettir.

Kendimizi dinlemek, tezkiye ve tefekkürün sularında arınmak, söz emanetini yeni baştan yüklenmek için olmalıdır. Susan dil, yüreğini dinliyor demektir.

2.

Maddî varlığımıza, çamur yanımıza üflenen ilâhî bir nefha var. İnsan olmanın sırrı ve anlamı da burada yatıyor zaten. Bunun içindir ki şiir, bu yönümüzle ilgili bir faaliyettir.

Ne kadar irade dışı görünse de şuurlu bir faaliyettir şiir. Özelliği dolayısıyla hakikatin bizatihi kendisi olmasa bile, en azından onu arama cehdini yüreğimizde duymanın imkanlarını bünyesinde taşıyor.

Çünkü şiir, bizi maddî ve dünyevî olana karşı kışkırtıyor.

Fitri olana, insanî olana çağırıyor. Böylece içimizin sesi olarak yüreğini aşka çevirenlere asla yalan söylemiyor.

Soyluluğu buradan gelir şiirin.

Şiirin bu dinamizmiyle, bu içtenliğiyle Rahmanî işaretlere tutunmayı ihmal etmeden yönümüzü doğruluk üzere tutabiliriz.

Bir defa daha söylenmesi gereken şudur: Şiir içimizin sesidir derken kalbin konuşmasını kastediyoruz. Yok, eğer konuşan kalp değil de nefis ise şiirin bizi götüreceği yer ancak felaket vadileri olur.

Şiir dağının eteklerinde böyle nice şair ölüleri vardır.

3.

Şiir ve dua...

Şiir, şairin duası, niyazı, kendini bu anlamda Yaratıcı'ya arz'ı olmalı...

İhmal edilmemesi gereken bir husus da gözyaşı...

Gönül toprağı onunla sulanmadan çiçeklerimiz açmaz,
açsa da renksiz ve kokusuz olur.

Şiirin dua ve niyaz olması ise kalpte olmaması gereken-
leri redle mümkün.

Terk ve red...

Hakikatin sevdası, ancak böyle bir gönülde yeşerebilir.

Kelimelere sığınmak

“Bu karanfil kimin için? “ diye soruyor birisi... Adamın cevabı şöyle oluyor: “En çok kaybedilen ikindilere acıyorum.” Sonra ekliyor: “Çocuklara bakmak istiyorum. Sevmek istiyorum onları... Ama anneleri izin vermiyor.”

Diğeri, bu cevap karşısında şöyle diyor:

“Ama bilmiyorlar ki, rakamlara tutsak olmanın yolu onlara efendi olmaktan geçer.”

Gülüyor adam ve yüzüme bakıyor. Yüzünde öyle bir ışıltı var ki gözleri parlıyor.

Kalp atışlarını duyar gibi yakın hissediyorum onu kendime...

Konuşmak istiyor ve yine kelimelere sığınıyoruz.

“Toplumun değerleri...” diye söze başlıyor yan masadaki genç. Orta yaşlı olanı ise onu sözünü bitirmesine fırsat vermiyor ve araya giriyor:

“Bağlanmalısın onlara... Karşı çıkmakla eline ne geçecek...”

“Ben kişisel değerlere inanıyorum.” diyor genç adam. “Bir olsam da fark etmez. Çünkü bir, bin’in başlangıcıdır.”

Sonra düşünüyoruz. Yeterli mi bu... Yani bir olmak, bireyin değerlerine inanmak... Daha doğrusu böyle bir değerler manzumesi oluşturmak...

Bütün bunlar, sözün manasına bağlı elbette. Kişisel denilen değerler, kişinin kendi nefsinde belirledikleri ise onların

ne farkı kalır ki karşı çıkılan ve yine aşkın bir kaynağa bağlı olmayan değerlerden.

Önemli olan kişiye göre değil, hakikate göre doğruluktur.

İsterseniz, bir de şöyle bakalım olaya:

Bugün için ortaya bir güzellik koyamayanlar, ya böyle tutarsız düşüncelere sığınıyorlar ya da geçmişe..

İçinde doğrulardan çok yanlışların bulunduğu bir yapıyı toptan sarsacaklarına, onu bizim sayıp tezlerini bu temel üzerine bina ediyorlar.

Oysa yanlış görmeden, ayıklamadan yapılan bu sahiplenme, eski yapının doğrularının da görülmesine engel oluyor.

Bir çok insan, bu yanlışların o doğrulardan geldiğini düşünerek o doğruları da mahkûm etmek istiyor.

Kişisel olan mı, toplumsal olan mı?

İkisi de bir yerde aynı kapıya çıkıyor.

Korkmayalım eleştiriden.

Tutunacak bir ipimiz varsa, ayaklarımız boşlukta olsa da fark etmez.

Düşersek temele düşeriz.

Ve yine kelimeler... Sözün özü yine şairlere ait. Sezai Karakoç'un "Alinyazısı Saati"nden birkaç mısra... Şimdi onlara yani kelimelere tutunalım, onlara sığınalım:

"Savaşırım, doğudan daha doğru

Doğrudan daha doğru olanı bulmak için

Zulme karşı savaşabilirim

İnsan başı yalnız Tanrı önünde eğilecektir

Bunun için savaşırım ben

Bunun için kanım helâl olsun..."

Can kulağı

“Hazan” dergisinde Mehmet elik’in yazıları yayımlanıyor. Derginin son sayısındaki yazının başlığı şöyle: “Mecazın Hakikatı, Hakikatın Mecazı” Bu yazının bir yerinde şöyle diyor yazar:

“ölü kum olarak görmek, kertenkelelere mahsustur.”

Bu cümleyi defterime kaydederken Hz. Mevlâna’nın: “Sen, ağaçların fısıldaştıklarını duymazsın. Buna ten kulağı değil, can kulağı gerek...” sözünü hatırladım. Derken yazının ilerleyen bölümlerinde bu cümleyle karşılaşmayaym mı?

Beni tebessüm ettiren bu tevafuktan mutlu oluyor, “Kalpten kalbe yol vardır.” diyorum kendi kendime...

Doğrusu da bu...

Kum, çölün görünen tarafı... Beden gözünün gördüğü gerçek... Ama ya ötesi? Görünen gerçeğin ötesindeki asıl gerçek...

Sanatçının dinmeyen ağrısı da budur zaten.

Ötesi, hatta ötelere ötesi...

Sınıfta bu sözü söyleyerek karşımızdaki dağı gösteriyorum öğrencilerime... Dağa bir başka baktıklarını hissediyorum.

Sonra dağ şiirleri okuyoruz. Dağa çıkmak, ardını görmek ya da dünyaya dağın doruklarından bakmak...

Köroğlu’nu, Dadaloğlu’nu, Yunus’u hatırlamamak mümkün mü şimdi? İyi ki söylediler diyorum. Sözü ve yazıyı yaradan Rabbime hamd ediyorum.

Başka türlü dağların alfabetesini nasıl öğrenebilirdik ki!

Şimdi dağların başında kar var... Karları omuzlarında sükunet ve teslimiyetle taşıyan melekler...

Her yanımız melek, sağımız, solumuz, içimiz, dışımız hep meleklerle dolu. Bundandır ki bir melek ordusuyla bakıyoruz her şeye ve gördüklerimiz hep bir güzellik, hep bir hikmet bilgisi oluyorlar.

Bakışlarımız, kelimelere yeni bir ruh üflerken, günlük dilin bu iyice yıpratılmış kelimeleri yeniden canlanıyor, duygu ve düşüncelerimizin ağır yükünü taşımaya hazırlanıyorlar.

Kalbimizde beyaz bir “elif”, zarif bir “lâm” ve “müthiş güzelliğiyle “he”... Dilimizde ise Asaf Halet’in şu mısraları:

*“Vurma kazmayı ferbaaad
he’nin iki gözü iki çeşme aaab
dağın içinde ne var ki
güm güm öter
ya senin içinde ne var
ferbaad
ejderha bakışlı he’nin
iki gözü iki çeşme
ve ayaklar altında yamyası
kasrında şirin de böyle ağlıyor
ferbaaad”*

Mevlâna ve Yunus

Genç bir şiir sevdalısı, geçenlerde kabarik bir dosya getirdi bana. İyi bir şiir damarı yakaladığı muhakkak. Fakat, işin eğitim kısmıyla henüz yeterince ilgilenemediği anlaşılıyor. Zamanla bunu da yapacağına inanıyorum.

Ona okuması gereken şairlerden söz ediyorum. Mevlâna ve Yunus'la başlamasını söylerken birden heyecanlandı ve bana bir rüyasını anlattı.

Rüyasında Hz. Mevlâna'yı görmüş. "Efendim, sizi okumak istiyorum." deyince ondan: "İyi olur, okuyanlarımız epey azaldı." cevabını almış. Daha da ilginç olanı ona Yunus Emre'yi de okumasını söylemiş.

Benim önerimle bu rüyanın böylesine ilginç bir şekilde bütünleşmesi ikimizi de heyecanlandırdı. Uzun süre Mevlâna ve Yunus üzerine konuştuk.

Bu anlatılanlara sadece rüya deyip geçmek şahsen benim için imkânsız bir şey. Bu rüya bana da ona da bütün şairlere de bir manevi uyarı... Bunu böyle algılayarak elime tekrar alıyorum Mesnevi'yi ve Yunus Divanı'nı.

Kaç kez okusam da her seferinde ilk kez okuyormuşum gibi bir hisse kapılıyorum. İki de derin bir kuyu... Sonu yok.

Her okuma ve anlama çabanızda yeni bir hikmet ve güzellikle karşılaşıyorsunuz. Bu bölümdeki notların birinde belirttiğim bağnazlık bu iki isim konusunda da epey bir tahribat-

ta sebep oluyor. Mevlâna'yı ve Yunus'u güya İslâm adına sorgulamaya kalkışmak... Ne büyük bir gaflet ve cahilâne bir cüret... Üstelik edebe de çok aykırı...

Mevlâna ve Yunus'un yaşadığı çağı hatırlayacak olursak o dönem Anadolu'sunun bir bunalım çağı yaşadığını hemen görürüz. İşte İslâm, onların bu estetik ve derunî yorumuyla onca gönüle girdi. Ruh yaraları şifa buldu. Onların ışığı Anadolu'nun karanlığını aydınlattı.

Edebiyatın hayata ve insana nasıl şekil verdiğini anlamak isteyenler bu noktayı bir defa daha düşünmelidirler. Divan şiiri evet bizim şiirimizdir, ama ona gösterilen muhabbet ve ilginin tasavvuf şiirinden esirgenmesini doğrusu kabul edemiyorum. Şiirden bir İslâm yorumu çıkmayabilir, ama inanca ilişkin hassasiyeti, derinliği, zenginliği başka nasıl kazanabiliriz?

Şiir, musiki ve diğer güzel sanatlar... Bunların hepsi bu zenginliğin kaynakları... Radyolarda, televizyonlarda arabeskin şüire yansması diyebileceğimiz güya şiir örneklerini şiir diye dinlerlerken bir de bir sabah veya bir akşam vakti, bir su kıyısında veya bir ağacın altında kendi içlerine dönerek ve yeryüzündeki bütün ilahi işaretlere bakıp tefekkür ederek Mevlâna ve Yunus okumayı denesinler... Fark, o zaman ortaya çıkacaktır.

Şiir, yazılıp söylenen bir şey değildir. Yaşanan bir hâldir. Artık öyle bir noktaya gelinir ki, gönüldeki duygu ete kemiğe bürünmek ister ve şair, şiir söylemek zorunda kalır. Ve şiir, hiçbir zaman kalabalıkların ilgilendikleri bir tür olmamıştır, olamaz da... Bir sabah vakti, bir gül yaprağına düşmüş çiy tanesini yoldan geçen kaç göz görebilir ki? İşte şiir, öyle bir şeydir. Bir hali yaşamadan o hâl ile hemhâl olunamaz.

Yunus'un dediği gibi:

*“Girem denize garkolam ne elif ne mim dal olan
Dost bağında bülbül olam güllerin derem yürüyem*

*Bülbül olubanı ötem gönül olup ceset tutam
Başımı elime alıp yoluna verem yürüyem”*

63 yaşında ölmek

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu âlemden bilindiği üzere 63 yaşında ayrıldı. Bu ayrılış, ümmeti için elbette hüzün verici bir olay olduğu için, doğumu, hicreti, miracı, gazaları, fizikî ve ruhî özellikleri nasıl şiir konusu olmuşsa vefatı da pek çok şairin şiirine konu oldu.

Bu durum, edebiyatımızda “vefat-name” türünü ortaya çıkardı. Peygamber Efendimiz(s.a.s.)in vefatı iki şairimizin için ise bu olayla ilgili şiir yazmanın ötesinde daha farklı bir anlama büründü.

Zira Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu iki şair için sadece hakkında şiir yazılan bir varlık olmanın ötesinde bir yerde duruyordu. Bunlar, ona inanmış şairlerdi ve O’nun sünnetine sıkı sıkıya bağlıydılar. Bu bağlılık, Peygamber Efendimiz(s.a.s.)’in 63 yaşında vefat etmesini bir sünnet gibi algılamalarına sebep oldu.

Bu şairlerden ilki, Ahmet Yesevi’dir. Tekke edebiyatımızın kurucusu kabul edilen Ahmet Yesevi, Peygamber Efendimiz(s.a.s.)’in sünnetine o ölçüde bağlıydı ki, bu bağlılık yüzünden 63 yaşına geldiğinde: “Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu yaşta vefat etti. Bu yaştan itibaren ay’ı, güneşi görmedi.” diyerek tekkesinin avlusunda müritlerine bir çilehane hazırlattı. Burası, bir merdivenle inilen ancak bir insanın sığabileceği bir hücreydi.

Ahmet Yesevi, vefatına kadar bu hücrede ibadet ve riyâzetle meşgul oldu.

Bu olay, Yesevi'nin dilinde şiire de dönüşmüştür. Yirmi üç dörtlükten oluşan bu şiirin ilk iki dörtlüğü şöyledir:

*Eyâ dostlar kulak salıng ayduğuma
Ne sebebdin altmış üçde kirdim yirge
Mi'râc üzre hak Mustafa rubum kördi
Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge*

*Hak Mustafa Cebrail'din kaldı su'âl
Bu neçük rûb tenge kirmey taptı kemâl
Közî yaşlığ halka başlığ kaddı hilâl
Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge*

Bu konudan kendisinden bahsedeceğimiz ikinci şairimiz ise Mehmet Âkif'tir. 20. Yüzyıl Türk Edebiyatının dini duyarlılık açısından en büyük şairi sayılan Âkif'in, 63 yaş meselesiyle ilgili tavrı da çok ilgi çekicidir.

Âkif, 63 yaşına geldiğinde rahatsızlandı. Hastalığını biliyordu. Ölümcüldü. Fakat o, can emanetini alacak Azrail'i hasta yatağında beklerken sevinçliydi. Bu sevincin sebebi ise ölümü mümince bir tevekkül içerisinde karşılamanın ötesinde, Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'le aynı yaşta öleceğini hissetmiş olmasıydı. Mithat Cemal'in naklettiğine göre bu sevincini: "Ne mutlu bana, Peygamber Efendimiz(s.a.s.)'in yanında öleceğim." diyerek belirtiyordu.

Âkif'in, yine bu sevgi ve ilginin bir neticesi olarak ölümüne yakın zamanlarda çok önem verdiği bir tasarısı üzerinde düşünmekteydi: Haccet'ül Vedâ'yı yazmak...

Yani peygamberimizin hayatını manzum olarak kaleme almak... Bunun için yazmayı tasarladığı eserin bütün planını kurmuştu. Haccet-ül Veda'ya ömrünün eseri olacak gözüyle bakmaktaydı. Tek eksik olan gözlemdi. Bunun için "Peygam-

ber Efendimiz(s.a.s.)'le ilgili hadiselerin cereyan ettiği sahaları, Mekke'yi Medine'yi ve diğer yerleri görmek istemekteydi.

Kendisi, bunu şöyle ifade eder: “Mekke'ye, Medine'ye gitmek... Mekke'nin dağlarına çıkmak Merve ile safa arasında dolaşmak... Hira dağına gitmek... Peygamberin sığındığı mağarayı görmek, orada birkaç gün kalmak... Onun gecesini görmek... O topraklara, o tavanlara temas etmek, onları öpüp koklamak ve şiirin ilhamını oralardan almak...”

Bu tasarısı, ne yazık ki vefatı nedeniyle gerçekleşemedi. Gerçekleşebilseydi kim bilir nasıl mükemmel bir eser çıkardı ortaya...

Niyet de amel kadar önemlidir. Kim bilir, Âkif'in bu tasarısını şairlerimiz bir vasiyet olarak görürler de bu konularda şiirler yazarlar. Âkif'in ruhu böylece şâd edilmiş olur.

Hamidullah Hoca

Muhammed Hamidullah Hoca, öğrendiğim bilgilere göre bir garip ölümüyle ölmüş... Hep böyle olmaz mı zaten... Yunus'u nasıl hatırlamayız şimdi:

“Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin.”

Bir dostuma telefonda Hamidullah Hoca'nın ölüm haberini verdiğimde “Biliyorum.” dedi. “Allah, rahmet etsin. Bize de feraset versin.” Bu son cümleyi ona söyleme sebebini anlattığı şu anekdottan sonra daha iyi anlamıştım. Hamidullah Hoca, Erzurum'da İslâmi İlimler Fakültesinde ders verdiği yıllarda, vaktinin çoğunu kütüphanede geçirirmiş. Onu kütüphanede gören arkadaşım bir gün şu olaya şahit olmuş.

Hoca, öğle arasında incelediği kitabı kapatıyor. Çantasından bir kibrit kutusu çıkarıyor... İçinden de üç dört tane zeytin. Ve yanında bir gazete kâğıdına sarılmış çeyrek kuru ekmek... Bu durumdan çok etkilenen arkadaşım sonradan şu bilgilere de ulaşmış:

Hoca, üniversiteyle şehir arasındaki yolu neredeyse her gün yayan gidip geliyormuş. Peki neden? Maddi ihtiyaçlarını en asgari düzeyde karşıladıktan sonra maaşının geri kalan bölümünü infak ediyormuş. “Feraset” kelimesini kullanması bu

yüzdenmiş. Ya “biz” diyor, “bizler...” diyor. Söylemeye gerek var mı hâli pür-melâlimizi...

Hoca, 1948’den ölümüne kadar Fransa’da mülteci olarak yaşadı. Sahip olduğu imkanlar, daha iyi bir düzeyde hayat yaşamasını elbette sağladı, ama o yine bir gazete yazısından öğrendiğime göre eski bir apartmanın çatı katında yaşamayı seçmiş. İlerlemiş yaşına rağmen her gün beş kat inip çıkamaya çalışıyor. Yanında ne bir sekreter, ne bir hizmetçi...

Yalnız yaşayamayacağını gören yakınları onu Amerika’ya götürmeselerdi kim bilir Hoca’nın ölümü belki de bu çatı katında olacaktı ve Yunus’un çizdiği ölüm tasviri Hoca için de gerçekleşecekti.

Son yüzyıl itibariyle ve özellikle son elli yılda kaç âlim yetiştirdik acaba? Evet, pek çok profesörümüz yetişti. Unvanlarından söz edilmezse çağrıldıkları bir panele, konferansa bile gelmiyorlar. Ve daha neler... İstisnalar yok değil elbette, ama genel manzara bu... Şaşırtıcı da değil hani...

Muhammed Hamidullah Hoca gibi alimlerin eserleri kitapçı raflarında okuyucu bekliyor, şiir, öykü kitapları daha da hazin durumda...

Şimdi nerede bulalım hocasının ayağından sıçrayan çamuru şeref kabul eden ve o çamurlu kaftanla gömülmeyi vasiyet eden Fatih gibi devlet adamlarını, daha küçük yaşlardan devlet adamlığı için özel ve nitelikli hocalar elinde dinden felsefeye, siyasetten spora, şürden musikiye dersler verilerek yetiştirilen yöneticileri...

Ama bulmamız gerekir. Bulmak için de aramak... Sayıları az da olsa var onlar: Kendilerine ulaşamasak bile eserleri kütüphanelerde, kitapçılarda bizleri bekliyor. İlimle aydınlanmayan, sanatla güzelleşmeyen bir kafa... Böyle bir durumdan günahahtan kaçır gibi kaçmamız gerekmez mi?

Hamidullah Hoca'nın ardından

1.

Eğitim sürecimiz içerisinde pek çok hocayla karşılaşırız. Zamanla çoğunun adı bile kalmaz aklımızda. Unutulup giderler. Çünkü bizde hiçbir iz bırakmamışlardır.

Kimilerini ise hiç unutmuyoruz. Okuldan ayrıldıktan sonra bile onlar bizim için hâlâ öğretmenimizdir. Böylesi insanlar bizde bir iz bırakmış olanlardır. Çoğumuz, düşünsel kimliğimizi, ilgi alanlarımızı hatta kişiliğimizi bu örnek ve ehil insanlar sayesinde oluşturuyoruz.

Şahsen benim böyle hocalarım olmuştur. Bugün edebiyatın içendeysem bunun temelini ilk harcı, daha ilkokul 3. sınıfta verdiği hikâye kitabıyla bana okumayı sevdiren sevgili öğretmenim Tutay Mert koymuştur.

Yine ortaokul yıllarında din dersi hocamız Ali Turgut, seçtiği öğrencilerle kütüphanede bize özel bir eğitim-öğretim programı uygulardı. Sadece dinî düşünceyi değil karşıt düşünceleri de öğretirdi. O zamanlar, onun sayesinde farklı düşüncelerdeki gazeteleri birlikte okumayı ve tartışmayı öğrenmiştik.

Yine Ahmet Kurhan Hoca... O da bizim maddi ihtiyaçlarımızla ilgilenir, şehrin varlıklarını seferber eder, bize elbiseler, ayakkabılar alır, yanlarına da kitaplar ekleyerek bilgili insanlar olmamızı isterdi.

Ve Mehmet Kiremitçi hoca... Resmî edebiyat programını askıya alarak bize Necip Fazıl'ı, Nuri Pakdil'i, Akif İnan'ı o öğretmiş, tanıtmıştı. İlk yazı denemelerimizi o incelemişti.

Şimdi, aradan yıllar geçti. Geldiğimiz seviyede hepsinin çok önemli katkıları var. Hepsini saygıyla, minnetle ve hasretle anıyorum. Hepsine müteŐekkirim.

Bir de okul dışında hocalar vardır. Bunlar ya söz ya da kalem ehlidirler. Aralarında ikisini birleŐtirenler de vardır. Söz ehli olanların sohbet mekânları müdavimleri için sivil birer üniversitedir. Eskişehir'deki orta ve lise öğrenciliğim sırasında böyle bir imkânla ben de karŐılaŐtım. Hem söz hem kalem ehli olan Atasoy Müftüoğlu, bir neslin ağabeyi ve hocası oldu. Pek çok genç, kültür dünyamızı, önemli yazarları, eserleri onunla tanıdı.

Bu tür hocalar arasında bir de Őahsen tanımadığınız, ama eserleriyle yetiŐtiđiniz isimler vardır. İnsanın, tanımadığı bir yazarla sadece kitaplara aracılığıyla yürütölen dostluğu çok daha farklıdır. Daha özel ve anlamlı bir iliŐkidir. Bu anlamda da benim pek çok hocam oldu. Yıllar boyunca kitaplarını elimden dűŐürmediđim pek çok isim sayabilirim burada. Őairler, hikâyeciler, romancılar, denemeciler, ilim adamları... İŐte bunlardan birisi de Muhammed Hamidullah Hoca'dır.

2.

İlk olarak, hangi kitabını okudum?

Hafızam beni yanıltmıyorsa bu kitap, "İslâm Peygamberi" idi. Bugün de başucu kitaplarımdan biri olan bu eser, adından da anlaşılacağı üzere Peygamber Efendimiz(s.a.s.)'i konu edinmekteydi ve çağdaş bir siret kitabıydı.

İslâm Peygamberi, Peygamber Efendimiz(s.a.s.)'le ilgili olarak o güne kadar okuduğumuz kitaplardan bir hayli fark-

lıydı. Her şeyden önce ilmi bir çalışmaydı. Aynı zamanda edebî bir nitelik de taşıyordu. Popülist, kimi hurafelere dayalı bu türdeki kitapların yanında farklılığı hemen belli oluyordu.

O günkü bilgi ve algı düzeyim bu eseri tümüyle anlamaya müsait olmasa bile kitabı büyük bir ilgiyle okuduğumu ve çokça bilgilendiğimi ve pek çok arkadaşşıma tavsiye ettiğimi hatırlıyorum.

Türkiye o zamanlar İslâmî eserler noktasında zaten çok fakir bir ülkeydi. Malum alfabe değişikliği yüzünden eski eserlerle bağlarımız kopmuştu ve bu çorak ortamda telif eser verebilecek müktesebattaki insanların sayısı çok azdı. Ortada ciddi anlamda ilmî ve kültürel boşluk vardı. Bu boşluk, büyük ölçüde tercüme eserlerle doldurulmaktaydı. Seyyid Kutup, Mevdudi, Hasan el-Benna eserleri tercüme edilen yazarlar arasında öne çıkanlardı. Muhammed Hamidullah Hoca da bu isimlerden birisiydi.

Zaman içerisinde, Hamidullah Hoca'nın Türkçe'ye pek çok kitabı çevrildi. Kendisinin Türk üniversitelerinde zaman zaman dersler veriyor olması Türkiye'de daha çok tanınmasına ve ilgi görmesini sağladı. Ve birkaç nesil, İslâm konusunda onun kitaplarıyla da bilgilendi, bilinçlendi. İslâm Müesseselerine Giriş, İlk İslâm Devleti, Hz. Peygamber'in Altı Diplomatik Mektubu, İslâm Tarihine Giriş, İslâm Anayasa Hukuku, İslâma Giriş, İslâmın Doğuşu, İslâmda Devlet İdaresi, Kuranı Kerim Tarihi, Hz. Peygamberin Savaşları ve son olarak Aziz Kuran isimli meal çalışması...

Bu eserlerin isimleri bile, Hamidullah Hoca'nın İslâm hakkındaki bilgilenmelerimizde ne kadar önemli bir hizmet ifa ettiğini açıkça gösterir. Çünkü bu eserler, ömrünü tama-

men İslâmî kitap, konferans ve ders çalışmalarına vakfetmiş seçkin bir âlimin eserleridir.

Bilindiği üzere Hamidullah Hoca, bir profesördü. Üstelik üniversite öğretimini yanı sıra medresede de eğitim-öğretim görmüştü. Devletler hukuku sahasında dünyada sayılı isimlerden birisiydi. Bu birikimle Hindistan, Mısır, Pakistan, Fransa ve Türkiye üniversitelerinde dersler ve konferanslar vermişti.

Hamidullah Hoca, özellikle Türkiye ile yakından ilgiliydi. Burada ders vermesinin ötesinde Türkiye'yi yaşadığı ve hocalık yaptığı yabancı ülkelerde de tanıtmış, bir tür gönüllü ilim ve kültür elçimiz olmuştu.

Daha 1935'li yıllarda Türkiye'yi, Türkiye'deki kütüphaneleri tanıtmış, İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulan İslâm Araştırmaları Enstitüsü'nün gelişmesine katkı sağlamıştı. Burada verdiği konferanslar ve dersler bir neslin yetişmesinde, çok önemli olmuştur.

Bildiğim kadarıyla Erzurum'da İslâmî İlimler Fakültesi'nin gelişmesinde ve buradan çok nitelikli öğrencilerin yetişmesinde onun önemli katkıları söz konusudur. Bugün, İhsan Süreyya Sırma, Salih Tuğ, Yusuf Ziya Kavakçı gibi önemli ilim adamlarımızın yetişmesini bir anlamda ona borçluyuz.

Yine uzun yıllarını Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde özellikle Fransa'da geçirmiş olması sebebiyle, İslâm konusunda Batılıların doğru bilgilendirilmesinde de Hoca'nın emeği büyük olmuştur. Mesele sadece bilgilendirme noktasında da kalmamış pek çok Fransız ve diğer yabancılar, onu telkin ve tebliğle İslâmıla şereflenmişlerdir.

Bu arada, Hamidullah Hoca, kitaplarıyla kimi kişi ve çevrelerce tenkid konusu da olmuştur. Özellikle İslâm Pey-

gamberi isimli kitabı ve son olarak da meal çalışması etrafında tenkidî anlamda bazı yazılar okuduğumu hatırlıyorum. Bunları bir anlamda doğal karşılamak gerekir.

Yeter ki, bu tenkitler bilgiye ve iyi niyete dayalı olsun. Ben bu tür ilmî eserleri değerlendirecek ve tartışacak ilmî liyakâte sahip değilim. Genel bir okur olarak hocanın kitaplarının benim ve neslim için öneminden söz ediyorum sadece. Ve bir yazarın, bilim adamının muhtemel yanlışlarından çok doğrularını görmekten yanayım.

Bu yüzden, ona yönelik kimi zaman da haddi aşan bu tenkitlerin ciddi okuyucular nezdinde itibar gördüğünü de söylemek zordur zaten.

3.

Bir âlim kolay yetişmiyor. Hamidullah Hoca, bu türden bir âlimdi.

Evet, eserleri okundu, ilgi gördü, etkili oldu. Çağımızın en büyük İslâm bilginlerinden birisi kabul edildi.

Bütün bunlar, önemlidir. Fakat, ölümden sonra yazılan bir yazıda okuduğum kimi satırlar beni fazlasıyla üzdü.

Fransa'da doksanı aşmış yaşına rağmen hâlâ kitap ve sohbet çalışmalarını sürdürmeye çalışan hocanın çok da iyi olmayan bir apartmanın çatı katında üstelik yalnız yaşadığını öğrenmek doğrusu hüüzün verdi.

Yanında ne bir sekreter ne bir yardımcının bulunmaması üzerinde düşünmek gerekir. Âlimlerin kaderi bu olmamalı... Ama olmuş işte... Demek ki Amerika'da yakınları bulunmasıydı ve yanlarına almasaydı onu bu çatı katında ölmüş bulacaktık.

Allah, kendisine rahmet etsin. İnşallah, bizlere de hakkını helâl eder. Zira nesil olarak üzerimizde hakkı büyüktür.

Müslümanların, geldikleri bilgi düzeyinde önemli ölçüde borçlu oldukları bir insandır.

Umulur ki, eserleri yeni yeni baskılarıyla daha nice beyinleri aydınlatır ve bu birikimle telif İslâmî kitapçılığımız da mesafe kat eder.

Yaşayan Âkif

27 Aralık 2002 Mehmet Âkif'in 66. Ölüm yıldönümü... Yaşadığı 63 yıl boyunca kültür, sanat, fikir ve aksiyon hayatımızda derin izler bırakmış olan Âkif, ölümünden bu yana geçen yarım asrı aşan süre içerisinde de bu etkisini devam ettiren bir insan oldu. Türkiye ve Dünya şartları böyle devam ettiği sürece de Âkif, hep konuşulacak, tartışılacak, üzerinde durulacak bir isim olmaya devam edecektir. Çünkü, Âkif'in ferdi karakter, sanat tutumu ve aksiyon anlayışı itibarıyla hâlâ tam olarak anlaşıldığı söylenemez. Diğer yandan onun söyledikleri geçerliliğini hiç kaybetmedi. Bu yüzden Âkif, hâlâ yaşıyor ve yaşamaya da devam edecek.

Çünkü geçmişi çok sağlıklı olarak bilmek ve anlamak durumundayız. Aynı şekilde bugünü de anlamak, olup bitenleri doğru okumak ve geleceğe o şekilde uzanmak zorundayız. İşte bütün bu büyük meseleler için Âkif, hâlâ bu çağa da söyleyecek sözü olan bir insandır. Bilindiği gibi o, çok buhranlı bir dönemde yaşadı. Milletın ve ümmetin devasa problemleri karşısında sağlam, kararlı ve doğru bir duruş sergiledi. Nihâî noktada onun tavrı benimsenmiş olsaydı yaşadığımız dünya ve ülke böyle olmazdı.

Bu yüzden Âkif yaşıyor. Okunmayı, anlaşılmayı bekliyor. Şiirleri, makaleleri, vaaz ve hutbeleri bugün herkesin kolaylıkla ulaşabileceği önemli kaynaklar olarak ortadadır. Onu cami vaazlarında şiirlerinden örnek beyitler okunan, resmi

törenlerde İstiklâl Marşı Şairi olarak sınırlandıran anlayıştan kurtulmak durumundayız. Nev-zuhur Şairlerin, mütefekkirlerin ve müctehidlerin Âkif gerçeğinin üstünü örtme kurnazlığına prim vermeden Âkif'i gündeme getirmeliyiz. Fikir hayatımız, sanat telakkilerimiz, aksiyon Őeklimiz Âkif'inkinden onay almadan yol almamız mümkün değildir.

Çünkü o, Kur'an Őairiydi. Hayatının, fikir ve sanat anlayışının ve aksiyonun merkezinde bu kitap vardı. Őahsiyeti de ona göre biçimlenmişti. Kafası karışık değildi. Ne körü körüne geçmişe bağlı yahut düşman ne yeni düşünce ve oluşumlara bağnazca bakan bir tutum içerisinde olmadı. Bizim ihtiyacımız olan da budur işte... Pek çok düşünce ve sanat kaynağından beslenen, ama hayatının merkezine Kur'an'ı almamış olan çağımız aydınları, sanatçıları ve eylem adamları eğer Âkif'i doğru olarak okuyabilselerdi bugünkü sorunların çoğu yaşanmayacaktı.

Öyleyse bu yazıyı bir davet kabul edin. Ölüm yıldönümünde onu Fatihalarla yad ederken, daha önemlisi onun mücadelesini, bir de onun perspektifinden anlamaya çalışalım. O, yazdıkları, yaptıkları ve yaşadıklarıyla önümüzü aydınlatmaya devam ediyor. Yeter ki, onun öncülerimizden olduğunun farkına varalım. Gerisi gelecektir.

Zarifoğlu’nu hatırlamak

Bir Değirmendir Bu Dünya, Cahit Zarifoğlu’nun önemli eserlerinden biridir bence. Zira, şairin dünyaya bakış tarzını yansıtır içindeki bütün denemeler... Dolayısıyla bu bakış tarzıdır, şiiri kuran temel dinamik...

Kitabı ilk okumaya başladığımda 119. sayfaya gelinceye kadar bu kitaba neden böyle bir ad verildiğini düşünüp durmuştum. Gerçi bu söz, bir “kelâm-ı kibar” olarak tarafımdan da bilinmiyor değildi. Ayrıca sunuş kısmında sıkça tekrarlanan “labirent” sözcüğü yeterli bir ipucu sayılabilirdi. Fakat kitabın 119. sayfasına geldiğimde kitapla aynı başlığı taşıyan denemeyi okuyunca sır çözüldü.

Bu ifade Zarifoğlu’ya aynı adı taşıyan yani adaşı olan bir şairin, Cahidî Ahmet Efendi’nin bir şiirinde geçmekteydi. Nitekim Zarifoğlu da bu dizenin de içinde bulunduğu beyti alıntılamıştı kitabına... Yıllar sonra Fehmi Kuyumcu’nun hazırladığı Erenlerin Dilinden isimli antolojiyi okurken bu zatla ilgili bölüme gelince dörtlüğün tamamını okuma imkânı buldum.

Dörtlük şöyleydi:

*“Bir teferrüç eyleyip baktım cihanın yüzüne
Her nereye baktımsa ibret görünür hem gözüme
Âkil isen can gözün aç tut kulak bu sözüme
Bir değirmendir bu dünya öğütür bir gün bizî...”*

Bir Divan'ı, bir de "sülük" hallerini belirten "Kitab-ün Necat" isimli eseri bulunan Cahidi Ahmet Efendi, bu antolojide yer alan bilgilere göre Uşşaki tarikatına mensup şeyhlerden biriymiş. 1750 tarihinde öldüğü sanılan bu zat, Çanak-kale boğazındaki Kilitbahir'de medfunmuş.

Abdurrahman Cahit Zarifoğlu ve Cahidi Ahmed Efendi..
İkisini bir arada anmak ve düşünmek hoşuma gidiyor.

Boşuna değilmış Zarifoğlu'nun özellikle son dönem şiirlerindeki tasavvufi hava... Tekke şiiri iyi okunup özümsemeli bence... Divan şiiri, sanatsal değeri bir yana, açık bir dünya tasavvuru içermiyor. Sembolleri çözerek bir tasavvur gerçekleştirmek de herkese göre değil. Ama tekke şiiri, ne kadar mecazlarla yüklü olursa olsun, hayatın dilini kullanıyor. Dolayısıyla ondaki dünyaya bakış, onu algılama daha mümkün hâle geliyor.

Alâeddin Özdenören

Alâeddin Özdenören denilince aklımıza şüphesiz ki Güneş Donanması gelecektir. 1975 yılında Edebiyat dergisi yayınlarından çıkan bu kitap, A.Haydar Haksal'ın da bir yazısında belirttiği gibi o dönemdeki lise ve üniversite gençliğinin başucu kitaplarından birisi oldu.

Aynı ilgi, Edebiyat dergisi yayınlarından çıkan hemen bütün kitaplar için de söz konusuydu. Rahmetli Akif Ağabey'in Hicret'i, Zarifoğlu'nun Yedi Güzel Adam'ı, Erdem Beyazıt'ın Sebeb Ey'i elimizden düşürmediğimiz şiir kitaplarıydı.

Şimdi aradan yıllar geçti. Pek çok şair yetişti, pek çok şiir kitabı yayımlandı. Çoğu doğmadan öldü. Bir kısmı da saman alevi gibi tez vakitte sönüp gitti. Ama, M. Akif İnan'ın, Cahit Zarifoğlu'nun, Erdem Beyazıt'ın, Alâeddin Özdenören'in şiirleri hâlâ gündemde... Bu, en azından iyi şiir peşinde koşanlar için böyledir.

M.Akif İnan, geleneğin yeni bir yorumcusuydu. Onun şiirleri gelenekle sahih bir bağ kurmuş şiirlerdi. Divan, tekke ve halk şiirimiz yeni bir sesle onun şiirlerinde çağa sesleniyordu. Bu yüzden okurun onlarla gönül ve zihin bağı kurması zor olmuyordu.

Cahit Zarifoğlu, çok yeni ve farklı bir ses olmasına rağmen, dikkatli bir gözle okunduğunda onun şiirinin de bütün

aykırı görüntülerine rağmen yerli bir Őir olduğunu söylemek gerekecektir.

Erdem Beyazıt ise, destansı ũslubuyla yeni bir Mehmet Akif'ti. Ama, tarz olarak Akif İnan'dan farklı bir yerde duruyordu. Neticede hepsi aynı iklimi soluyorlardı, ama kendi sesleriyle, zgn duruşlarıyla...

Ya Alaeddin Özdenören'in Őirleri?

Doğrusu onun Őiri, Akif İnan, Cahit Zarifoğlu ve Erdem Beyazıt Őiriyle akraba bir Őirdi. Ama daha yeni bir dönemin, Necip Fazıl, Ahmet Muhip Dranas dönemi duyarlılığını taşıyordu. Öte yandan böyle bir zengin Őir geleneğinin asıl ustası Şüphesiz Sezai Karakoç'tu.

İŞte Diriliş, Edebiyat, Mavera, sonradan Yedi İklım gibi dergilerde yazarlar bu nc Şairlerin oluŐturduđu iklimde yetiŐtiler ve ortaya güzel ürünler çıkardılar. Ne zaman ki, Őirde de mektep ve usta geleneği ortadan kalktı. Ortalık Şairden geçilmez oldu. Üstad Necip Fazıl'ın dediği gibi buz dağı eritilmiŐti ama yolumuz çamura çıkmıŐtı. Böylece onda dergiye, Şaire ve Őir kitabına rağmen okuyucu Őirden ko-ptu.

Őir adına umutsuz bir manzaranın olduğu böyle bir dönemde işte bu ustalar hakiki Őir rnekleriyle hâlâ yolumuzu aydınlatacak birer ışık mesabesindeler. Alaeddin Özdenören'in Őirleri de yle... Yakın dönem Őirimizdeki lirizmden yoksun, dolayısıyla oldukça mekanik Őirlerinden boğulanlar Şu mısralarla serinlemezler mi?

*"Bakıtıka gözlerine derinden
stme baŐıma gller dökülür
Ve her Şey kopar yerinden
Bir buluŐ, bir gülüŐ ve unutuŐ ellerinden
Ellerinden beyazlıklar dökülür."*

Halide Nusret Zorlutuna

Şiirlerini, yazılarını zevkle okuduğumuz pek çok şair-yazar, kendilerini şahsen tanıdığımızda yahut biyografilerini okuduğumuzda bizi hayâl kırıklığına uğratar. O güzelim şiirlerin şairi, böyle nasıl kaba birisi olabilir yahut yazdıklarıyla yaşantısı neden böyle çelişkili gibi yorumlar yapar, üzülürüz.

Şahsen bu durumu ben çokça yaşadım. Sanatın hassas noktası burada işte. O kıldan ince kılıçtan keskin bir çizgidir yazarın durduğu yer. Bir tarafı Rahmanî, bir tarafı şeytanîdir çizginin... İstikametini korumak sürekli bir dikkat ister. Böyle olanlara ne mutlu... Mesela Âkif, böyle bir insandır ve dostu Kuntay'ın deyişiyle hayatında bir tek leke bile yoktur.

Halide Nusret Zorlutuna ile ilgili geçenlerde okuduğum bir kitap, beni ikinci türden bir yazarla karşılaştırdı.

H.Nusret'i, gerçi yıllar önce şiir defterime aldığım, “Gel, Bahar!” ve vatanın işgaline bir isyan niteliğindeki “Git, Bahar” gibi şiirleriyle sevdiğim bir şairdi. Fakat, Aydınlık Kapı romanıyla Benim Küçük Dostlarım isimli hatıra kitabının dışında kendisinden başka bir şey okumadığım biriydi.

Ama sözünü ettiğim şiirleriyle, antolojilerde rastladığım kimi şiirleri onunla aramda bir ruh akrabalığı yaratmıştı. Zeki Gürel'in hazırladığı Halide Nusret Zorlutuna Hayatı ve Eserleri başlıklı çalışmayı okuyunca hakkında çok şey öğrendim. Hele ölümüne yakın günleriyle ilgili olarak kızının anlattıkları beni oldukça etkiledi.

Sırat-ı müstakim üzere geçmiş bir ömür... Yedi yaşından ömrünün son on beş gününe kadar namaz ve Kur'an'dan kopmamış, vazife ve mesuliyet duyguları son derece yüksek bir insan...

Bir anne, eş, öğretmen, yazar ve şair olarak örnek alınacak bir insan.

Kadın yazar ve şairlerimizin azlığı dikkate alındığında üzerinde durulması gereken birisi.

Bu kitaptan ayrıca Türk Edebiyatın bilinen ilk kadın şairinin de kim olduğunu öğreniyorum. Anadolu Selçukluları devrinde yaşamış bu ilk kadın şairimizin adı Erguvan Hatun'muş.

Vasiyetnamesinde çocuklarına "Sizlerden her şeyden önce istediğim gerçek birer müslüman olmanızdır." diyen Zorlutuna'yı bundan böyle daha bir dikkatle okuyacağım.

Aşkın şairi

Mürsel Sönmez... Aşkın kitabını yeniden yazmaya çalışan şair. Yazmaya çalışan diyorum çünkü her ne kadar şu ana kadar yazdığı bütün şiirleri tek bir kitapta toplasa da ben- ce henüz sözünü bitirmeyen bir şair. O, coşkulu, deli dolu gönlün ırmağının suları bu kadar olamaz.

Evet, Mürsel Sönmez, Tütün Küfesi adıyla bütün şiirle- rini kitaplaştırdı. Önceki üç kitabıyla birlikte ilk kez yayımla- nan Tütün Küfesi genel başlıklı şiirleri Mürsel Sönmez üze- rinde durmaya, düşünmeye bir kez daha sevketti beni...

Önceki şiirlerinde gerçi geldiği bu yeni çizginin işaretle- ri yok değildi. Ama Tütün Küfesi'nde yer alan yeni şiirleri aşkla bütün hücrelerine kadar hemhâl olmuş bir deli gönlün ağıtları, sevinçleri olarak ilgiyle okunuyor.

Bu, öylesine geniş bir âlem ki, bütün varlıklar, o ezeli ve ebe- di duygunun ateşinde yok olup tek bir cevhere dönüşüyorlar.

Bunun adı aşktır.

Şair, aşkı yaşıyor ve bu yaşama seyri içerisinde yaşanan kelâma dönüşüyor. Aşk, bütün ahvâliyle Mürsel'in şiirlerinde yeniden yorumlanıyor.

*“örse çekiç vurdumsa aşkı için
kalbimin atışını seslendirmek
adım söyleyenin demir bile olsa eridiğini
ateşin renginde yok olduğunu
uzaklaşınca solduğunu göstermek için*

*tapınakları aşk için kurdum kaburgalarımnda
balta olduysam putların boynuna aşk için
kurban olduysam sunaklarında mahzun
günabtan giysiler giydiysem bıktıp usanmadan
aşk için giydim cübbeyi ve zünnarı
aşkıml! cennet kokusuyum göğe yakınıml...”*

Giderek kelime kuyumculuğu yerine kelime oyunculuğuna dönüşen günümüzün kimi şiir örnekleri yanında dili değil gönlü konuşan bir şairin aşk yorumunu paylaşmak isteyenler için iyi bir imkân Mürsel Sönmez’in kitabı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
**ŞİİR, ŞEHİR VE
HAYAT**

Şehir ve insan

1.

Dünya görüşlerimizde paylaşabileceğimiz ortak noktalar ne kadardır; burası ayrı bir konudur ama içimde yer bulan şairlerden birisidir Neruda... Belki bu yakınlık onun ezilmiş bir ulusun şairi olmasından kaynaklanıyor.

Neruda, müstebirlere ve onların kültürlerine prim vermeyen kendi coğrafyasının gerçeğine bağlı bir şair... Kimliğini aramış ve bulduktan sonra da ona sahip çıkmış birisi... “Yaftalardan nefret ederim ve taşralıyım.” diyen Neruda bize içtenliğin sesini getiriyor mısralarında.

Bundan olacak, zaman zaman okurum şüirlerini. O, insanı tarihi ve coğrafyasıyla sunar okuyucusuna... Şiirini kendi gerçekleriyle besler. Yağmuru, toprağı, leylakları ve hüznüleri doğu insanına da özgü bir duyarlılıkla dile getirir şüirlerinde.

İçimi, sancılı bir bahar tutkusunun sardığı bu günlerde gökyüzüne bakıp yağmurdan, bahardan bir işaret ararken onun mısraları geliverdi dilimin ucuna:

*“Beyaz ayrılık mendilleri gibi dolaşıyor bulutlar
Geçiyor rüzgâr onları ellerinde sallayarak...”*

Duyarlılıkları bizi anlayabilenlerle paylaşabilmek güzel!

Ekmeği paylaştığımız gibi hüznü ve sevinci de paylaşabilmeliyiz. Yaşadığımız korkunç çelişkiler ortamında, prog-

ramlanmış bir hayatın tekdüzeliğini “masum çılgınlıklar”la da olsa bozmayı öğrenebilmeyiz.

İnsan yanımız, baharla hep sancır. Bundan olacak, daralan ruhumuz hep baharla gelecek aydınlığı özler.

Ama bahar bu şehre hep geç gelir.

Nazlı gelir demek daha doğru belki de...

Bu şehrin sırtını güvenle yasladığı muhkem dağların kârı erimeden görmem mümkün olmaz baharı.

Derken sabrınız çiçek açar ve meyveye durur.

Bir sabah, uyandığınızda sizi pırıl pırıl bir güneş karşılar. Kuş sesleri, çiçek kokuları ve bu mevsime özgü o ince esin-tiler...

Artık bahar gelmiştir yedeğinde kışın hatıralarından, yazın şimdilik uzak hayâllerinden işaretler sunarak.

Sokaklar, çocuk sesleriyle doludur artık.

Bütün kış, soğuk betonların suskunluğuyla sağına solu-na park etmiş arabaların mağrur duruşlarıyla epeyce sıkıntılı bir kış geçiren sokaklar, şimdi çocuklarını çağırıyorlar coşku-nun bestesini yapmak için.

2.

Yorgun bir işgününün sonunda evler çağırmaz sizi. Baharla hemhâl olmanın en güzel mekâmı Maltepe Parkı’dır. Şehrin hatıralarını mahzun bırakıp beton duvarlarla iyice kimliği değiştirilen havasından, eski hükümet binasını geçer geçmez kurtulverirsiniz.

Sizi artık başka bir dünya içine alır. Yüzyıllık ahşap evler sarıp sarmalar sizi. Hatıraları o kadar canlıdır ki, dar sokaklarda onların dünyasına hemen girer, gerideki âlemi unutturursunuz.

Size Şair Firâkî Sokağı yol gösterir. Bu gizemli dünyanın güzelliklerini yudum yudum içinize çekerek yokuşu tırmanır-sınız.

İğde kokuları...

Öyleyse parka gelmişsiniz demektir. Burada yeşil bir te-
bessümdür çınarlar ve söğüt ağaçları... Akasyalarsa hep aykırı
dururlar.

Arkadaşımın hep aynı masayı seçeriz. Söğüt ağacının se-
rinliğine, suların şırlıtısı eklenir.

Vakit, akşamüstüdür. Daha etrafınızda kim var kim yok
demeye kalmadan karşı tepede güneşin henüz kaybolmadan
önce bütün maharetini kullanarak evlerin pencerelerinde ser-
gilediği ışık oyunları çeker sizi.

Bir rüyaya dalarsınız, üstelik sizin olan bir rüyaya...

İnsanlar, itirafa fırsat bulamadıkları yanlışlarını unutup
sulara, ağaçlara, güneşe bakarlar. Masalar, yeni sevgilerin, he-
yecanların canlı tanıklarındır.

Müziğin anlamı da bir başkadır burada... Söylenemeyen
cümleler onun diliyle söylenir. Geçmiş, şimdiki zaman ve ge-
lecek, hepsi bir arada yekpâre yaşanır. Aklınıza tarihi, coğraf-
yası ve tabiatı bütünleşmiş muazzam şehirlerin büyük şairleri
gelir bir ara.

İstanbul'un Yahya Kemal'i, Bursa'nın Tanpınar'ı... Bir
şehre bakıp onlarla benzer duyguları yaşamamanın hazzı karışır
çaylarınıza.

Eminim ki, bu şehir de şiiri yazılacak bir şehirdir. Ne var
ki, korkunç değişim, bütün hızıyla burayı da teslim almak
üzere. Adımbaşı kaybolan eskinin yerini alan korkunç ye-
ni! Çok katlı binalar, yıkılacakları anı bekleyen evlere hüzün-
le bakarlar.

Her nasılsa hâlâ bir su şehridir Kütahya... Bursa'nın ha-
tırası bir süre de burada yaşayacak herhalde... Adım başı çeş-
melerle karşılaşsınız. Su, ebedi ve ezeli türküsünü söyleyip
durmaktadır susayan yolculara serinlikler sunarak. Ömürleri
daha ne kadardır bilinmez, ama çeşmeler gitse bile, onların
hatıralarını eminim camiler yaşatacaktır. Cami oldukça şadır-

van da olacaktır çünkü. Hoyrat bir el, modernizm adına müdahale etmezse tabii.

Camiler...

Müslüman bir şehrin tapu senetleri...

Onlara ne kadar da uzağız şimdilerde ve onlar ne kadar da hayatın dışındalar. Onlar için söz geçirilemeyen bir âlem dışarıdaki hayat.

Oysa camiler hayatın merkezi olmalıydı. Şehre ve insana onlar vaziyet etmeliydi. Endişelerimizin, özlemlerimizin arasına camileri de koymalıyız diye düşünüyorum. Yeryüzü mescit hükmündedir ama camilerin önemi asla gözardı edilemez.

Maltepe parkı, bir rüyanın bütün boyutlarıyla yaşandığı bir yer olduğu için herkes kendi rüyasına dalar burada.

Biz de öyle yapıyoruz. Bu yüzden kitaplar, dergiler eksik olmaz yanımızdan. Zaman zaman onlardan söz açarız. İki âlem arasındaki çelişkiyi bozan birer imkân gibi görünürler bize.

3.

Bir de bakmışız ki eski hükümet binasının yanına gelivermişiz.

Rüya, sona ermiştir anlaşılan.

Artık bizi yeni bir âlem karşılayacak. İçimizdeki mahzunluk papatyaları duygularımıza son defa iyi şeyler söylerken Pazar yerinden geçeriz. Cıvıl cıvıl kuş sesleri, satıcıların sesleriyle karışır.

Sağınız solunuz hep insan. İşte tam o sırada arkadaşım şöyle diyor: “Her şey bir yana, hayatın en önemli gerçeği insandır.”

Bu cümle Sait Faik’i hatırlatır bana. O ki, hep insanı anlattı yaşayan, soluk alıp veren insanı... Metafizik yanını ihmal etse de böyle yaptı o.

İnsanı kazanan hayatı da kazanıyor.

Yanlış bir yönlendirme sonucunda insana uzak şiirimiz de hikâyemiz de... Bizde insan, varlığıyla da sorunlarıyla da tabii ve gerçek olanı ifade etmiyor. Oysa Sait Faik de öyle değil. Anlattığı insanlarla müşterekleri ne kadardır, ayrı bir konu ama onlara çevirmiştir bakışlarını. Onları küçümsememiş, onların derin katmanlarına inmesine de onları anlatmıştır.

Ya bizim dediğimiz edebiyatımız? Hani şu, yerli olduğunu iddia ettiğimiz, ama bütünüyle yabancılaşma kokan edebiyatımız...

Bu yanlışlığı kırmak gerekiyor artık. Çünkü insana uzak kalan hayata ve gerçeğe de uzak kalıyor.

İnsandan vazgeçemeyiz.

Kelimelerin bir misyonu olmayacaksa boşunadır söylediklerimiz. Halk, bizi kelimelerimizden tanımalı... Onların rengini, kokusunu, yürek serinliğini taşımalı mısralarımız.

“Saf şiir bir aldatmacadır. Böylece gençler, saf şiir adına daha delikanlıyken yaşlanıyorlar. En basit insanlık görevlerini unutuyorlar. “ diyen Neruda’yı pek çok yazarımızdan daha yerli buluyorum ben.

Ama bu demek değildir ki sanat eseri, siyasî bir bildiri olsun. Böyle demiyoruz. Belki söyle demeliyiz: Sanat, insanı hem bireysel hem de toplumsal gerçeğiyle anlatmalıdır. Eğer bir yüreğin sesi başka bir yürekte karşılık bulmuyorsa bu noktada oturup düşünmemiz gerekir.

4.

“Bana soracaksın leylaklar nerede? “

Böylece her şey, duyabiliyorsak eğer büyük bir çığığa dönüşüyor. Bir tek aşktır eskiiyip kaybolmayan.

Ey aşk uygarlığının çocukları!

Yüreğiniz bereketli bir deniz değil miydi her şeyi ve herkesi içine alan.

Kırmızı, hem gül’de hem kan’da değil miydi?

Hep gece mi vardı dünyamızda?

Güneşin dersini nasıl unutursunuz?

Ama aşkın, acının ve hüznün kimyasını bilen yürekler de

var:

“Bir gün mutlaka güller

Anlaşılmaş bir yosmanın raksına rağmen

Rengarenk açacak

Ağır ağır her şey

O dayanılmaş arzusunun haşmetiyle

Tabiat bir daha ve ilaveten ey aşk

Olağüstü bir mavi doğuracak.”

Böyle diyor şair Nurettin Durman, “Şehrin Üzerindeki Bulutlar” isimli kitabında.

Sesine sevgi ve selâm ey şair arkadaş!

Emin ol ki nice mısralar, insan yüreğinde bir karşılık uslanmadan ölü kelebeklere dönüşürken, şehrin üzerindeki bulutlar nasıl gül tohumları taşırlarsa ülkelere, yüreklere de senin kelimelerini taşıyacak...

Kütahya: “Bir eski zaman güzeli...”

Üniversite öğrenciliğim Bursa’da geçtiği için, Bursa’yla ünsiyetim daha fazla oldu. Doğrusu orada yaşamak isterdim. Fakat seçme şansım olmadı. Uzun yıllar köylerde, kasabalarda yaşadım. Sonra Eskişehir’e geldim. Memleketim olmasına rağmen birbirimizi çok sevdiğimiz söylenemez. Odunpazarı semtini dışta bırakırsanız kimliksiz bir şehirdir burası... Dolayısıyla adıyla da bir ilgisi yoktur.

Burada iki yıl kaldıktan sonra kendime gerçekten yaşayabileceğim bir şehir düşü kurar ve Bursa olabilir mi diye düşünürken kendimi bir gün Kütahya’da buldum. O gece kaldığım otelin penceresinden görünen Acem Dağı karşısında kendimi Bursa’da Uludağ’ın karşısında hissettim. İlk izlenimim bu oldu.... Ertesi gün şehirde yaptığım kısa bir gezinti sonrasında kararımı verdim: Bu şehirde yaşayabilirdim.

Buraya bir iş görüşmesi için gelmiştim. Şehrin bana verdiği bu ilk sıcak izlenim, meseleyi fazlaca düşünmemi gerektirmedi ve işi kabul ederek Kütahya’ya yerleştim. 16 yıldır buradayım. Bana göre çok hayatî bir sorun olarak, hava kirliliği meselesi yüzünden buradan göçelim fikrini dillendirir gibi olsak da hep erteliyoruz bunu... Bu bağlılığı uzun süredir yaşanan bir şehrin kişiye verdiği alışkanlık duygusuyla izah etmek yeterli olmaz. Bu bakımdan bu şehirle aramdaki ilişkiyi daha farklı düşünmek gerekiyor.

Kütahya, kendini hemen ele vermeyen bir Şehir... Onu görmek isterseniz kendini gösteriyor. Değilse benzerleri hep görülebilen sıradan bir Anadolu Şehri... Oysa o görünmeyen yüzüyle ve Sultan Veled'in ifadesiyle "Kusursuz bir güzel..." Tarih, bütün hatıralarıyla hâlâ taze...

Manevi iklimi son derece zengin... Mevleviliğin nc büyük merkezi... Halvetilik için de önemli bir yer... Hele sanat bakımından geçmişi itibariyle tam bir başkent... Tabii ki bunda Germiyan Beyliğinin etkisi büyük... Bu anlamda tam bir Şairler Şehri... Divan edebiyatının büyük ustalarından Ahmedî, Ahmed-i Dî, Őeyhî ve tekke edebiyatının büyük ismi Sunullah Gaybî Kütahyalı... Dahası da var: Cemalî, Pesendî, Arifi, Őeyhoęlu...

Böyle bir Şehirde Şair olarak yaşamak, bulunmaz bir imkân... Son on beş yıllık Şiir hayatım büyük ölçüde bu Şehirden beslendi. Sayıları çok az olsa da yakın dostlarım var. Ama benim asıl çevrem ve yakın dostlarım bu Şehre geçmiŐte bir kimlik verenlerdir. Yani yerin altındakiler, üstündekilerden daha önemli benim için... Bu yüzden, camileri, türbeleri, Şair mezarları sık sık gittiğim mekanlar...

Kütahya bu anlamda geçmiŐte Mevlevihane Şimdi cami olarak kullanılan Dönenler'de başlayan bir masal Şehri... Ulu Cami evresi tam anlamıyla bir manevi merkez... Bu civarda adım başı bir ermiŐ türbesiyle, bir mescit yahut eŐmeyle karŐlaŐmak mümkündür.

İŞte buralarda ulu çınarların serinliğinde dolaşmak içimde nice Őiirlere kapı aralar... Fakat yazmaktan çok hissetmek ve yaşamak duygusu ne geçer. Şiir ise sonra gelir. Yeni Kütahya ise, iliŐkilerimin hiç de iyi olmadığı bir yerdir... Onunla barışık olduğum söylenemez. Onun da bana ve Őiirime kattığı Şeyler yok değil elbette... Ama benim için rüzgar hep eski Kütahya'dan eser. Ben bağrımı ve gönlümü ona aarım.

Çini, seramik diyeceksiniz. Gelin siz buna bir de mûsikî-yi ekleyin. Evet, Kütahya dünden bugüne bir çini, seramik ve mûsikî merkezidir. Bu durum, burada yaşayan hemen herke-se bir sanat duyarlığı kazandırmıştır. Başkent oluşunun getir-diği asalet, sanatın verdiği zarafetle tamamlanır. Toprağın yüksek derecedeki ateşte nasıl mükemmel bir sanat eserine dönüştüğüne tanık olmak epey heyecan verici bir olaydır. Sa-hi, bir de çeşmeleri.... Hâlâ akan çeşmeler... Gecenin sessizli-ği onların zikir sesleriyle daha bir anlamlı hâle gelir. Hele bir de Gaybî Hazretlerinin çevresinde iseniz. Hisar’a çıkarken Hisarlı Ahmet’in türküleri ise gelip sizi yüreğinizden mutlaka yakalar. İlahi ile türkü burada aynı manayı seslendirir.

Güzeli anlatmak zordur. Ama sözün düğümü bir çözülmüşse sonu da gelmez. Lakin sözün sonunu getirmek de ge-rekir. Öyleyse sözü yine bir Kütahyalı olan Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sindeki Kütahya’yı anlattığı bölümün son cüm-leleriyle bitirelim: “...Velhasıl Kütahya bunlardan ibaret değil-dir.” Ansiklopedik bilgilerle onu tanımanın imkânı yoktur. Gelip göreceksiniz. Ama basiretle... Değilse sır düğümleri yi-ne çözülmez.

Bir gülü anmak

1.

Mustafa Özel'in bir yazısından şu cümleleri almışım defterime: "İslâm şehrinin alâmet-i farikaları; cami, çarşı ve hamam... Antik Yunan şehirlerinde ise; hükümet, gimnazyum ve tiyatro..."

Bunları okuyunca zihnimde şehir haritaları açılıyor: Semerkant, Buhara, Taşkent, Bağdat, Mekke, Medine, Bursa, Konya, İstanbul ve farklı duruşlarıyla başka şehir fotoğrafları: Paris, Londra, Newyork...

Bu sonuncuları görenler, oraların temizliğinden, düzenliliğinden söz ediyorlar. Oysa hadiseye biraz da metafizik gözle bakmak gerekir.

Böyle bakabilenlerden birisi de Nuri Pakdil... Batı Notları'nda şöyle diyor: "Uyandım, gözüme plastik bir güneş parçası yapışmıştı. Uzun süre silmeye uğraştım. Niçin güneşi plastik Paris'in? Batı isi, Güneşle Paris arasında kalın bir duvar..."

Sonra Asyalı, Afrikalı aydınlardan söz ediyor, bir selâm-la yüreklerini birbirlerine açan aydınlardan ve ekliyor: "Ne kadar farklıdırlar Avrupalılardan, Asya'nın, Afrika'nın çocukları. Kamboçyalı Bory, yemekte meyve suyu aldı bana ve ısrarla çay parasını da verdi."

Çocukluğumu hatırlıyorum.

Meyve bahçelerinde bize pay ayıran bahçe sahiplerini... Bize hem karşılıksız vermeyi öğreten hem de ağaçlara tıramdırarak aldığımızı bizim yapmamızı sağlayan o bilge tavır, ince düşünceyi...

Ve şehir-i islâmın diğer farikaları: Yemeği mutlaka bir misafirle yeme geleneği, aş evleri, sadaka taşları, hediyeleşme... Yitirdiğimiz ne çok değer var hayatımızda.

Şimdi aklımıza borsa, repo, faiz, döviz geliyor sadece... “Bizim zamanımızda bunlar yoktu.” diyor babaannem. Hayata bakışı hep ürkek ve şaşkınlık doluydu gözleri. Şimdi toprak oldu. Veysel Karanî ilahisini gözü yaşlı dinleyen, “Kollarını açmış bizi bekliyor toprak” diyen Veysel’i anlayan babaannem...

Müslim, gayrı Müslim, her ölüme yas tutan, kuşlara yem, su veren cömert ve şefkatli babaannem.

Bana Hz. Ali cenklerini anlatıp Battal Gazi rüyaları gösteren, masallarıyla beni büyüten, bana direnç dersleri veren babaannem.

Kâğıdı bile kutsal sayıp ayak altından kaldıran, şifahî medeniyetin ümmi ârifesi, herkesin Fadime anası olan babaannem.

Şimdi seni özlememek mümkün mü?

2.

Çocukluk: En muhkem kale’imiz!

Sokağın dili

“Fesleğen kokulu sokak.” Bu bir mısra mı yoksa bir hikâye ya da bir deneme kitabında okuyup da notlarımın arasına aldığım bir cümlenin öznesi mi? Şu anda hatırlayamıyorum. Önemi de yok zaten. Şimdi önemli olan böyle bir sokağa duyduğum müthiş özlem...

Bu ifade beni geçmişe götürüyor, çocukluğuma, onun bereketli iklimine... Zaten geçmişimizde güzel sayfalar olmasa gelecek için güzel sayfalar yazabilir miydik?

Güzellik hangi zamana ait olursa olsun dinmeyen kalp ağrımız, ezeli sevdamız. Sevda dedim de, evet sevda vardı o güneşli günlerimizde ve bereket...

Nereye baksak onlarla karşılaştık... Diyelim ki, şu çeşmenin adı “Sevda çeşmesi”dir. Serin sularından içer, bağa, bahçeye giderken bu çeşmenin başında dinlenenlerden sevda ve bereket hikâyeleri dinlerdiniz. Tarlalardan, bahçelerden genç kızların savda manileri gelirdi kulağınıza...

Bağ ve bahçe bozumlarında her nimet komşularla da paylaşılır, ayrıca kurdun, kuşun nasibi de ayrılırdı. Paylaşmanın derin hazlarıyla mevsimden mevsime koşar, ömür defterine sevda ve bereket sayfaları eklerdik. Karanlıktan korkmazdık üstelik. Çünkü aydınlıktı yüreklerimiz. Yaz hüzzamla biter, kış, nihaventle başlardı.

Şehir mi? Sadece adını duyardık o zaman. Üstelik teyp icad edilmemişti. Bu yüzden türküleri ablamızdan, masalları

ninemizden dinlemenin o bir daha geri gelmez günleri içindeydik. Irmak görmeyen, sulara girmeyen, ağaçlara tırmanmayan, dağlara çıkmayan nesilden değildik çok Őükür.

Bütün bunlar, geçmişe takılıp kalmak mıdır? Elbette hayır! Geçmişin geleceğe taşınabilecek fotoğraflarıdır bunlar.

İmkansızlık mı diyeceksiniz, yoksa hayâl mi? Derim ki, hangi gerçek önce hayâl değildir ki... Üstelik de bunlar yaşanmış ve belgeleri olan gerçekler...

Gül yorumu

Dünyanın en güzel gülü hangisidir ve nerededir? Boşuna aramayın bu gülü eğer içinizde karşılığı yoksa asla bulamazsınız. Çünkü gül, topraktan önce içimizde açan bir çiçektir.

Gül'ün böylesine metafizik bir çiçek oluşudur ki, edebiyatımızı baştan başa bir "gül edebiyatı" hâline getirmiştir. Bu yüzden şairlerin birbirlerini kıskandırdırcasına yaptıkları gül yorumlarının sonu hiç gelmez.

Çünkü gül, solmuşsa her şey bitmiş demektir. Çünkü gül, Yunus Emre'nin deyişiyle "Muhammed teri"dir. O, nasıl evrenin sultanı ise gül de çiçeklerin sultanıdır.

Bülbül, onun için söyler şarkısını... Saba rüzgarı onu okşamış olmaktan memnun ve muttumdur.

İşte size Sezai Karakoç'tan gerçek bir gül yorumu:

"Kan kıyamet kopsa da bu şehirden

Ölmez adam can verse de

Sonsuzluğa ayarlı bir sedirde

Beklenen gül açılacak seberde

Babarla gelen yemyeşil bir seberde..."

Bu tavır, asla realiteden kaçış değildir. Realiteyi doğru okuyup doğru anlayıp doğru yorumlamanın ta kendisidir. Güncel yazılarda, gazete haberlerinde, televizyon ekranlarında gösterilen gerçek(!), olayların ancak görünen yüzü olabilir. Oysa özü kavramak, bulmak içindir şair sözleri...

Dil'in gizemli gücü Şiirdedir. Çünkü Şiir, kabalıĝın, çirkinliĝin tam karşısında durur bir panzehir gibi. Bir dervif Őözü gibi yürekten kopup gelen Şiirdedir asıl gerçek ya da gerçeĝin asıl yüzü...

Kelâm haysiyeti taşıyanlara,
Őözü gülle renklendirip "*Gül alıp gül satanlara*",
"*Gül söyleyip gül dinleyenlere*"

ve

"*ÇarŐısı pazarı gül*" olan Őebirlere selâm olsun!

Bahar çağrısı

Mart ayının sonu geldi. Uzaktan uzağa bahar kokuları... Ne var ki kış, bütünüyle bitmiş, gitmiş değil... Zaman zaman hâlâ kar yağıyor. Ağaçların telâş ve kaygısını görüp anlamasak Ahmet Muhip Dranas'ın duasına eşlik etmek gerekecek.

*“Ne sabahdır bu mavilik, ne akşam!
Uyandırmayın beni, uyanamam.
Kaybolmuş sevdikleriniz aşkına,
Allah aşkına, gök deniz aşkına,
Kar yağsın üstümüze buram buram...”*

Yeryüzü bu kış da, kar ve yağmura iyice doydular. Anne toprağın yüzünde sevinçli bir telâş....

Kar ve yağmur!

Bu iki nimet de bize sonsuz tövbe dersleri verdi.

Hüküm, bu defa böyle tecelli etti. Bunu görmemek, insan yanımızla kar ve yağmurdan bıkkınlık göstermek nimete saygısızlık olacak.

Tövbeye ne kadar da ihtiyacımız var! Kirli bir ırmağın içindeyiz çünkü. Hava kirliliği, görünen kirlilik...

Ya ruh kirliliği, bilgi kirliliği, kelime kirliliği... Yunuslayın ilâhî tecellilere bakıp derviş diliyle söylemek gerekiyor şimdi:

*“Ey aşk eri aç gözünü yeryüzüne kıl nazar
Gör bu latif çiçekleri bezenip geldi geçer*

*Her çiçek bin naz ile öğer Hakk'ı niyaz ile
Bu kuşlar hoş avâz ile ol padişabı zikreder”*

Kuşları da unutmamak gerek bu bahar tablosunda...
Şimdi mendilimizde kuş resimleri, serçe uçarılığı taşıyan
taze yüzler ve ihtiyarlarımızın yüzlerinde ise güvercin kederleri...

Ve her kar tanesi, çocuk yüzlerinde birer tebessüm...

Şimdi baharın vaktidir, söz onundur. Bakmak, görmek,
dinlemek, anlamak gerekir.

Bahar! Yeryüzüne, yaradılışa selâm vaktimiz.

Açalım Yunus divanını, Hacı Bayram'ı, Ahmet Yesevi'yi...

Onları okumanın vakti gelmiştir çünkü. Gül Muştusu'nu da unutmadan. Oradaki mısraları içimizde çağıldatarak diyelim ki:

Babar dediğin de ne

Bulutun içinde kaybolan kuş

Cibetsiz serçe sesleri

Duman ve buğu

Atardamarda bir kitap

Aşk uğruna yaralanmış bir karacadağlının kucağıımıza yıkılış: Gül.

Su sesi

Bir gün şöyle demişti bir gönül mimarı. “Suyu arayanlar Biçin hep bir ırmak vardır.” Ardından da sözü Ferhat ile Şirin öyküsüne getirmişti. Tek başına bir su motifi bile yüzünde bulunuşumuzun izahını yapabilmek için yeterliydi.

Gözyaşı, ırmak ve deniz... “Bunları bir arada düşünün.” demişti de ondan sonra bir yudum bile su içmenin metafizik yükü daha da ağırlaşmıştı.

O, bana Hz. Musa’dan, Hz. Hacer’den, Hz. İsmail’den söz ederken ben de tabloyu Tanpınar’la, “Beş Şehir”deki “su şehirleri”ni okuyarak tamamlamıştım.

İstanbul ve Bursa çeşmeleri üzerinde konuşmuştuk. Sonra da sebil geleneği ve çeşme kitabeleri üzerine bana epey mufassal bilgiler vermişti.

Şimdi her ne kadar okunmaz olsalar da akan suyun sesindeki mânâ her şeyi anlatmaya yetiyor aslında. Biliriz ve inanırız ki, her şey bir anlamda sudan yaratılmıştır. Çeşmeleri akan, sokaklarında su sesi duyulan şehirler... Mesela Kütahya... Uzaklardan yanık ama cıvılcıvılcı yaşamanın ritmini duyan bir ses: “Kütahya’nın pınarları akışır...”

Dün yine Ressam Ahmet Yakupoğlu’nun yanındaydık. Şimdi Kütahya’nın su zenginliği onun tablolarında yaşıyor, ama çeşmeler kuru ve suları akmıyor. Bu durumun verdiği bir hüznle ben onun tablolarına bakarken o, “Çeşmeler

kuruyor.” dedi ve ekledi: “İçimiz kuruyor; çünkü ağlayamıyoruz.”

Üstat Necip Fazıl’ın “Reis Bey”deki Şu konuşmayı hatırlıyorum birden: “Akrepler ağlamayı öğrenecek... Taş öğrenir de ağlamayı akrep öğrenmez mi?”

DönüŐte Maltepe parkına uğradım. Parkın orta yerindeki havuzun kenarında küçük bir kız var. Oturmuş, sulara bakıyor. Nedense böyle ortamlarda çocukları hep havuz başlarında görürüz. Sonra müthiş bir merakla ayaklarını suya uzatıyor.

ArkadaŐına: “Bu havuzun suyu nereden geliyor, biliyor musun?” diye soruyor.

ArkadaŐının cevabını beklemeden içindeki su masalını anlatmaya başlıyor. “Bak! Şu tepenin ardından işte...”

Oysa gösterdiği yerde ne tepe var ne dağ... Aslında havuzun suyu Şehrin su Őebekesinden geliyor. Ama o, daha ötesini hayâl etmekte ve müthiş sezgisiyle suyun macerasını dağlardan, tepelerden baŐlatmakta...

“Su gibi aziz olun.” diyorum içimden o su güzellerine bakarak... Sözlerimi anlamıŐçasına muzipçe gülüyorlar.

Selâm

Sabah, evinizden çıktınız. Sizi heyecanlandıracak, içinizi güzelliklerle dolduracak tek olay, ancak “selâmlaşmak” olabilir.

Ama, hayır!

Tanıdık bir yüz buluncaya kadar, bu güzelliğe ulaşamayacaksınız demektir. Tek başınıza tanımadığınız birine selâm vermek de çözüm değil. Karşılıksız kalabilir selâmınız ya da kuşkuyla bakılır size... Böyle zamanlara olacak şey değil bu...

Ne kadar korkunç bir şey, bir insanın yürek ısısını gizlemesi, başkasına da bunu ulaştıramaması...

Gittikçe üşüten bir yalnızlık işte o anda ürpertir içinizi...

Oysa selâmla ısınır içiniz, yumuşar kalp kayalıklarınız... Bir bahar serinliğini içimize ancak selâm taşıyabilir. Yüreğiniz selâmla genişleyebilir.

Güven duyarız böylece, paylaşmayı, iletişimin o müthiş güzelliğini selâmla öğrenebiliriz, tadabiliriz ancak.

Selâm ki, bir esenlik bildirisidir. Yüreğimizden yüreğinize kurulmuş bir köprü, tutunabileceğimiz sağlam bir ip...

Öyle ki, salt insanla da kalmamalı selâmlaşmamız... Her ne ile ilişkimiz oluyor, iletişime giriyorsak onların hepsinin bizde bir selâm hakkı var demektir. Yani ağaca, suya, aya güneşe selâm...

Selâm, uzakların, uzaklarda olanların da türküsüdür birbirlerine söyledikleri... Birbirlerine verdikleri en değerli arma-

ğandır. “Selâm söyleyin...” Bu söze sahip dünyada kaç dil var acaba?

Selâm verelim, selâm alalım... Selâmlaşalım ve selâmlayalım her varlığı... Birbirimize bakan yüzümüzdür selâm, uzanmış ellerimizdir insanlık, dostluk, arkadaşlık için.

Selâmı unutan bir toplum, bu koskoca yalnızlıkları çoktan hak etmiş demektir.

Şiiri aşksız, aşkı şiirsiz düşünmek nasıl mümkün değilse insanı da selâmsız düşünmek mümkün değildir.

İlk olmak

Bir yerde hep başkalarına baktığımız, başkalarını dinlediğimiz, başkalarını izlediğimiz için bu noktaya geldik. Artık kendimize, kendi gerçeğimize bakmalı, sadece ve sadece ona bakmalı, onu dinlemeli, onu anlamalı, ona ters düşen hiçbir şeyi onaylamamalıyız.

Yolunu kaybedenlere kılavuzlar gerekli... Doğrudur, öyleyse kılavuz biz olmalıyız.

Karanlıkta yaşayıp orada yaşamaya alışanlara bir ışık gerekli... Öyleyse biz ışık olmalıyız.

Tarih boyunca düşüş ve yükselişle insanlığın macerası orta... Hepsini kitabımızdan adım adım izlemek mümkün. Ondan öğreneceğimiz, ondan alacaklarımız bizi kılavuz yapacağı, buna yeteceği gibi, kimliğini arayanlara bir umut, bir ışık olmaya da yetecektir.

Ama görünen başka diyebilirsiniz. Öyle ki herkes, herkesin hem kendisi gibi olmasını istiyor hem de bundan rahatsızlık duyuyor.

Herkesin gözü birbirinin üzerinde...

Derim ki, bakışımızı önce kendimize, içimize çevirelim.

Bu ziyan ortamında,

Bu isyan ve tuğyan çağında inanan, bağlanan, selama sığınan ehl-i kalem!

Yazmak niçin salih amellerimizden birisi olmasın. Hakk'ı tavsiye sabır ile olacaksa dürüstlükten başka ne yakışır sana. Hem kendine hem okuyucuna karşı.

Birer esenlik bildirisine dönüşsün öyleyse sayfalarımız.
Yalanlar bizi mahkûm etmeden biz onları mahkûm edelim.

Yazmanın bir adı da paylaşmak olsun. Bizim olmayanı, bizde iğreti duranı başkalarına nasıl verebiliriz?

Mısralar birer ırmağa dönüşecekse yüreğimizde, engin bir deniz olmalı içimiz.

Suları temiz, berrak bir deniz.

Evet, sabrı tavsiye etmek... Yazarın bir görevi de bu... Öyleyse bir eylemsizlik değildir sabır. Zıyan içinde kalmamanın bir ön şartı olarak görülmeli daha çok. Tedbirli, basiretli hareket etmenin bir adı olmalı.

Sabır, zulme, aşağılanmaya karşı bir sığınak olmamalı. Sabır, sizi buna zorlayanların hesaplarını boşa çıkarmak olmalı.

Sabır, isyanın kara sularına dalmamaktır. Uygun bir rüzgâr kollamak için beklemektir sadece.. Teslimiyete sığınıp bu süreç içerisinde irade sınavını kazanmak, bir daha geri adım atmamayı, yanlış anlamayı, sağduyu ölçülerine hâkim olmayı öğrenmektir.

Bir süreçtir sabır. Savaş öncesinde ardından zafer şarkıları söylenen.

Salih amelle bütünleşen sabır ne güzeldir. İşte yazar, kelimeleriyle zulme uğramış yüreklere de uzanır. Onlara sabrın bir gün çiçeğe, meyveye dönüşecek tohumlarını eker.

Uyumlu olmak

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinin birinde geçen bir cümle: "Gördü ki adam, şehrin kitabında kendine uygun bir sayfa bulmuş..." Bu cümlenin devamını tahmin etmek zor değil artık. Böylece adam mutlu olmuş, çünkü uyumlu bir insan hâline gelmiş. Herkes gibi olunca onların beğenisini de kazanmış.

Ucuz mutluluk ve başarı reçetelerinden birisi de bu işte: Uyumlu olmak... Böylece hem kendimizin problemleri hem de çevremizin problemlerini bitiverir. Çarkın bir dişlisi de siz oluverirsiniz.

Bir de şöyle bakalım:

Burada uygun sayfaya katılmakla kendimizi feda etmiyor, sürüden biri olmuyor muyuz? Oluyoruz elbette...

Onurlu tavır odur ki, şehrin kitabını kendimize uyduralım. Kitaplar, yasalar, kurallar yeniden biçimlensin.

Derim ki, uyumlu bir hayata engel olmalı yüzümüz.

Korkmayalım, çocukları uykularından biz uyandıralım. Çünkü güneşi yakalayamayan günü kaybetmiş sayılır.

Bizim de "Çılgıncaydı" diyebileceğimiz bir hikâyemiz olsun.

Hayatı güzel kılacak olan bu çılgınlıklarımızdır.

Başkalarına uydukça kendimiz olmaktan uzaklaşırız. Oysa biz önce tek tek önemliyiz sonra da birlikte...

Evet, çocukları biz uyandıralım. Güneşi görüp gün'e hâkim olsunlar.

Yavrumuzun gülen gözleri hep gülsün. Alnına yıldızlardan taç çiçekler örelim. Hep ıŐıl ıŐıl baksın gözleri Güneşi taşıyalım odalarına...

Aksi takdirde yıldızlar küser ve çiçekler solar.

Nasıl doğdularsa öyle yaşasınlar. Hep sorular sorsunlar hayata... Çünkü her soru, bir cevap demektir. Gerçeği görmenin, bulmanın da başkaca bir yolu yoktur zaten.

Kuşların adı bereket olsun.

Şairlerimizin yağmur kokan Şiirlerinde meleklerle buluşsunlar... BozulmamıŐ sesleriyle, gül nefesleriyle aydınlık yüreklere girsinler, Őehirlere girsinler...

Şehrin kitabını yeniden onlar yazsınlar.

Şehre yabancı olmak

Öğrencilerime Vahit Paşa kütüphanesinden söz ediyorum. Paşa'nın köylere merkep sırtında kitap gönderdiğini anlatıyorum. “Yani, gezici kütüphane, öyle mi?” diye akıllarınca espri yapıyorlar.

Yüzlerine bakıyorum. Hepsinde masumiyet ışıltıları.

Ama kitaba, düşünceye çok uzaklar. Eğitim sistemimde tam bir duygu, düşünce ve kabiliyet katliamı yapıyor. Hepsi önyargılarla donatılıyorlar. Derste Tanpınar'ın fikir ve duygu yüklü cümlelerini uzun ve karmaşık buluyorlar.

Ahmet Haşim, onlar için çok uzak bir iklim. Yeni şiir, bir türlü içine giremedikleri bir dünya... “Fecir Devleti”ni ödev olarak istiyorum. Zorlanıyorlar... Elleri kolları hareket etse de fikri ve ruhî hayat belirtileri giderek azalıyor.

Birilerine Sunullah Gaybi'yi ziyaret etmelerini söylüyorum. Birilerine Şeyhi'den bahsediyorum. Evliya Çelebi, Ahmedî, Firâkî, Cemalî diyorum... Çünkü bu isimler doğup büyüdükleri bu şehrin büyükleri.

Bilmiyorlar.

Onları suçlamak aklımdan bile geçmiyor. Sadece diyorum ki, şehirler dönüp kendilerine bir baksalar... Tarihlerini yazsalar... Hatıraları ile yaşayan çeşmeleri, türbeleri, camileri bugünkü hayata katsalar. Mesela bu şehrin girişine Gaybi'nin mısraları yazılsa... En işlek caddesinin adı Evliya Çelebi Cad-

desi olsa. Firaki sokağının başına bir çeşme yaptırılsa ve üzerine şairin bir dörtlüğü yazılsa...

Onları ziyaret, onları anma bir geleneğe dönüşse ve hatırlasak bir zamanlar Sultanbağları'nda duyulan bülbül seslerini... O zaman daha insani bir yapıya bürünmez miydi şehirlerimiz.

Ey beldenin emini!

N'olur, şehrin son güzellik fotoğraflarını olsun koruyalım. Belki onlardan kendimize yeni bir hayat çıkarabiliriz. Neden Kültür sarayının adı Ahmedî yahut Abdülbaki Dede değil de Belediye Kültür sarayıdır? Bir düşünelim.

Sizi bilmem ama ben şimdi Samanpazarı'na gideceğim ve "Her seher besmele ile açılır dükkânımız." levhası bulunan bir eski zaman dükkânı arayacağım. Kanaatin, dürüstlüğü, müşteriye veli-i nimet bilmenin dersini öğreneceğim orada...

Yağmur ve sabah

Yağmurlu bir İstanbul sabahı... Üsküdar'dan vapura biniyoruz. Denizi ve martıları özlemişim. Martılar, çığlık çığlığa mı suların üzerindeler yoksa söyledikleri başka bir âlemin türküsü mü?

Bu, elbette gördüklerimize ve duyduklarımıza nasıl bakıp nasıl dinlediğimizle ilgili bir mesele...

Bir şiir programı için geldiğim İstanbul'da beni martıların şiirleri karşılıyor. Denizdeki yolculuk hiç bitmese diyorum. Çünkü ne yapsam dinmeyecek bu deniz sevdam.

Buradan çocukluğuma mı uzansam... O zaman karşımda duran ulu dağlara bakıp arkalarında mutlaka bir deniz vardır diye mi düşünürdüm acaba?

Evet, öyleydi. Denizi görmeden içimde denizler taşır dım. Göğün maviliği bana hep denizi düşündürürdü. İşte şimdi yine denizdeyim. Sahile yaklaşıyoruz. Sahilde kayalar öpen sular... Merhametin o eşsiz görüntüsü... Eriyip kuma dönüşüyor kayalar...

Ya kalbimizin kayalıkları?

Onları hangi denizin suları yumuşatıp kuma dönüştürecek şimdi? Doğrudur şiir, bize hayatı sevdirdiği gibi suları da sevdiriyor “Çeşmelerden bir su olup akan güzelliğin...” Bu mısra içimden hiç çıkmıyor böyle zamanlarda. Ayrıca yanımda bu güzelliğin mücessem anıtı var. Onun gözleri de sular da... Kim bilir hangi şarkıyı söylüyor kalbi?

Ey sevdası gözlerinde rengârenk çiçeklere dönüşen güzellik anıtı! Ellerimden tut ve bana bak, gözlerime... gözlerimin tâ içine. Şarkını beraber söyleyelim. Deniz deyip girelim içine... İnciler, inciler bulmak için. Geride kalsın dünya, geride kalsın her şey... Tek sen ol hayâlimin ve hakikatimin ilk ve son fotoğrafı...

Sonra uzaktan uzağa camiler... Eski ve yeni İstanbul'un birbirine benzemeyen iki yüzü... Ama hangisine baksam güzel! Tabii ki trajik bir yanı da yok değil gördüklerimin. Olsun, yine de İstanbul, taç kenttir. Hep bir başkenttir benim için. Şimdilerde eşsiz bir ana... Bütün bir Anadolu'ya kol kanat geçiriyor. Besliyor, barındırıyor, doyuruyor Anadolu'yu. Rıhtımda işportacılar... Anadolu'nun esmer delikanlıları, yüzleri hüznün, gözleri keder, elleri kağıt mendil satan kız ve erkek çocuklar...

İstanbul, derin bir âh'a dönüşüyor şimdi.

Olsun, yüreğimizde ona da yer var.

Hüzün ki, bizim alınyazımız sanki... Hep hüznümüzle boy verdik bütün iklimlerde... Şarkımızda, şiirimizde hep hüznün...

Ey şair, hüznün üstüne menekşeler sarmanın vaktidir şimdi.

Yaşa ve yaz. Çünkü riyakârlık sana yakışmaz. İçtenliğin olmadığı yerde sanat da olmaz çünkü.

Ölüm dersi

1.

Ölümün vakti ertelenemez! Ne müthiş bir bilgedir ölüm! Her zaman son söz onundur. Her şeyin ebediyen sustuğu zamanda o konuşur. Konuşması açık ve kesindir. Esintisi bile sarsmaya yeter insanı... Sanki ürpererek uyanırsız bir rüyadan. Altımızda yer sarsılır, gökyüzü üzerimize devrilir sanki...

Arkamızda bir duvar, önümüzde bir kuyu...

Hani hayâllerimiz vardı, rüyalarımız, özlemlerimiz, hesaplarımız ve bitmeyen işlerimiz. “Kefenin cebi yok...” derdi babaannem toprağa karışmadan önce. Bizde ölüm bilincini uyandırmak, diri tutmak için çırpınır dururdu.

Sağımızda ve solumuzda birer melek... Günahlar ve sevaplar... Onları, o melekleri görür gibi olurduk yoksa...

Serin yaz akşamlarında ihtiyarlarımızdan yıldızların serüvenlerini dinlerken bulutların aldığı şekilleri ölüm atına benzeten bizler, ne de çabuk büyüdük böyle!

Sanırım son sözü hep şöyle olurdu babaannemin. “Beşiği sevmek olur da tabutu sevmemek olur mu?”

2.

Dayımın bir trafik kazasında öldüğünü söylediler telefonda. Toprak, altımdan kaydı sanki... Hafızamdaki bütün kelimeler tükendi. Dünya siliniverdi gözlerimde...

Őimdi, ondan geriye kalan nedir diye dűŐünüyorum: Dođdu, bűyűdű, okula gitti, evlendi, çocukları oldu, ev aldı, araba aldı, çalıŐtı, yoruldu, gűldű, ađladı ve LDĐ.

Bunlardan hiç birisi bu son kelime gibi gerçek deđil. Kitabın sonuna geldi űnkű. Bir bir çevrilen sayfaların sonundaki kelime hep aynıydı: lűm!

Őimdi baŐka bir kitap aılıyord nűmde... Dűnyada rahmetle anılabilmek, sűz, sohbetle bir gűzel insan olarak katılabilmek...

Ahirete gelince; oranın Őartlarını burada hazırlamıyord muyuz?

3.

Yaptıklarımızdan olduğu gibi yazdıklarımızdan da sorumlu olmayacak mıyız?

Gece ışıltısı

Kandil'i ihyâ için dergahtayız. Regâip, bütün bereketiyle Şehri ve insanı kuşatıyor. Hele oruçluysanız, her gün yürüdüğünüz sokak, görüp tanıdığınız insanlar, kısacası her varlık ve nesne farklı bir anlam kazanıyor. Kendi dilleriyle sizin sevincinize, iç huzurunuzla katılıyorlar.

Oruç, bütün varlıklarla kutladığınız bir şölene dönüşüyor. O gün ekmek, daha bir mübarek; su daha bir aziz; hava daha bir lâtif; ateş, İbrahim dersleriyle daha bir serin...

Çocuk yüzlerinde meleklerin tebessümü...

Bu gece, onları da unutmamak gerek. Armağanlarımız, sevgilerimizle ulaşmalı onlara. Yüreklerine Kutsal'ın ışığı düşmeli... Regaib'i, Mirac'ı, Kadir gecesini anlatmalı ve öğretmeliyiz onlara.

Bizimle mescitleri şenlendirmeliler. Alınları secdeye değmeli ve camilerimiz onlarla daha bir ıslıl ıslıl olmalı...

Birlikte ibadet edip ilahiler söylemeliyiz.

Dualar göndermeliyiz makama...

İnce bir yağmur... Rahman, bu gece bir de böyle, bu niyetiyle tecelli ediyor. Arınmanın, metafizik dersidir yağmur... O, dışarıda şarkısını söyleyedursun siz içerdesiniz. Önce kısa bir sohbet, ardından namaz, dua ve Rabb'i anma, yani zikir, yani kalbin inşirah anları... Gözler kapalı... Konuşan sadece kalp ve söyleyen yalnızca dil... Kalp, ne konuşursa dil, onu söyler elbette...

Rabb'i kelimelerle anıŐa bir de ney, def ve kudüm sesleri ekleniyor. Yunus Emre, EŐrefođlu, Sunullah Gaybi... Çağlar ötesinden mısralarıyla, daha doğrusu aşk neŐideleri ile tâ yanınızдалar, içinizdeler.

Beden elbiselerinizden, maddi âlemden sıyrılıp anlatmada kelimelerin çaresiz kaldığı bir duygu âlemi içinde hep ötelelerin kokusunu duyuyor, türküsünü söylüyorsunuz. Elinizden tutacak tek bir Şey var: AŞk! Bir mum misali sizi pervane yapıp kendine çekiyor. Hissettiklerinizin, yaŐadıklarınızın tercümanı artık Sunullah Gaybi'dir:

*"Hak'tan bize haber verin diyenlere
Gönülde iste var Hakk'ı dediler
Hakk'm cemâlini âyân görenler
Gönülde iste var Hakk'ı dediler*

*Gönül imiŐ Hakk'm durağı
Anda yanar imiŐ zât-ı çerağı
Bine gör aşk imiŐ Hakk'm burağı
Gönülde iste var Hakk'ı dediler..."*

Aşure günü

Bugün 10 Muharrem 1423, Aşure günü....Ama çok az bir kesim hariç tutulacak olunursa hayatta bu ve benzeri günlerin somut bir karşılığını göremiyorsunuz.

Cuma, herhangi bir gün. Kandil geceleri herhangi bir gecedan farksız. Bid'at, hurafe, gelenek gibi kavramlar konusundaki aşırı bağnazlıklar ve nemenem bir şey ise radikal dinî anlayış, bir bir hayatımızdan çıkardı bu günleri... Sadece takvimlerde kaldılar.

Oysa böyle günler ve geceler bir inancın mensupları için ne büyük bir zenginliktir. Hayatın sıradanlığı böyle zamanlara bozulmakta ve insan böyle günler ve gecelerin ritüelleriyle farklı duygu ve düşünceleri idrak etmekte, özellikle de çocuklar için, onların dini terbiyeleri için kandillerin, aşura günlerinin vs. büyük bir önemi bulunmaktadır.

Yahya Kemal, “Ezansız Semtler” isimli yazısında söylemeye çalıştığım bu durumu ne güzel anlatır: “Kendi kendime diyorum ki: Şişli, Kadıköy, Moda gibi semtlerde doğan, büyüyen, oynayan Türk çocukları milliyetlerinden tam bir derecede nasip alabiliyorlar mı? O semtlerde ki minareler görülmez, ezanlar işitilmez. Ramazan ve Kandil günleri hissedilmez. Çocuklar, müslümanlığın çocukluk rüyasını nasıl görürler?

İşte bu rüya, çocukluk dediğimiz bu müslüman rüyasıdır ki bizi henüz bir millet halinde tutuyor. Bu günkü Türk babaları havası ve toprağı müslümanlık rüyası ile dolu semtlerde

doğdular, doğarken kulaklarına ezan okundu, evlerinin odalarında namaza durmuş ihtiyar nineler gördüler, mübarek günlerin akşamları bir minderin köşesinden okunan Kur'an'ın sesini işittiler, bir raf üzerinde duran Kitabullah'ı indirdiler, küçük elleriyle açtılar, gülyâğı gibi bir ruh olan sarı sahifelerini kokladılar. İlk ders olarak besmeleyi öğrendiler, kandil günlerinin kandilleri yanarken, ramazanların, bayramların topları atılırken, sevindiler. Bayram namazlarında babalarının yanında gittiler, camiler içinde şafak sökerken Tekbir'leri dinlediler, dinin böyle bir merhalesinden geçtiler hayata girdiler ve Türk oldular...".

Rubeyy (r.a) ise, Peygamberimiz(s.a.s)'in aşure günü ile söylediklerini işittikten sonra neler yaptıklarını şöyle anlatıyor: "Aşure gününün orucunu tutardık ve küçük çocuklarımıza da tuttururduk ve onlarla mescide giderdik. Çocuklarımıza boyalı yünden oyuncak verirdik. Bunlardan yemek için ağlayan olursa iftar vakti erişinceye kadar bu oyuncaklarla eğlendirirdik." Bu tür bir uygulamayı rahmetli Zarifoğlu'nun da yaptığını duymuştum. O da kandillerde, cuma akşamlarında evine mutlaka hediyeyle gider, çocuklarına bu günlerin farklılığını ve önemini hissettirmeye çalışmış.

Öte yandan böyle günlerin, gecelerin, kandillerin, bayramların edebiyata konu olarak yansıması da önemli bir hadise... Günümüz şairlerinde böyle temalara, konulara rastlamak neredeyse imkânsız.

Şu anda aklıma sadece Sezai Karakoç'un Hızırla Kırk Saat'i geliyor. Orada neredeyse bütün Peygamberlerin, velilerin, İslâm'ın kutsal kentlerinin, gün ve gecelerin edebiyatın içerisinde nasıl işlenebileceğinin örnekleri hepimiz için bir anlam taşımaları değil mi?

Kimi dostlarına bu tür hassasiyetlerden söz ettiğimde ya sükût ettiler ya da beni gelenekçilikle, hurafecilikle suçladılar. Ne diyeyim. Ben, yine de aşure gününü, kandilleri ve bayramları hem söz hem fiil olarak kutlamaktan, anmaktan ve onların ritüellerini hayata katmaktan yanayım.

Gül yahut diken

Maddi sıkıntılarımın iyice yoğunlaştığı bu günlerde sabır kılıcıyla nefsimle savaşırken bir dostun dükkânında Ali Amca'yla karşılaştık. Dışarıda müthiş bir yağmur yağıyor. Söz dolayıp rahmetli babasına geliyor. Gözleri nemlenerek onu anlatıyor bize.. “Şiir de bilirdi” diyor, “Aşıklara çok değer verirdi. Onun lügatında şâir, âşık demekti.”

Sonra bir Hak âşığı kabul ettiği Sümmani'nin bir dörtlüğünü bir rufai dervişi olan babasından naklen gözümün içine baka baka söylüyor:

*Sümmani sazını çalar curadan
Yiğit olan seçer ağı karadan
Rızıkımızı verir Ulu Yaradan
Bekleriz kapısın nic'olursa olsun.”*

Ali Amca bana bugün sabır'la birlikte rıza'yı da dikkate almamı öğretmiş oldu. Âşık İbrahim Tennuri'nin şu dörtlüğünü de hatırlamadan geçemeyeceğim:

*“Hoştur bana senden gelen
Ya taze gül yahut diken
Ya hil'at ü yahut diken
Kabrin da boş lütfun da boş.”*

Türkülerimiz

1.

Değerli şair Şaban Abak, bir süredir türkülerimizi konu edinen yazılar yazıyor. Bizi türküler üzerinde düşünmeye davet ediyor. Abak'ın da haklı olarak belirttiği gibi türkülerimiz gerçekten de “milletimizi ve o millete mensubiyetimiz oranında kendimizi tanımanın bir kaynağıdır.”

Bugün Türk toplumunun romanı yok, hikâyesi yok, felsefesi yok diyenler türkülerimize bir de o gözle baksınlar. O zaman, türkülerimizin nasıl bir imkan olduğunu görüp hayrete düşeceklerdir.

Sade söyleyişi, hayata ve insana ayna tutuşu, şiirsel gücü ve doğallığı ile türküler, bugünün yazarları, şairleri, müzisyenleri için hâlâ bakir bir alan. Tanpınar'a mı aitti tam olarak bilmiyorum. Şöyle deniyordu: “Romanımızı yazmak isteyenler, buna türkülerimizden gitmelidirler.”

Aşk, hasret, coşku, keder ve bütün unsurlarıyla maddi ve manevi hayatımızın temel öğeleri türkülerin içinde saklı değil mi? Bu vesileyle Şaban Abak'ı bu tür bir hassasiyetinden dolayı kutlarken bu çabasına bir Kütahya türküsüyle katılmadan edemedim: Türkünün öyküsü ve sözleri benden yorumu ise Şaban Abak'tan.

Sözünü ettiğim türkü, radyo ve televizyonlarda sıkça çalınıp söylenen Kütahya'nın Pınarları isimli türkü. Kütahya'da-

ki yaygın syolentiye göre, bundan bir asır önce Kütahya’da güzel, ihtiyaamlı fakat delidolu bir hayatı olan bir kadın yaşa-maktadır. Kütahya’nın bütün delikanlıları onu elde etmek için uğraşırlar. Bunların arasında Asalı sülalesinden bir yiğit, bu kadını nikhına alır ve ona bir ev açar. Kadında gözü olan diğer delikanlılar bu olayı ilerine sindiremezler. Kadını o de-likanlının elinden alabilmek için planlar yaparlar. Kadını teh-dit ederler. Sonunda bir eşme başında atla kaırılırlar. Karısı-nın iğliklerini duyan Asalı, hanımını kurtarmak için zerle-rine yrr. ıkan kavgada Asalı, Vehbi isimli bir delikanlının bıçak darbeleriyle ölür. Trk, bu olay üzerine yakılmış bir ağıttır. Sözleri ise şöyledir:

*“Kütahya’nın pınarları akışır
Zaptiyeler kol kol olmuş bakışır
Asalı’ya uba şalvar yakışır
Aman aman Vehbi yle de böyle olur mu?
Ah ben ölürsem dünya sana kalır mı?
Salm geldi musallaya dayandı
Mor cepkenim al kanlara boyandı
Seni vuran şalim nasıl dayandı
Aman aman Vehbi yle de böyle olur mu?
Ah ben ölürsem dünya sana kalır mı?”*

Kütahya türkülerine ilgi duyanlara bir bilgi olsun için çok nlenmiş ve TRT repertuarına girmiş olan bazı trkle-rin adını burada vermek istiyorum: Kar mı Yağdı, Ahmet Bey, Sinanoğlu, Mustafam Kaşların Gare, Altın Tas, Bedes-tene Vardım şalvar İsterim, Elif Dedim, Feracemin Ucu Sır-ma, Ebelerin şakşaklıdır Kapısı, mdm, Gidin Bulutlar Gidin, Sıyrdılar Serpuşumu, Hisardan İnmem Diyor...”

2.

Bu arada Söz Kütahya Türkülerinden açılınca Hisarlı Ahmet'i de anmadan geçmek olmayacaktır. Zira Kütahya türkülerini aslına uygun olarak derleyip TRT repertuarına geçmesinde, radyolarda söylenmesinde bu zatın emeği çok büyüktür.

Hisarlı Ahmet, 1908'de Kütahya'da doğmuştur. Küçük yaşlarda sesinin güzelliği ile dikkat çeker. Babasının bütün itirazlarına rağmen ondan saklı aldığı sazla müzik çalışmalarına başlar. Kütahya'da zaten halk müziği konusunda zengin bir gelenek vardır ve bu geleneği sürdüren kimi ustalar gezek tabir edilen sazlı- sözlü toplantılarda bir araya gelerek Kütahya Türkülerini icra etmektedirler.

Hisarlı Ahmet, çok geçmeden kendini bu ustaların arasında bulur ve onlarda ders alır. İlk zamanlar baba mesleği olan yemenicilikle meşgul olur. Askerlik sonrası ise bir kahvehane açar. Ardından müzik aletleri satan bir dükkân açar. Burası saz ve söz ehlinin uğrak yeridir artık. Bir yandan da Kütahya türkülerini derlemeye başlar ve bunları Muzaffer Sarısözen, Nida Tüfekçi, Yücel Paşmakçı gibi devrin ünlü sanatçılarına gönderir. Bu çabalar sonucunda Kütahya türkeleri radyolarda söylenmeye başlar.

Daha sonraları Bedia Akartürk, Necla Akben gibi ünlü sanatçıların da Kütahya türkülerini okumalarıyla bu türküler geniş bir ilgi görür. Çok iyi ezan okuyup selâ verdiği Kütahyalılarca söylenen Hisarlı Ahmet 1984 yılında vefat eder. Onun geleneğini oğlu Mustafa Hisarlı, bugün TRT'de saz sanatçısı olarak sürdürmektedir.

3.

Söz, türküden açılınca rahmetli Fethi Gemuhluoğlu'nu da burada hatırlamamak olmaz. Daha doğrusu onun "Türkülere Merhaba" isimli o enfes yazısını...

Bu yazıyı İstanbul Yayınları'nca yeniden yayımlanan "Dostluk Üzerine" kitabında bir daha okudum. Yazının ilk paragrafında şöyle diyor Gemuhluoğlu: "İnsanoğlu türküsüz kaldığı zaman gurbettedir, diyeceğiz. Türküler bitip tükenirse hatırasız, sevdasız ve yalnız kalırız diyeceğiz."

Öyleyse hatırasız, sevdasız ve yalnız kalmak istemiyorsak türkülerle "merhaba! demenin vakti gelmiş demektir.

Mürsel Hoca

1.

Bir eski zaman dervişiydi Mürsel Hoca... Giyimiyle, konuşmalarıyla onu dinlerken kendinizi yüzyıllar öncesinde bir tekke şeyhini dinler gibi oluyordunuz. Ne var ki bugünde yaşıyordu ve ilginçtir bugünün farkındaydı. Üniversitede öğrenciler okutuyor, onların maişeti için şehir şehir gezerek himmet ehlinde yardımlar talep ediyordu. Onunla Kütahya'da tanıştık. Sohbetimiz esnasında “Vasiyetim cebimde geziyorum” demişti.

Onun bu sözü beni 5-6 yıl öncesine götürerek bir başka vasiyet meselesini hatırlattı. Hüsnü Hoca emekli bir öğretmendi ve komşumdu. Ben de şimdi biri doktor diğeri eczacı olan çocuklarına ders veriyordum. Bir karşılaşmamızda yanına uğramamı ve birlikte çay içmemizi söyledi. Bulunduğu yeri tarif etti.

Bir gün, bu ziyareti gerçekleştirmek amacıyla bulunduğu yere gittim. Burası, eski, hatta harap denilecek iki katlı bir binanın caddeye bakan alt katıydı. İçeri girdiğimde eski bir masa, antika bir daktilo, eski bir ayna ilk gözüme çarpan ayrıntılardı. Yani bir eski zaman dükkânındaydım.

Söylediğine göre babası burada yıllarca arzuhalcilik yapmıştı. Karşısına oturur oturmaz bu defa camekanlı bir yazı ilişti gözüme.. Oraya baktığımı görünce “Babamın vasiyeti” dedi Hüsnü Hoca. “Her gün okurum. İsterseniz bir nüshasını da size vereyim. Fotokopi yaptırmıştım.” dedi.

Hemen okumaya başladım. Doğrusu çok etkilenmiştim. Zira, ölümün bir gölge gibi peşimizde olduğu bir gerçektir. Öyleyse neden bizim de cebimizde gezen bir vasiyetimiz yoktu. Öyle ya nerede ne zaman öleceğimiz kim bilebilirdi ki.

2.

Mürsel Hocanın bu sözü üzerine eve geldiğimde ilk işim dosyalarım arasında bulunan bu vasiyeti yeniden okumak oldu. Bir dönemde bu hassasiyetin nasıl algılandığını göstermek için “VASİYETNAMEM” başlıklı bu metni olduğu gibi buraya not etmek istiyorum:

“İnnâ amentü billâbi ve melâiketibi ve kütübibi ve rusulibi vehey-milâhiri ve bilkaderi hayrihi ve şerrihi minallahi teâla velba’süba’del-mevt. Eşbedü enlâ ilâhe illâllah ve eşbedü enne Muhammeden abdühü veresulüh. Ve inni seef’alü biküllü emrillâhi ilâ abiri nefesü... ve bütün emirleri hak ile kabul ettim ve tasdik ettim. Amelde ve itikadda biay-nibi Rabbim teâlâ hazretlerinin fazlu keremiyle ifa, ibra ve icra etmek-te ısrarla Rabbimin inayetiyle son nefesime kadar devam edeceğim.

Şimdi siz evlatlarıma da vasiyet ediyorum ki Cenab-ı Hak, insanlık âlemine “anaya babaya iyilik edin ve ihsanda bulunun” bu-yuruyor. Bir peygamber de evladına vasiyetinde “Evladım, Rabbine şirk koşma, namaz, zekât, hacc, oruç ibadetlerinden gafil olma, Rab-bini tevhid et ve şehadette bulun, buyurdu.

Aynı vasiyeti sizlere vasiyet ettikten sonra dâbâ bir takım farz emirleri de vasiyet ediyorum. Miras emrini Cenab-ı Hak’ın tak-simi nasıl ise öylece tabi olun. Bu emrin dışında şeytana uyup haksızlığın cezasını çekmeyin.

Şeytan insanoğlunun açık düşmanıdır. Nasıl ki cennet-i âlâda atamız Havva anamız aldattı, cennet elbiselerini soydurup cennet-i âlâdan çıkmalarına sebep oldu. İşte bugün aynı hileyle, aldatmasıyla bugünkü insanlık âlemini de aldattı. Dünya elbiselerini ve hayayı so-yup ebedi cebenneme lâıyk bir biçime çevirdi.

Sizlere vasiyetim bu şeytanın hilesine uymayıp ebedî cebennemden ve

azab-ı elîmden Alah'ın rahmet ve mağfiretine ulaşmanızdır. Bunun için yüce Rabbimden sizlere ve bütün insanlık alemine gece gündüz duacıyım.

O şeytan ki insanları malları ve evlatları ve abhapları vesair bütün aldatici ve gurur verici nefsanî şeylerle hile yolundan aldatmıştır. Bu yüzden insanlar gurur, kibir, haset, makam şöhretlerinden kurtulamamıştır.. Böylece insan, kendini yukarıda geçen envali ve abbabı bütün kötülüklerini dünyada bırakmış sadece bunların cezalarını arkasına alıp huzuru ilahiyeye gitmiştir. Kötü emelleriyle göçüp giden zalim Nemrutları ve Karun'u ve Firavun'u aldatan yakın dostları şeytan değil miydi? Neuzubillah Nemrut'un kibri, makamı ve şöhretindendi. Karun'un gururu, malından değil miydi? Firavun'un zulmü, kibir ve azametinden değil miydi?

İşte bu vasıflar bütün insanlıkta mevcuttur. Bizim bunları vasiyet etmekteki maksadımız sizleri kibirden, gururdan, zulümden uzaklaştırmak Rabbimin af u mağfiretine ulaştırmaktır. Günün her saniyesini ölümü tefekkür ve tezekkür edersek bizim uzak emelimiz hayâlatımız kesilir. Hak ve hakikat güneş gibi önümüze serilir ki güneşi hiçbir kafir inkar edemez. İşte görünmeyen gizli hak açığa çıkar, ışıklarıyla manevî bütün hakikatları gösterir. Cenabı Hak bizleri rahmetine dahil buyursun.

*Dünya maişeti basit bir şeydir. Kolaydır. Azıcık amelle çalışmakla Cenab-ı Hak çok nimetler verir. Çünkü bütün varlıkları Cenab-ı Hak insanların emrinde kalmıştır. Yeriyle göğüyle ay ile güneş ile gece ve gündüz ile kara hava ve denizde bütün varlıklar insanlara musabbar-
dır, hizmetçidir. Sadece insan Rabb'ine kuldur. İbadet eder. Kulluk eder. Cenabı Hak da kullarına sema kapılarını açar. Yerden ve gökten kullarına bereket saçar ve dünyanın gururu saltanatı insanları aldatıcıdır.*

Cenab-ı Hak bu aldatan şer dünyanın hıylesinden biz aciz kullarını korusun ve her yaptığımız amel kendi rızası için yaptırır. Rızasına uyan yani Allah Teala razı olduğu kullarından ve Rabb'ilerinden razı olan kullarında zümresine bizleri dahil buyursun. Amin. (Hüseyn Hüsni oğlu Saniye'den doğma 1926 doğumlu Mustafa Dilek)

Başka söze gerek var mı?

